

De Arabische Lente

Rootisme

Jacqueline Goossens New York, New York!

***Van der redactie* / 3**

Plakkaat

Rootisme / 4

Actua

Hebben godsdiensten nog een toekomst? / 5

De Arabische Lente / 8

UVV wordt deMens.nu / 12

Pseudowetenschap in Academia / 13

Onbekende Geus

WLE en 't Zal Wel Gaan / 17

Forum

Onverdoofd slachten / 20

Vraagstuk

Interview met Jacqueline Goossens / 22

Column

Applaus! / 31

De steen in de kikkerpoel

Leerplicht versus schoolplicht / 32

Cultuur

De wrange vrolijkheid in het werk van Nick Andrews / 34

Podium

'Struggle for Pleasure' klinkt wanneer u Proximus belt / 36

Poëstille

Ingetoomde taal / 39

Film

Beeld(ig) / 40

Boekenrevue

Humanismen / 42

Kritisch denken. Johan Braeckman / 43

Coda

Over straalstromen en ratingbureaus / 45

***Nieuwsbrief* / 46**

***Colofon* / 51**

Slow

Beste lezer,
Slow food. Slow management. Slow city. Duurzaam en bewust leven en werken heeft zo zijn voordelen. In een tijd dat alles – en zeker nieuwsgaring – steeds sneller kan en moet, zweert De Geus bij *slow journalism*. Nog steeds. Altijd.

Dus ja, wij serveren u pas een halfjaar na de eerste feiten duiding bij de Arabische Lente. En ja, u krijgt in dit nummer een interview van acht – ja, acht! – pagina's voor de kiezen. Omdat een helikopterzicht soms tijd vraagt. Omdat we onze gasten graag laten uitspreken, ook op papier. Omdat een goed gesprek en kwalitatieve analyse ruimte vragen.

In een stevig Vraagstuk kijkt Jacqueline Goossens, columniste van De Morgen Magazine, terug op dertig jaar New York. *The Big Apple* evolueerde in die tijd van grootstedse etterbui naar parel aan de kroon van de Verenigde Staten. Wat deze stad onophoudelijk in beweging houdt, leest u vanaf pagina 22.

Stilstand is achteruitgang. En dus blijkt dit nummer ook vooruit. In Actua onderzoekt Philippe Juliam of godsdiensten nog een toekomst hebben. Hoe *islamproof* is de Arabische Lente? Lucas Catherine en Rudi Goossens doen enkele voorzichtige voorspellingen. En Jean Paul Van Bendegem wenst in Coda de ratingbureau een snelle ondergang toe.

Bij de bespreking van deze en andere onderwerpen moeten we voortaan het scherpe inzicht van filosoof Koen Raes missen, die afgelopen lente overleed. Dat de vrijzinnige gemeenschap bij het ontrafelen van hedendaagse vraagstukken niet langer een beroep kan doen op zijn expertise, is een enorm verlies.

Zoals steeds bulkt de vrijzinnige agenda in Oost-Vlaanderen van de interessante activiteiten. Het Willemsfonds zet de maand op 9 september feestelijk in met de heropening van het gerenoveerde Lakenmetershuis en de proclamatie van de stripverhalenwedstrijd 2011.

Op 20 september doet Rita Passemiers in het Geuzenhuis de geschiedenis van de Gentse vondelingen uit de doeken. Zij biedt u meteen ook een blik op de schatten in het vondelingenarchief van het Gentse OCMW.

De Vrijzinnige Vrouwen Oost-Vlaanderen hebben op 27 september Soudeh Rad te gast. Deze Iraanse academica houdt met haar lezing *Feminisme en hoofddoeken* een vurig pleidooi voor *laïcité*.

Bent u op zoek naar duiding bij de financiële en economische crisis? Dan is de voordracht *Economic Outlook* op 29 september in Denderleeuw iets voor u. Die middag zet Freddy Van

den Spiegel de mogelijke pijnpunten van de huidige transitie op een rijtje.

En in Oudenaarde staat op 8 september de voordracht *Stille baby's. Rouwverwerking bij doodgeboorte en zwangerschapsafbreking* op het programma.

Meer informatie over alle activiteiten en over de vrijzinnige werking in onze provincie vindt u op de Cultuurmarkt in Gent. Afspraak op 17 september op de Kouter. En noteer alvast ook *geus deluxe* op 1 oktober in uw agenda: die avond viert De Geus van Gent zijn tienjarig bestaan en stelt het Geuzenhuis zijn nieuwe huisstijl voor. Kunst in het Geuzenhuis feest mee en toont werk van Tinka Pittoors, Nadia Naveau en Sofie Muller. En met een reeks optredens van jong talent zit u in het Geuzenhuis goed voor een hele avond muzikaal vertier.

Zoglijden we de herfst in.

En een regering? Ach, alles op zijn tijd. #

Rootisme

In het nieuwe boek van Dirk Verhofstadt, *In gesprek met Etienne Vermeersch. Een zoektocht naar waarheid*, ontwikkelt Vermeersch een nieuwe term: rootisme. Dit laatste is volgens hem 'de overtuiging dat men moreel verplicht is om de verzameling van culturele elementen, en in het bijzonder de godsdienst, van de ouders over te nemen en door te geven. Men moet als het ware trouw zijn aan zijn roots' (p. 134).

Het gaat hier over het fenomeen dat allochtonen hun gedrag, gewoonten en moraal vaak rechtvaardigen door de biologische of culturele link met de godsdienst, gewoonten en moraal van hun ouders en/of het thuisland waar ze vandaan komen. Volgens de rootist is de bewering 'Ik ben Turk!', 'Ik ben Berber!', 'Ik ben moslim!', maar ook 'Ik ben Vlaming!' of zelfs 'Ik ben vrijzinnig!' voldoende om zijn gedragen gewoonten te legitimeren en dit om de eenvoudige reden dat de traditie, afstamming of overerving *op zich* voldoende is om dit te rechtvaardigen.

Er is hier zelfs een link met racisme. De racist inferioriseert bepaalde groepen mensen op basis van bepaalde raskenmerken die verschillen van de zijne, daar waar de rootist zichzelf favoriseert op basis van afkomst en traditie die hem juist eigen zijn. De lijn tussen beide is vaak flinterdun en leidt steeds tot favoritisme, discriminatie en uitsluiting. Het 'voordeel' van de racist is echter dat hij soms een rassentheorie hanteert die men met rationele argumenten kan bestrijden. De rootist valt zelfs niet terug op een of andere theorie maar wentelt zich uitsluitend in zijn eigen roots, die – net omdat ze roots zijn – geen verdere fundering behoeven. Kritische reflectie over de eigen traditie of afstamming is dan ook volledig afwezig. Karl Popper zou zeggen dat we racisten nog kunnen falsificeren of tegenspreken, maar rootisten

totaal niet (bijvoorbeeld ik ben moslim omdat ik moslim ben).

Net zoals racisme diep in de psyche van de mens is geworteld, is ook het rootisme nooit ver weg uit ons dagelijks denken en argumenteren. Sommige vrijzinnigen beroepen zich ook weleens op hun roots of stamboom om aan te tonen dat ze uit een echt vrijzinnig nest komen, alsof dat enige argumentatieve waarde heeft. Kinderen van politici die in de politiek stappen hebben *steeds* dezelfde politieke overtuiging als pa en ma, alsof het eigen kritisch vermogen tijdens de opvoeding en opleiding volledig onder de mat is geveegd en enkel de dogmatische politieke traditie en ideologische roots van tel waren. En in heel wat discussies over culturele en religieuze conflicten valt men vaak terug op traditionele wij-zij tegenstellingen, waarbij men dan niet meer argumenteert maar uiteindelijk poneert dat het nu eenmaal is zoals het is. Zelfs Vermeersch laat soms rootistische stekken vallen in zijn boek, waar hij het klokkengelui tolereert omdat het behoort tot het cultureel patrimonium, ook wanneer uiteindelijk slechts een 15 procent van de bevolking dit katholiek gebruik nog draagt.

Het rootisme zit dus in ieder van ons, met dat verschil dat we hier in het Westen er ons terdege van bewust zijn en allicht meer opmerkzaam zijn voor de eigen rootistische blinde vlek dan in fanatiek religieuze en nationalistische landen. Deze opmerkzaamheid is nodig, want het rootisme is qua fundering naar eigen gedrag, gewoonte en moraal volstrekt fout. *Nooit* is het zich beroepen op een traditie, afstamming of overerving een voldoende reden om wat dan ook te rechtvaardigen. Zich louter baseren op traditie is allicht argumentatief niet voldoende omdat er eenvoudigweg heel veel immorele en verwerpelijke

tradities bestaan waar men zich op kan beroepen, zoals bijvoorbeeld slavernij, vrouwenonderdrukking, de doodstraf. Het is volstrekt irrationeel om te beweren dat mensen slaven mogen houden omdat dit gebruik sinds mensenheugenis een traditie is. Of dat de doodstraf of wapengebruik in de Verenigde Staten gelegitimeerd is omdat dit sinds het ontstaan van dit land nu eenmaal altijd zo geweest is.

De vraag naar legitimatie moet *steeds* naar het fundament *zelf* gaan en niet naar het feit dat dit is ingebed in een traditie. Ook een gewoonte is enkel overtuigend omdat ze efficiënt, democratisch, aangenaam enzovoort is – niet omwille van de gewoonte. Hetzelfde geldt voor afstamming en overerving. Moreel gezien is genetische of culturele afstamming *op zich* niet voldoende om een bepaald gedrag te rechtvaardigen. Dat ik de zoon van meneer X ben of uit milieu Y kom, legitimeert mijn gedrag niet. Zelfs het erfrecht wordt zwaar belast met als achterliggende argumentatie dat er een financiële correctie moet bestaan voor 'willekeurige' banden als afstamming.

Hoe dan ook heeft men hier in het Westen door bijvoorbeeld de mensenrechten en de focus op de individuele mens tamelijk goed afgerekend met het rootisme. Het valt op dat sterk religieuze of nationalistische landen en hun allochtone vertegenwoordigers die naar hier komen nog vaak het rootisme gebruiken. Het is helemaal kwalijk dat sommige jongeren van de derde en vierde generatie dit opnieuw vaker doen, daar waar men verwacht dat hun 'roots' nu net meer in Europa liggen. Enkel het *inzicht* dat het rootisme op los zand is gebaseerd kan het tij doen keren en daar zijn niet-religieuze onderwijs en scholing waarschijnlijk het beste middel voor. #

Philippe Juliam

Hebben godsdiensten nog een toekomst?

Men kan zich de boeiende maar complexe vraag stellen of in een geglobaliseerde, hoogtechnologische en macro-economische wereld als de onze er nog een toekomst is voor uit archaïsche tijden stammende obscure, autoritaire en onproductieve beliefssystemen als godsdiensten. In dit korte bestek zou ik een aantal argumenten willen ontwikkelen die het waarschijnlijker maken dat godsdiensten zich ofwel drastisch zullen moeten aanpassen aan de moderniteit ofwel uiteindelijk stil-tjes zullen verdwijnen. Ik waag me niet aan zeer concrete prognoses of voorspellingen, enkel wil ik een mogelijk pad blootleggen waarvan men mijns inziens de eerste tekenen al kan zien.

Godsdiensten en het verlies van hun functie

Als we de grote wereldgodsdiensten bekijken, dan valt het op dat ze bijna allemaal 'oud' om niet te zeggen archaïsch zijn. Met oud bedoel ik dat ze zijn ontstaan in een premoderne tijd. Chinese en Indische 'godsdiensten' als taoïsme, confucianisme en boeddhisme stammen uit de 5de en 6de eeuw voor onze tijdrekening. Het jodendom rekent in enkele duizenden jaren geschiedenis en het christendom en de islam zijn respectievelijk twintig en veertien eeuwen oud. Alleen het protestantisme is van iets recentere datum en ontstond in de 16de eeuw.

Allen zijn ze ontstaan in tijden waar wetenschap en technologie, burgerlijke vrijheden en menselijke sociale en economische standaarden onbestaande of net pril aanwezig waren. Oorspronkelijk hadden ze als functie om de wereld en haar ontstaan te 'verklaren', om interne orde en vrede te bewerkstelligen en om morele voorschriften te funderen en gehoorzaamheid af te dwingen. Sommige critici, zoals Jared Diamond, voegen er nog aan toe dat het funderen van oorlog voeren ook tot een van de functies behoort.

Deze functies hebben gedurende eeuwen tamelijk goed gewerkt omdat er geen efficiën-

te alternatieven voorhanden waren, waardoor godsdiensten zich quasi uitsluitend machtsconsoliderend konden ontwikkelen. In de loop van de geschiedenis hebben ze echter hun initiële functies stil-tjes aan zien verschrompelen, zowel op wetenschappelijk, existentieel, psychologisch, politiek als educatief vlak. De exclusieve efficiëntie van godsdiensten is door externe maatschappelijke druk meer en meer afgenomen en dit proces, ontstaan vanaf de renaissance, kent vandaag de dag door de economische globalisering (wereldkapitalisme), informatisering (nieuwe media) en politiek juridische mondialisering (mensenrechten, Verenigde Naties) een versnelde dynamiek. Enkele voorbeelden die dit kunnen staven.

Godsdienst en kapitalisme

De waarden die enerzijds door godsdiensten en anderzijds door het kapitalisme worden verdedigd staan haaks op elkaar. Godsdiensten hebben van oudsher de groep boven het individu gesteld, hebben aan zinnelijk genot en (seksuele) vrijheid grenzen gesteld, hebben egoïsme en materialisme afgewezen en hebben de man andere rechten toegekend dan de vrouw. Het kapitalisme daarentegen is gestoeld op een sterk individualisme, verheerlijkt alle vormen van genot en vrijheid, stimu-

leert eigenbelang en materialisme en ziet man en vrouw als gelijkwaardige consumenten.

Vermits het kapitalisme vanaf de 16de eeuw tot een wereldkapitalisme is uitgegroeid en door haar economische efficiëntie de wereld meer en meer domineert, is dit een van de grootste 'inhoudelijke' vijanden van godsdiensten. In het Westen hebben het katholicisme en het protestantisme zich volledig geadapteerd aan het kapitalisme, waardoor de godsdienstige waarden ofwel werden uitgehold ofwel religieus werden geïntegreerd (genieten, seks, winst maken). Door het toenemende individualisme is het christendom grotendeels verworpen tot een *persoonlijke religie* (William James) waarbij het kerkbezoek, doopsels, huwelijken en begrafenissen meer en meer zijn teruggelopen en het godsdienstige meer en meer individueel wordt beleefd.

Godsdiensten die de integratie van kapitalistische waarden weigeren, zoals in heel wat moslimlanden gebeurt, moeten net zoals het communisme vechten tegen de verlokkingen van een externe vijand. Deze strijd is niet alleen vanuit universeel menselijk oogpunt (drang naar vrijheid, genot, expressie,...) op de *long run* niet te winnen. Ook zullen godsdienstige landen die antikapitalistisch zijn nooit de broodnodige economische motor van consumptie en industrialisering kunnen aanzwengelen om welvarend te zijn. Een land dat om ideologische of godsdienstige redenen kapitalistische waarden afzweert, zal in de oceaan van het wereldkapitalisme eenvoudigweg verdrinken.

Kijk naar de Sovjet-Unie, China en Cuba. De Sovjet-Unie is geïmplodeerd onder kapitalistische druk (mede door de wapenwedloop), China is een eigen 'kapitalistische weg' aan het

bewandelen en Cuba zit economisch op zijn tandvlees en zal moeten kiezen tussen implosie of hervormingen, waarbij de laatste nu al bezig zijn. Zo ook zal het godsdiensten vergaan die kapitalistisch wereldvreemd blijven.

Godsdienst en liberale democratie

Godsdiensten hebben een hiërarchische, autoritaire en masculiene geloofsstructuur die ook hier weer haaks staat op waarden als democratie, vrije meningsuiting en gelijkwaardigheid tussen man en vrouw. Historisch is er vanaf de Investituurstrijd in Europa een splitsing ontstaan tussen godsdienstige en wereldlijke macht. Hierbij is de wereldlijke macht in het Westen geëvolueerd tot liberale democratieën, maar de godsdienstige macht is niet mee geëvolueerd.

Het model van de liberale democratie is momenteel wereldwijd aan het winnen en in navolging van Fukuyama zijn dictaturen, oligarchieën en theocratieën in een vrije wereld op de *long run* onleefbaar.

Dit komt allicht door de interne efficiëntie van het liberale model, door haar pers- en meningsvrijheid (open systeem), democratische inspraak van de burger (feedback), egalitarisme (geen favoritisme), enzovoort. Al deze eigenschappen *matchen* uiteindelijk het best bij de moderne *homo sapiens sapiens*, die van nature geen langdurige onderdrukking, verknechting of slavernij verdraagt. In de geschiedenis zijn er steeds weer opnieuw revoluties, opstanden en oorlogen uitgebroken om deze menselijke vrijheid op te eisen.

Mutatis mutandis zal dit ook gelden voor niet-politieke systemen zoals godsdiensten. Door hun eeuwenlange geconsolideerde suprematie zijn ze tot op vandaag kunnen blijven bestaan, maar in een zeer concurrentie-ele wereld als de onze waar wel alternatieven bestaan (wetenschap, technologie, individuele zingeving, burgerlijke vrijheden, consumptie,...) is deze macht versneld aan het afnemen.

Een mooi voorbeeld zijn de Arabische seculiere revoluties in Tunesië, Egypte, Libië,... die naast revoltes van het volk tegen inefficiënte dictaturen ook een teken zijn dat het islamisme noch jongeren kan stimuleren om godsdienstiger te worden, noch kan verhinderen dat ze zich verzetten tegen autoritaire regimes.

— GEEN DESSERT MEER
NODIG ZEGGEN ZE.
ZE ZITTEN AL VOL.

Godsdienst, wetenschap en onderwijs

Zowel het kapitalisme als de liberale democratie is van buitenaf een ernstige bedreiging voor godsdiensten. Van binnenuit zijn wetenschappen, vooral vanaf de renaissance, altijd al een gevaar geweest voor de foute en ongegronde opvattingen van quasi alle religieuze geloofssystemen. Vesalius, Bruno, Copernicus, Darwin, Freud en vele anderen hebben definitieve schade toegebracht aan volstrekt onjuiste en diepgewortelde godsdienstige opvattingen.

Ook hier gaat de kruik zolang te water tot ze barst. De stijging van kennis en wetenschap

Enkele feiten

De juistheid van wat in dit artikel beweerd wordt – namelijk dat godsdiensten door hun archaïsche oorsprong niet meer efficiënt zijn in een meer en meer geglobaliseerde, hoog-technologische, economisch en politiek liberale wereld – moet uit de feiten blijken. De problematiek is allicht complex en de thesis te eenvoudig, maar uit bepaalde onderzoeken blijkt dat er een aantoonbare link bestaat tussen autoritaire systemen (dictaturen, godsdiensten) en het algemeen welzijn van de mens. Dit kan duiden op het feit dat godsdiensten hun oorspronkelijke functies aan het verliezen zijn of dat ze zich hebben geadapteerd aan de moderne concurrerende alternatieven.

De Human Poverty Index combineert drie criteria waarop landen (en dus indirect godsdiensten!) gescreend worden, namelijk een lang en gezond leven, kennis (geletterdheid) en de mate van welvaart (levensstandaard). We zien dat de eerste dertig landen in de HPI uitsluitend westerse landen zijn en dus geen Arabische, Indische of Chinese. Deze landen zijn allemaal liberale democratieën en hebben een grote godsdienstvrijheid met hoge graad van welvaart en algemene kennis. Als we lezen en schrijven (*literacy*) eruit lichten, dan is er een significant verband tussen lage geletterd-

heid en hoge religiositeit, zoals in Afrika.

Omgekeerd is er een Gallup-onderzoek van 2005 waaruit blijkt dat landen met een bevolking die het minst de evolutietheorie verwerpt, de hoogste HPI-index hebben! Ook blijkt dat Afrika en Zuidoost-Azië het grootste aantal fanatiek godsdienstige landen herbergen, maar dat dit nu net ook de armste en de meest achtergestelde landen zijn.

Ook onderzoek van Zuckerman leidt tot een verrassend resultaat: landen die het meest atheïsten tellen zijn globaal het meest welvarend, zoals Zweden, Noorwegen, Finland, Frankrijk, België en Japan.

Sinds de jaren zeventig is er, zoals iedereen weet, een grote ontkerkelijking in Europa aan de gang. Wetenschappelijk onderzoek naar geluk in Europa leert ons ondertussen dat de laatste veertig jaar het geluksgevoel van de gemiddelde Europeaan noch is gestegen, noch is gedaald, maar ongeveer rond eenzelfde niveau is blijven hangen. Mensen blijven dus even gelukkig (of ongelukkig) ondanks het verlies van de impact van (inefficiënte) godsdiensten en vullen dit verlies met efficiëntere alternatieven op.

van de laatste vijfhonderd jaar heeft meer en meer mensen ontvoegd van godsdienstig 'denken' en hen gedeeltelijk of geheel verlost van oude wereldbeelden. Met het stijgen van onderwijs en scholing wereldwijd zal deze tendens zich alleen maar verder zetten.

Wat we heden meemaken is niet alleen een explosie van wetenschappelijke kennis door middel van computer en globalisering, maar vooral dat met de *nieuwe media* zoals tv, internet en mobiele telefonie er een *acceleratie* van de verspreiding van kennis (en natuurlijk ook van onzin) ontstaat. Nog nooit heeft de gemiddelde wereldburger zich zo goed kunnen informeren als vandaag; en hij doet dat blijkbaar ook massaal.

Als de proliferatie van wetenschappelijke kennis wereldwijd versneld blijft stijgen, dan kan dit alleen maarten koste gaan van onredelijke

en onwetenschappelijke denkbeelden die alle godsdiensten gemeen hebben.

Ook hier is de achterliggende gedachte dat de mens vanuit een evolutionair voordeel uiteindelijk eerder naar objectieve kennis zal streven, dan te blijven geloven in obscure, foute en vaak gevaarlijke godsdienstige opvattingen. Nogmaals, vroeger konden deze laatste nog een zeker evolutionair voordeel hebben, maar in onze moderne liberale technologische wereld met veel alternatieven niet meer.

Conclusie: adaptatie of selectie

Uit bovenstaande analyse volgt niet dat godsdiensten zullen verdwijnen. Eerder zullen ze zich adapteren aan de moderniteit of tot afge-

sloten Bokrijken evolueren.

Het laboratorium van de wereld op het gebied van godsdienstevolutie is Europa, waar godsdiensten meer en meer geëvolueerd zijn tot individuele religies. Godsdiensten die weigeren zich aan te passen, sluiten zich hierdoor af van de moderniteit en zullen zodoende verworpen tot religieuze fossielen. Systemen die niet *interageren* met het milieu waarin ze zitten en zich hiervan halsstarrig afsluiten, hebben uiteindelijk geen overlevingskansen.

Het kapitalisme, de liberale democratie en technologie en wetenschap zetten een onhoudbare druk op godsdiensten die van oudsher *niet-consumptivistisch*, ondemocratisch en onwetenschappelijk zijn. Wat in Europa en het Westen is gebeurd met het christendom zal allicht ook gebeuren in de rest van de wereld met andere godsdiensten. De interne inefficiëntie van godsdiensten kan uiteindelijk niet meer op tegen de hyperefficiëntie (met alle kwalijke gevolgen van dien!) van de moderniteit. Of men voor of tegen deze moderniteit is, doet hier niet ter zake. Juist door haar hoge efficiëntie sleurt zij alles mee, ook godsdiensten. #

Philippe Juliam

Meer lezen?

- http://en.wikipedia.org/wiki/File:Literacy_rate_world.svg
- http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_literacy_rate
- http://en.wikipedia.org/wiki/Human_Poverty_Index
- <http://worlddatabaseofhappiness.eur.nl>
- http://www.adherents.com/largecom/com_atheist.html

De Arabische Lente

Geen islamitische maar seculiere revoltes

De westerse media, en ook de westerse politici wisten niet wat hen overkwam toen de revoltes in de Arabische wereld uitbraken – eerst in Tunesië en Egypte, later ook in Bahrein, Libië en elders. Dat komt omdat ze door een foute bril kijken.

Door de religieuze bril van de islam

Al de traditionele *moslimwatchers* wisten niet hoe deze massale revoltes te verklaren. Ze waren niet alleen. Zowel de westerse media als de regeringen hebben permanent alles wat in de moslimwereld gebeurde proberen te verklaren door de religieuze bril van de islam. Vijftig verschillende maatschappijen, het gedrag van 1,5 miljard mensen hebben ze decennia lang zitten analyseren aan de hand van één boek, de Koran. En dan nog via hún lectuur van dat boek.

Dat blijkt dus niet te kloppen. De Arabische tv-zender Al Jazeera, en ook onze journaals hebben ons overspoeld met honderden beelden. Daar hoorde of zag je geen woorden als *jihad* of *sharia*. Je hoorde geen enkele religieuze slogan. Wel *Hurryah* (Vrijheid) en *Irhel* (Rot op) of *Al chaabyurid lasqut al nidham* (Het volk wil het Regime weg!).

En bij gebrek aan Heilig Boek om alles te duiden, zocht men naar een ander boek: Facebook. Dat zou de mensen mobiliseren. Rare redenering: zestien procent van de Tunesiërs en maar vijf procent van de Egyptenaren hebben toegang tot Facebook. In Jemen en Libië ligt dit nog veel lager. De mobilisatie komt van elders, Facebook is maar een klein hulpmiddel en daarbij, hun informatie krijgen Arabieren vooral via Al Jazeera.

De Al Jazeera-revoluties

Dé informatiebron voor Arabieren is het in 1996 opgerichte televisiestation Al Jazeera. Het werd vooral na 11 september 2001 het station waar iedereen die geen officiële waarheid wilde horen naar keek. Niet de Amerikaanse en westerse oorlogsretoriek en ook niet de propaganda van het lokale regime. Een station waarop meningen botsten, waar de ene blauw zei en de andere geel, en een dag later kwam daar dan nog een groene of een rode versie bij. Het is dit station dat het laatste decennium de Arabieren toonde dat andere opinies mogelijk waren, en dat democratie ook bij hen kan. Het is dan ook niet verwonderlijk dat zowel in Tunesië, Egypte als Libië Al Jazeera onmiddellijk uit de ether werd gehaald.

Niet alleen informatie volstond. Voor zo'n massa revoltes heb je ook een minimum aan visie en aan organisatie nodig. En dat gebeurt door de kleinschalige burgerbewegingen die de dictaturen hebben overleefd. Vooral door vakbonden, zowel van arbeiders als van dokters en advocaten, en inderdaad, ook door de politieke islam.

Te weinig vrijheid, te veel despotisme

Het probleem in de Arabische landen is dat er te weinig vrijheid en te veel despotisme is onder het mom van de islam. Als je de Arabische wereld overloopt, dan heb je ongeveer in alle landen – van Marokko tot Bahrein – dezelfde gezagsstructuren: oligarchieën die de economie van het land controleren en in

het zadel gehouden worden door veiligheidsdiensten en het leger. Met hoogstens schertsverkiezingen. Geheime diensten en leger die nauw samenwerken met het Westen, dat die oligarchieën niet alleen aan de macht liet en laat, maar daadwerkelijk steunt.

Kijk naar de aarzelende houding van zowel de VS als de EU eer ze Moebarak, die 'verkozen' generaal, lieten vallen. Of Berlusconi, die de Europese politieke leiders tot het laatste moment intoomde als het over het Libië van Kadhafi ging. Kadhafi, wie minister Steven Vanackere nog erg kort geleden een plaats bezorgde in de VN-organisatie voor mensenrechten. Om nog niet te spreken over de wapens die we leverden en nog leveren aan dat soort regimes. De wet op de wapenexport mag dan wel gesplitst zijn, niet onze geldhonger. Wallonië leverde aan Libië, Vlaanderen aan Bahrein.

Maar wat willen de Arabieren?

De klok die we in het Westen hoorden, luidde zo: zij zijn toch allemaal moslims en de islam is onverenigbaar met de democratie? Daarom zijn ze allemaal zo antiwesters en anti-Israël, 'de enige democratie in het Midden-Oosten'. U kent deze stereotypes. Stereotypes die op niets berusten, tenzij dan de algemeen verspreide anti-Israëlhouding, dat klopt. De meeste Arabieren zijn tegen een staat die is ontstaan uit kolonisatie en die nog iedere dag verder koloniseert.

Wie ooit de moeite gedaan heeft om met Arabieren om te gaan, en zich niet beperkt tot de

Een Caïroot veegt na het heetst van de strijd zijn stad schoon. De Egyptische opstandelingen ontptopten zich tot een zichzelf organiserende massa. © Rudi Goossens

Marokkaanse bakker of kruidenier om de hoek, weet dat zij niet tegen westerse ideeën zijn als democratie, individuele vrijheid, enzovoort. Maar dat ze juist tegen het Westen zijn omdat Groot-Brittannië, Frankrijk, de vroegere kolonisatoren, en later de VS nooit enige moeite gedaan hebben om democratie of vrijheid te geven aan de Arabieren die ze koloniseerden. En omdat zij later regimes steunden die hun westerse belangen verdedigden en het tegen-deel waren van democratieën.

Wat de Arabieren willen, schreeuwen ze nu duidelijk uit in Tunesië, Libië, Jemen, Bahrein en Egypte: democratie, vrijheid, weg met corruptie, weg met machtsmisbruik.

De secularisering van de Arabische maatschappij

Hoofddoeken en decolletés

Wie de maatschappijen in landen als Marokko, Tunesië of Egypte niet door een religieuze bril bekeek – ikzelf keek als overtuigd atheïst – merkte dat die maatschappij erg seculariseerde en dat begon bij de populaire cultuur: de muziek, de liedjesteksten, de televisie.

Ik herinner mij hoe wij enkele jaren geleden bij Marokkaanse vrienden in een voorstad

van Rabat te eten waren gevraagd. Toen ik in de keuken kwam zag ik dat moeder en dochter aan het koken waren, ieder met een hoofddoek – normaal doen ze die binnenshuis af, maar nu er een mannelijke gast in huis was hielden ze die op. Tijdens het kokkerellen keken ze naar de tv die boven het fornuis hing. Daarop liep een inter-Arabische show: een competitie tussen alle Arabische landen voor de beste buikdanseuses. Dat gaf in beeld veel decolletés en splitsen, erg contrasterend met die hoofddoeken.

Een anekdote die een fundamentele tendens weergeeft: individueel neemt de religiositeit toe. Bij de vrouwen uit zich dit in het dragen van de hoofddoek, bij de mannen in frequenter moskeebezoek. En tegelijkertijd is er een groeiende secularisering van de maatschappij.

Het langste zwaard

Dat kon je ook merken tijdens deze Arabische Lente: de manifestanten op het Tahrirplein namen massaal deel aan het vrijdaggebed, maar alle slogans die ze daarna schreeuwden waren seculier. Moeilijk te begrijpen als je kijkt door onze bril van 'scheiding tussen kerk en staat'. Maar we mogen niet vergeten dat die problematiek typisch Europees is. De kerk was hier vroeger – als belangrijkste grootgrondbezitter – een enorme economische macht, en ook een politieke macht. Dat hebben wij grotendeels ongedaan gemaakt met de Franse Revolutie.

Maar die situatie was typisch Europees. De andere grote beschavingen – China, India of de Arabische – hebben nooit een instelling als de kerk gehad. Daar heeft de wereldlijke macht altijd de godsdienst gebruikt en vaak misbruikt.

En wie had in de Arabische wereld de macht? Hij die het langste zwaard had, zoals het spreekwoord ging. Brute macht dus. De clericus, zij die geschoold zijn in religie, stonden in dienst van die macht, onder meer als rechters. Zij kregen in ruil een loon en wie inging tegen de visie van de machthebber (*sultan* in het Arabisch) verloor zijn job.

De clericus heeft dus nooit economische of politieke macht gehad. Zelfs de moslimwet, de sharia, werd maar beperkt toegepast en de sharia rechtbanken waren ondergeschikt aan de burgerlijke rechtbanken (*mazalim*) die het *qanun*, het recht van de sultan toepasten. De sharia diende hoofdzakelijk voor 'persoonsgebonden materies' en het *qanun* onder meer voor ordehandhaving en economie. De term 'scheiding tussen kerk en staat' heeft er nooit zin gehad.

Als we hiermee rekening houden en zo naar wat nu gebeurt kijken, dan zien we iets heel hoopgevends: al deze revoltes zijn vanuit seculiere eisen gestart en zij die door de islambril keken, de fundamentalisten, hebben pas later en met tegenzin geparticipeerd, want ze herkennen in die seculiere eisen hun eigen politieke programma niet. Hun relevantie is dan ook sterk gekrompen.

Lucas Catherine

Op donderdag 27 oktober spreekt Lucas Catherine om 20 uur in het Geuzenhuis over filosoof Ibn Rushd (Averroës) en de Arabische Lente.

Het Egyptische leger geniet enorm veel steun bij de bevolking. Op het Tahrirplein wierpen de opstandelingen bloemen en bananen naar de soldaten in de tanks. Eens de gehate politie verdwenen was, werd de sfeer ontspannen. © Rudi Goossens

Rudi Goossens over de situatie in Egypte

‘Game over’ voor Moebarak

Rudi Goossens, professor geografie aan de Universiteit Gent, verblijft sinds de jaren negentig beroepshalve regelmatig in Egypte. Hij was er eind januari 2011 bij toen de Egyptenaren massaal op straat kwamen om het aftreden van president Moebarak te eisen. Begin april keerde hij terug en peilde de stemming in Caïro. Hieronder licht hij de situatie toe.

Was de revolte in Egypte een echte volksofstand?

Jazeker, en dat blijkt uit de manier waarop de revolte is ontstaan: die is gestart door een klei-

ne groep en uitgegroeid tot een miljoenenopstand. De betoging op dinsdag 25 januari aan de brug naast het Tahrirplein telde zo'n driehonderd man. Op woensdag en donderdag kwamen daar telkens een honderd manifestanten bij. Er broeide wat, dat was duidelijk, maar het protest was aanvankelijk heel kleinschalig.

Vrijdag 28 januari werd de stad na het vrijdaggebed dan plots overrompeld door een massa betogers. Miljoenen mensen durfden het voorbeeld van de eerste protestanten te volgen en bezetten de grote pleinen van Caïro – in de westerse media sprak men enkel van het Tahrirplein, maar het protest was te voelen in alle centrumwijken van de stad. Overal mensen, met stenen en spandoeken. ‘Game over, Moebarak.’ Er was enorm veel politie op straat, in gevechtscledij en met de wapenstok in de aanslag.

Wij kwamen van buiten de stad en konden

Caïro met de minibus niet meer in. Ook per taxi zijn we de Nijl niet over geraakt, en dus namen we onze toevlucht dan maar in een ander

In Egypte is er geen democratische traditie. Niemand weet hoe het nu precies verder moet.

En hoe was de situatie de dag nadien?

's Ochtends was Caïro bezaaid met uitgebrande politieauto's en was de politie volledig verdwenen. En het leger had de opstandelingen tot bedaren kunnen brengen. De Egyptische

hotel. 's Nachts ben ik even buiten het hotel geweest: de lucht zat vol met traangas en er klonken veel schoten. Het partijgebouw stond in brand. Over de bruggen trokken tanks de stad in. Toen wist ik: dit stopt niet, deze doos van Pandora krijgt Moebarak niet meer dicht.

bevolking heeft enorm veel vertrouwen in het leger, en niet in de politie. Zo is de opstand ook ontstaan: als een rondje 'politiepesten'. 25 januari is 'Politiedag', en de eerste betogers op die dag wilden de politiemannen hun vrije dag ontzeggen.

Welke rol speelden nieuwe media – het internet, Facebook – in het succes van de opstand?

's Vrijdags deed het regime een domme zet: het internet en gsm-verkeer werden afgesloten. Geen betere manier om een massa op straat te krijgen! Bij gebrek aan informatie ging iedereen natuurlijk met eigen ogen zien wat er gebeurde.

De nieuwe media hebben een grote rol gespeeld in het mobiliseren van manifestanten. De toegang tot het internet mag dan over heel Egypte bekeken niet zo groot zijn, in Caïro – een relatief westerse stad en het educatieve en culturele centrum van de Arabische wereld – is die toegang veel hoger. En de revolutie werd gevoerd in de steden, vooral door de middenklasse.

Was dit een jongerenrevolutie?

Ik denk dat twintigers en dertigers de aanstokers waren van de opstand. Zij trokken de revolutie op gang met die eerste zeer gedurfde betogingen. Maar vrijdag 28 januari stonden mensen van alle leeftijden op de pleinen. Je zag moeders met baby's, bejaarden... Iedereen kwam zijn afschuw van de politiestaat uitschreeuwen.

Onder Moebarak was er een uitgebreide en fel gevreesde geheime politiemacht. Elk flatgebouw had zijn 'verklikker' – echt Stasi-toestanden. Vandaar dat het politieoptreden die vrijdag op de massa werkte als een rode lap op een stier.

Eens de politie zaterdagochtend uit het stadsbeeld verdwenen was – waarschijnlijk op

bevel van het regime zelf, met de bedoeling een onleefbare chaos uit te lokken –, was de ergste woede ook bekoeld. Het vervolg van de opstand verliep zeer vreedzaam en uitermate beschaafd. De massa leek zichzelf te organiseren, tot het schoonhouden van de straten toe: burgers gingen het verkeer regelen en brachten borstels mee om de straten schoon te vegen. Er werd ook een burgerwacht opgericht.

Het gerespecteerde Egyptische leger bewaakt de seculiere staat.

Egypte vervult een voorbeeldfunctie in de Arabische wereld. De opstand daar heeft als een katalysator gewerkt op de andere Arabische landen. Er ontstond een domino-effect, wat de revolutie in Tunesië alleen nooit op gang zou gebracht hebben.

Hoe moet het nu verder?

Dat is natuurlijk de vraag. De Egyptenaren zijn er nog lang niet. Er is geen democratische traditie en niemand weet er echt hoe de democratie nu in de praktijk moet gebracht worden. Want democratie is ingewikkelder dan 'de meerderheid beslist'. Wie is die meerderheid? Van coalities hebben ze daar nog nooit gehoord, men kijkt vooral naar het Amerikaanse voorbeeld waar steeds één partij regeert. En wat met de belangen van de minderheid?

Kan het Westen daarbij helpen?

Ja, door de bevolking te steunen en – liefst Arabische – adviseurs te sturen. Niet om de Egyptenaren de les te spellen, wel om advies te geven als erom gevraagd wordt. Verder dan dat moet het niet gaan: laten we ons vooral niet gaan opdringen. Maar enkel toekijken zoals nu is ook geen goede aanpak.

Er heerst, vooral in het Westen, ongerustheid over het voortbestaan van de seculiere staat. Sommigen vrezen voor een verkiezingsoverwinning van de Moslimbroederschap in september. Een terechte bezorgdheid?

Moebarak heeft de religieuze spanningen onder controle gehouden, onder andere door religieuze partijen te verbieden. Je moet steeds het verschil tussen de steden en het platteland in Egypte voor ogen houden: de bevolking in de dorpen is veel religieuzer. De moslims vormen echt geen monolithisch blok in Egypte. En niet te vergeten: bijna een vijfde van de bevolking is koptisch. Egypte bestaat dus niet alleen uit moslims. Mijn Egyptische vrienden, onder wie veel moslims, zien de Moslimbroederschap in september tussen 25 en 35 procent van het kiespubliek voor zich winnen. Dat is veel, maar lang geen absolute meerderheid.

De belangrijkste factor is het leger, waarvan de top in de VS is gevormd. Dat geniet enorm veel steun bij de bevolking en is de stabiliserende factor in het land. Je zag dat ook tijdens de revolutie: soldaten werden toegejuicht, de manifestanten gooiden bloemen en bananen op de tanks. Het is ook een leger van dienstplichtigen, die op het Tahrirplein niet op 'hun eigen mensen' hebben geschoten – in tegenstelling tot bijvoorbeeld het Libische beroepsleger, dat om den brode de kant van Kadhafi koos. Net zoals in Turkije bewaakt het Egyptische leger de seculiere staat. Ik voorzie dus, zolang het leger standhoudt, weinig problemen op dat front.

Dreigt de Arabische Lente op de lange termijn het Midden-Oosten te destabiliseren?

Met het Midden-Oosten weet je het natuurlijk nooit. Maar volgens mij kan een democratiseringsgolf er enkel een stabiliserende invloed hebben. #

Leentje Van Hoorde

UVV wordt deMens.nu

De Unie Vrijzinnige Verenigingen vuurt sinds 21 juni 2011 haar boodschap nog krachtiger af.

De Nederlandstalige koepel van de vrijzinnig humanistische verenigingen in Vlaanderen en Brussel heet voortaan deMens.nu.

Centra Morele Dienstverlening worden huizen van de Mens.

Geef toe, het bekt goed én vat meteen ook de bestaansredenen van de vrijzinnigheid samen: de mens, hier en nu.

What's in a name? Veel. Dat weten we allemaal. Voortaan dekt de vlag de lading helemaal en weet iedereen met één oogopslag waarvoor we staan. Wij geloven in de mens – als kritische zingever, als bouwer aan een open en solidaire democratische samenleving.

De structuur en de werking blijven met de komst van de nieuwe huisstijl onveranderd.

Wilt u een beroep doen op deMens.nu? Een nieuwe naam, een vertrouwd huis.

U weet ons wonen.

Meer info? www.deMens.nu #

Leentje Van Hoorde

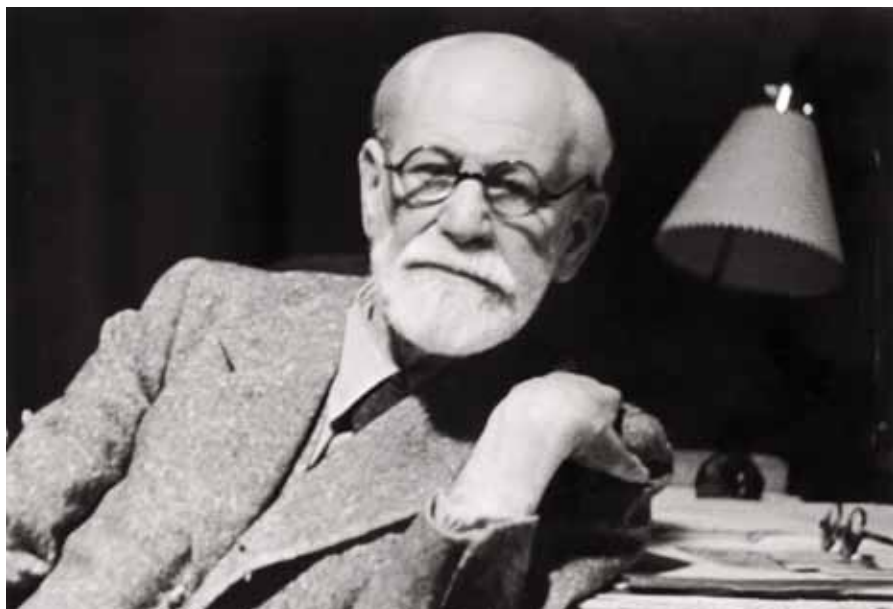
wij hebben **zin** in de mens
wij zijn vrijzinnig humanistisch

bezoek ons op www.deMens.nu

Pseudowetenschap in Academia

De psychoanalyse is vrijwel geheel verdwenen uit academische opleidingen psychologie. Dat maakt er haar populariteit binnen de literatuur-, film- en kunstwetenschappen, binnen genderstudies en in kunstopleidingen echter niet minder om. Ook docenten wijsbegeerte laten zich soms verleiden door het psychoanalytisch discours. Studenten denken zinnige inzichten te verwerven, maar krijgen in werkelijkheid pseudowetenschap voorgeschoteld.

Sigmund Freud, de grondlegger van de psychoanalyse. Griet Vandermassen: 'De psychoanalyse was van in het begin een pseudowetenschap. De steile groei aan wetenschappelijke inzichten in het menselijk mentaal functioneren, in combinatie met wat bronnenonderzoek blootlegt over Freuds werkwijze, maakt het vasthouden aan dit denkkader in toenemende mate absurd.'

Wat zijn de kenmerken van pseudowetenschap? Zij pretendeert wetenschappelijke zijn, maar staat daar haaks op. Ze heeft geen belangstelling voor het testen van haar theorieën, leunt op subjectief bewijs in plaats van op zorgvuldig onderzoek en hanteert opvattingen die in strijd zijn met wetenschappelijke inzichten maar is daar onverschillig voor. Haar beweringen zijn vaag, haar

theorievorming is intern tegenstrijdig en ze hanteert vaak een eigen vocabularium met niet omschreven of dubbelzinnige termen. Ze immuniseert zich tegen kritiek, kenmerkt zich door stammentwisten in plaats van door rationele discussie en boekte geen enkele vorm van vooruitgang.

De psychoanalyse was van in het begin een pseudowetenschap. De steile groei aan

wetenschappelijke inzichten in het menselijk mentaal functioneren, in combinatie met wat bronnenonderzoek blootlegt over Freuds werkwijze, maakt het vasthouden aan dit denkkader in toenemende mate absurd.

Freud: de 'derde grote krenking'?

U kent wellicht de uitspraak dat de wetenschap de mens drie zware krenkingen toebracht. Copernicus toonde aan dat de aarde niet het centrum is van het heelal: de kosmologische krenking. Darwin toonde onze gedeelde afkomst met andere soorten aan: de biologische krenking. Tot slot bewees Freud dat het Ik geen baas is in eigen huis: de psychologische krenking. Een indrukwekkende stelling, ware het niet dat de auteur ervan Freud zelf is.

Freud heeft zijn verdiensten. Hij was een groot verhalenverteller en een begenadigd schrijver. Hij deed de idee meer ingang vinden dat wij niet zo rationeel zijn als gedacht en maakte seksualiteit meer bespreekbaar. Hij populariseerde de gesprekstherapie – maar is er niet de uitvinder van – en had een grote culturele impact. Dit alles betekent echter niet dat hij het theoretisch bij het rechte eind had. Wie de wetenschappelijke verdiensten van Freud wil evalueren, moet zich toespitsen op zijn werkwijze en theorievorming.

Werkwijze

Laat ons beginnen bij dat eerste. Freud ontwikkelde zijn theorieën op basis van een ontzettend klein sample. Hij vermeldt 133 gevallen, maar geeft slechts zes uitgebreide beschrijvingen van patiënten. Twee van hen

ontmoette hij nooit persoonlijk. Blijven over: 'Dora', elf weken behandeld, de 'Rattenman', elf maand behandeld, een niet nader bij naam genoemde lesbienne, een 'korte periode' behandeld, en de 'Wolvenman', jarenlang en met tussenpozen behandeld (Anna O., 'de eerste psychoanalytische patiënte', werd niet behandeld door Freud, maar door Josef Breuer. In 1895 publiceerden ze daarover samen *Studien über Hysterie*). Het hele bouwwerk van de psychoanalyse berust dus op Freuds subjectieve interpretatie van een paar gevallen in een beladen context.

Veel erger echter is dat Freud loog over zijn therapeutische successen: hij heeft zijn patiënten niet kunnen genezen. Zo bleef de Wolvenman, die pas stierf in 1979, zijn hele leven een dwangneuroticus en belandde Anna O. na afloop van haar behandeling in een psychiatrische instelling. Freud schreef echter dat ze 'genezen en sindsdien gezond gebleven' was.

Een theorie op basis van zo'n klein groepje patiënten, die bovendien onwerkzaam blijkt: dit alleen volstaat om de psychoanalyse naar de prullenmand te verwijzen. Maar er is veel meer.

Freud nam bijvoorbeeld wel vaker een loopje met de feiten, zoals aangetoond door onderzoek. Een paar voorbeelden: de anonieme 'jongeman' uit *Die Traumdeutung*, waarover Freud opgetogen schrijft dat hij dankzij die jongeman ook een externe bron van droominhouden heeft, blijkt hijzelf te zijn. Hij analyseerde da Vinci's homoseksualiteit op basis van een bewuste vertaalfout: hij vertaalde de 'nibio' uit da Vinci's jeugdfantasie als 'gier', maar wist heel goed dat het een wouw betreft. Een gier kwam hem echter beter uit, vermits dit diervoor de oude Egyptenaren een moeder-symbool was.

Griet Vandermassen, filosofe verbonden aan de Universiteit Gent, auteur van *Darwin voor dames*. Over feminisme en evolutietheorie (*Nieuwezijds*, 2005) en coauteur van *In Darwins woorden. Leven, werk en denken van Charles Darwin* (*Nieuwezijds*, 2009). © Isabel Pousset

Het gebrek aan wetenschappelijke integriteit van Freud is ontstellend. Hij veranderde zijn theorieën nooit op basis van kritieken of weerleggingen, maar alleen als hem dat goed uitkwam. Interne disputen werden niet opgelost via debat, maar door afsplitsing. 'Dissidenten'

werden eruit gezet. Hij richtte een geheim comité van vertrouwelingen op om de orthodoxie te beschermen, inclusief dure eden en gouden ringen. De psychoanalyse kenmerkt zich vandaag nog altijd door elkaar bekampende afsplitsingen. Men hanteert immuni-

satiestrategieën: kritiek wordt afgedaan als 'weerstand' tegen de centrale inzichten van de psychoanalyse. Critici worden geanalyseerd in plaats van ernstig genomen. De psychoanalyse heeft altijd gelijk: hoe meer je ontkent je vader te haten, hoe sterker dit bewijst dat je hem haat. Haar methodologie is arbitrair, waardoor men steeds tot de vooropgestelde conclusies kan komen. Er is geen ontwikkeling van hypothesen, geen experimentele toetsing, geen gebruik van controlegroepen.

Dan is er nog het mysterieuze Freudarchief in Washington, waarvan de inhoud geheim blijft tot 2020 en deels zelfs tot 2050. In bonafide wetenschap houdt men geen documenten verborgen.

Theorievorming

Ook van de theorievorming van Freud blijft weinig heel. Het concept van verdringing (volgens Freud de 'hoeksteen' van de psychoanalyse) is weerlegd, dromen zijn geen wensvervulling, autisme ontstaat niet door een koude moeder, neurosen ontstaan niet door seksuele verdringing, onze persoonlijkheid is niet het gevolg van ervaringen in onze kindertijd. Freuds model van de menselijke geest is incorrect: ons brein is een gespecialiseerde informatieverwerker, geen hydraulisch systeem met daarin het Es, Ich en Über-Ich. Het cognitief onbewuste zoals blootgelegd door de neurowetenschappen is helemaal anders dan Freuds dynamisch onbewuste. Wie Freud dan toch het krediet wil geven dat hij het idee van onbewuste processen introduceerde, vergist zich: het idee van het onbewuste vinden we reeds bij Schopenhauer en Nietzsche. Freud haalde daar de mosterd, hoewel hij beweert dit zelf bedacht te hebben. Het Oedipuscomplex is evolutionair geheel onwaarschijnlijk (inteelt leidt tot verminderde levensvatbaar-

heid van de nakomelingen) en er zijn geen aanwijzingen voor het bestaan ervan. Oedipus had trouwens geen Oedipuscomplex: hij doodde een voor hem wildvreemde man, niet de man waarvan hij dacht dat het zijn vader was, en werd verliefd op een voor hem wildvreemde vrouw, niet op de vrouw die hij als zijn moeder beschouwde.

De lijst met weerleggingen van Freuds theorieën is lang, maar aanhangers negeren alle bewijsmateriaal contra en blijven de mythes over Freud verdedigen. Kritieken op de psychoanalyse, zoals het in 2005 verschenen *Livre Noir de la Psychanalyse*, worden afgedaan als 'een teken van verzet tegen de Vader', 'antisemitisch', 'fascistisch', 'propaganda voor de farma-industrie' of 'een samenzwering van de cognitieve gedragstherapie'. In plaats van in te gaan op de kritiek, demoniseert men de critici of past men de eigen, gecontesteerde theorieën op hen toe. Het zijn vertrouwde tactieken in de wondere wereld van de pseudowetenschap.

Lacan: van de regen in de drop

Als het even anders was gelopen, hadden we wellicht nooit gehoord van Jacques Lacan (1901-1981). Hij was het grootste deel van zijn leven een obscuur figuur, die uit de Internationale Psychoanalytische Vereniging was gezet omdat hij zijn therapeutische sessies had laten inkrimpen tot een paar minuten, maar evenveel geld bleef vragen. In de revolutionaire jaren 1960 werd hij plots ontdekt en omhelsd door een aantal Franse intellectuelen, waaronder de marxistische filosoof Louis Althusser. De intellectuele geloofwaardigheid die hij daardoor

verwierf, bombardeerde hem meteen tot vertegenwoordiger van de enige moderne en ideologisch correcte vorm van psychoanalyse. Bij zijn dood zo'n twintig jaar later gold hij voor veel intellectuelen als een van de grootste denkers van de twintigste eeuw. Dat is sindsdien weinig veranderd. Lacaniaanse analyses blijven ook in Vlaanderen en Nederland populair bij veel intellectuelen, filosofen en kunstwetenschappers, en worden onderwezen aan studenten.

Weergeven waar Lacan voor staat is uitermate moeilijk. Zijn hermetische schrijfstijl, de vaagheid van zijn beweringen, de ambiguïteiten, de onduidelijke neologismen en het algehele gebrek aan logica en samenhang in zijn geschriften zorgen ervoor dat zelfs Lacanianen het niet eens raken over wat hij zegt. Breed genomen kunnen we wel stellen dat volgens Lacan het onbewuste gestructureerd is als een taal. Niet de mens, maar de taal is het ordenend principe van ons denken. Het ik ontstaat van zodra we toegang krijgen tot taal, maar is aan die taal ondergeschikt. Aangezien volgens Lacan begeerte nooit volledig in taal uit te drukken is en 'dus' nooit geheel te bevredigen is, leidt dit tot vervreemding. Bijgevolg wordt het subject altijd gekenmerkt door gemis.

Lacan introduceerde veel nieuwe concepten, waaronder dat van de spiegelphase. Vanuit die optiek is het moment waarop een kind zichzelf voor het eerst in de spiegel herkent, constitutief voor de hele verdere menselijke subjectiviteit. Die stellingen klinken allemaal hoogst abstract en blijven onbeargumenteerd. Dat geldt voor het volledige werk van Lacan: het is vergeefs zoeken naar enige logische argumentatie of poging tot empirische verificatie. Lacanianen vinden de vraag naar bewijslast echter irrelevant. Zij houden zich niet bezig met kritische evaluatie, wel met het ontrafelen van de voor-

Jacques Lacan. Griet Vandermassen: 'Zijn wens om van de psychoanalyse een wetenschappelijk project te maken, uit zich onder meer in zijn voorliefde voor wiskundige symbolen en formules. Hij wilde psychologische waarheden op een wetenschappelijke manier uitdrukken. Het gaat, zoals betoogd door de fysici Sokal en Bricmont, echter om pseudowiskunde.'

den van de meester. Het is tamelijk veelzeggend dat zijn aanhangers hem nog altijd geloofden toen hij, tegen het eind van zijn leven, manifest aan dementie leed.

Lacan combineerde irrationalisme met pseudowetenschap. Freud bracht ten minste een relatief helder en samenhangend verhaal, Lacan bracht zelfs dat niet meer. Zijn wens om van de psychoanalyse een wetenschappelijk project te maken, uit zich onder meer in zijn voorliefde voor wiskundige symbolen en formules. Hij wilde de psychologische waarheden op een wetenschappelijke manier uitdrukken. Het gaat, zoals betoogd door de fysici Sokal en Bricmont, echter om pseudowiskunde: de symbolen werken helemaal niet als wiskundige tekens, ze hebben niets te maken met afleidingen of berekeningen. Ze zijn zinledig. Een voorbeeld:

'Zo is het erectiel orgaan de plaats van het genot gaan symboliseren, niet op zichzelf, zelfs niet als beeld, maar als ontbrekend deel bij het verlangde beeld: daarom kunnen we het gelijkstellen met $\sqrt{-1}$ in de hoger geproduceerde betekenis, namelijk het genot dat het

opnieuw mogelijk maakt door de coëfficiënt van zijn taaluiting met de functie van afwezigheid van betekenaar (-1).'

Lacan, 1971

De formalisering en Lacans obscure, ondoorringbare schrijfstijl mogen wel de indruk geven van filosofische diepgang, maar dat is bedrieglijk: er is geen coherente theorie, geen substantiële inhoud. Door dit obscurantisme immuniseert het Lacaniaanse denken zich ook tegen kritiek (veel aanhangers hanteren eenzelfde schrijfstijl), want niemand weet wat precies bedoeld wordt. Veelzeggend voor het Lacanisme als pseudowetenschappelijk stelsel is dat er tien jaar na Lacans dood al 34 verenigingen waren die claimden zijn enige echte erfgenaam te zijn.

'Wetenschap bezorgt niet-wetenschappers vaak een onbehaaglijk gevoel. Dat maakt hen kwetsbaar voor irrationele overtuigingen, iets wat Freud briljant uitbuitte', noteert Freud-criticus Frederick Crews. Lacan betoonde zich hier minstens even briljant. Een academische opleiding moet studenten echter weerbaar

maken tegen pseudowetenschappelijk denken in plaats van dit aan te moedigen. Er circuleert al zo veel onzin buiten academische muren. Leer studenten de vaardigheden aan om die te ontmaskeren, in plaats van ze er nog eens extra in onder te dompelen. #

Griet Vandermassen

Selectieve literatuurlijst

- Maarten Boudry, 'Het intellectuele bankroet van de psychoanalyse', *Wonder en is gheen Wonder*, jg. 6 (2006), nr. 3, pp. 9-16.
- Filip Buekens, *Jacques Lacan. Proefvlucht in het lichtledige*, Acco, 2006.
- Frederick Crews, 'Freudian Suspicion versus Suspicion of Freud', in: *The Flight from Science and Reason*, eds. P. Gross, N. Levitt & M. Lewis, The New York Academy of Sciences, 1996.
- Adolf Grünbaum, 'Critique of Psychoanalysis', in: *The Freud Encyclopaedia: Theory, Therapy and Culture*, ed. E. Erwin, Routledge, 2002.
- Han Israëls, *De Weense kwakzalver. 100 jaar Freud en de freudianen*, Bert Bakker, 1999.
- Alan Sokal & Jean Bricmont, *Intellectueel bedrog. Postmodernisme, wetenschap en antiwetenschap*, EPO/De Geus, 1997 (oorspronkelijke uitgave: *Impostures intellectuelles*, Odile Jacob).
- Anthony Storr, *Freud*, Oxford University Press, 1989.

WLE en 't Zal Wel Gaan

2011 is het jaar van de vrijwilliger. Onverdroten inzet, gratis bloed, zweet en tranen, tomeloos enthousiasme, sociaal kapitaal voor de warme samenleving... allemaal begrippen die we associëren met vrijwilligerswerk. Het zal u dan ook niet verbazen dat er binnen de Oost-Vlaamse vrijzinnige gemeenschap tal van altruïstische zielen onbaatzuchtig – 'pro deo' zou hier als begrip niet op zijn plaats zijn – aan de slag zijn in verschillende organisaties.

We maken graag gebruik van de gelegenheid om hun 'goede werken' eens onder de aandacht te brengen. Wie zijn die edelmoedige en groothartige lieden die gul hun schaarse vrije tijd offeren voor het humanisme? Wat drijft hen? In de loop van het vrijwilligersjaar laten we per nummer twee opmerkelijke Onbekende Geuzen aan het woord. In dit nummer leggen Mario Boulez en Joris Luyckx hun vrijwilligersziel bloot. Mario Boulez is de voorzitter van de Werkgemeenschap Leraren Ethiek, Joris Luyckx is een van de voortrekkers van 't Zal Wel Gaan.

Mario Boulez, voorzitter van de Werkgemeenschap Leraren Ethiek (WLE). Deze vereniging stelt zich ten doel de leraren niet-confessionele zedenleer te verenigen, te ondersteunen en hun belangen te verdedigen. © Gerbrich Reynaert

Mario Boulez

Hoe lang bent u al vrijwilliger bij de WLE?

Zo'n vijf jaar, vanaf mijn start als leerkracht.

Hoe kwam u bij deze vereniging terecht?

In 2005 heb ik voor het eerst samenkomsten van de regionale werking van de WLE-Gent bijgewoond, ik vermoed op aangeven van Sonja Eggerickx, de inspecteur-adviseur niet-confessionele zedenleer (NCZ). Bijna onmiddellijk heb ik de raad van bestuur van de WLE een aantal voorstellen voorgelegd ter verbetering van de ondersteuning van de leerkrachten.

Wat zijn uw taken als vrijwilliger bij de WLE?

Inspireren door nieuwe ideeën en initiatieven te lanceren, coördineren van een groeiend bestuur en DigiMores-team en van onze initiatieven, nieuwe bestuurs- en teamleden zoeken, zoeken naar middelen en personeels-ondersteuning, netwerken, controleren of de beslissingen en taken uitgevoerd worden, het vak verdedigen,... Ik ben namelijk voorzitter van de WLE én oprichter en coördinator van DigiMores, de virtuele werkgemeenschap voor leerkrachten NCZ.

Wat is het fijnste aspect van uw rol als vrijwilliger?

Het feit dat de WLE groeit en bloeit met DigiMores, met de jaarlijkse Debatwedstrijd en de creatieve Sapere Aude Wedstrijd, de regionale

samenkomsten, affiches en promofilmpjes enzovoort. Dat we van alles doen dat gesmaakt wordt door de collega's en dat ik met fijne en geëngageerde collega's kan samenwerken zonder wie dit alles niet mogelijk zou zijn.

En het minst leuke?

De vaststelling dat DigiMores door zijn succes te groot is geworden om nog door een vrijwilliger gecoördineerd en verder ontwikkeld te worden. En dat er geen oplossing in het verschiet ligt behalve er immens veel vrije tijd in te blijven pompen of DigiMores af te slanken.

Wat is tot nu toe uw mooiste moment bij de WLE?

Sinds de lancering van DigiMores op 1 september 2006 tot op vandaag krijg ik, samen met het

beheerdersteam van ondertussen een dertiental collega's, nog steeds complimenten. Omdat onze website de lespraktijk van iedere collega gemakkelijker maakt. Zeker voor beginnende collega's, die er een massa lessen vinden, terwijl je vroeger van quasi nul moest beginnen. Maar ook van collega's met meer ervaring die er inspiratie vinden en er hun lesmateriaal uploaden krijgen we veel positieve feedback. Het doet me deugd om te merken dat ons werk geapprecieerd wordt en het motiveert mij om op de ingeslagen weg verder te gaan.

Speelt het vrijzinnig humanisme een grote rol bij uw vrijwilligerswerk?

NCZ is een prachtig én noodzakelijk vak. Het enige levensbeschouwelijke vak dat niet steunt op heilige boeken, maar op feiten en een seculiere ethiek. Omdat we leerlingen stimuleren om vrij en zelfstandig te leren denken en handelen met respect voor de rechten van de mens en de natuur. Een onmisbaar vak omdat het tolerante en mondige burgers tracht te vormen die je nodig hebt in onze democratie. De WLE is niets anders dan een instrument om dit vrijzinnig-humanistisch vak te verbeteren en meer uitstraling te geven.

Heeft de WLE nog vrijwilligers nodig?

De WLE is de organisatie bij uitstek waar je, samen met andere collega's, dat vak en jezelf als leerkracht kan verbeteren. Iedereen met zin voor initiatief en talenten, ervaringen of ideeën die nuttig zijn voor de werking van de WLE is welkom; contacteer ons gerust. De meest dringende vacatures staan op DigiMores. En op de regio samenkomsten zijn extra mensen steeds welkom om van elkaar te leren.

Welke droom zou u nog graag verwezenlijken met de WLE?

Een pedagogische ondersteuningsdienst

bestaande uit educatieve medewerkers die DigiMores verder uitbouwt en via de community overlegt en communiceert met de circa 1.200 leerkrachten NCZ. Een dienst die kwalitatief lesmateriaal maakt op basis van wat leerkrachten op DigiMores ter beschikking stellen of datgene maakt wat we nu missen aan lesmateriaal. Die gerichte nascholingen organiseert om ons te versterken als leerkracht. Die promotiemateriaal maakt. Die de bestaande initiatieven ondersteunt.

De vijf vzw's (Fakkeltjes, Samenspel, Prik, WLE, RIBZ) die zich nu elk apart bezighouden met het vak – met telkens een eigen voorzitter, secretaris, boekhouder, website, elk minimaal drie raden van bestuur per jaar en quasi geen personeel –, zouden de krachten kunnen bundelen en

regelmatig overleggen. Het zou veel efficiënter zijn om met deze (kleine) groepen van geëngageerde leerkrachten, inspecteur-adviseurs én lerarenopleidingen samen te komen in één 'dienst', met respect voor elkaars werking.

Het zou een nieuwe én noodzakelijke dynamiek teweegbrengen in het vak, het zou ons versterken tegenover de steeds luider klinkende pleidooien om ons vak af te schaffen en het zou ons vak verbeteren. Die stap naar professionalisering is mijn grote droom. Ik hoop dat ik daarin niet alleen sta.

Meer info?

0473 860 975

wle@nczedenleer.org

www.nczedenleer.org

Joris Luyckx, een van de voortrekkers van 't Zal Wel Gaan. Dit taalminnend studentengenootschap is de oudste nog bestaande studentenvereniging van Vlaanderen (sinds 1852). Dit vrijdenkerscollectief biedt een platform voor alle studenten die meer willen halen uit hun studiejaren, hoge scholen en universiteiten tezamen. Elke dinsdagavond worden er rijkelijk bevoloeide discussies bij kaarslicht gehouden, niet zelden in het gezelschap van een gastspreker: 't Zal zoekt de meest kritische, onconventionele en dissidente posities op en voert het anarchistische motto 'ni dieu, ni maître'. © Gerbrich Reynaert

Joris Luyckx

Hoe lang bent u al vrijwilliger bij 't Zal Wel Gaan?

Drie jaar.

Hoe kwam u bij deze vereniging terecht?

Via de lezing van Diderik Batens over agnosticisme in auditorium C van de Blandijn. Ik zat toen in mijn eerste jaar moraalwetenschappen en had er via een vriend, die reeds actief was bij 't Zal, overgehoord. Als ik me niet vergis moet dat in het voorjaar van 2008 geweest zijn, want het volgende academiejaar ben ik me stilaan beginnen engageren bij 't Zal.

Wat zijn uw taken als vrijwilliger bij 't Zal?

Dat varieert naargelang het aantal actieve leden. Ik heb al verschillende lezingen en activiteiten mee georganiseerd, als helper en als initiatiefnemer. Dat gaat dan van het contacteren en vastleggen van sprekers tot het in goede banen leiden van de avonden zelf, logistieke taken dus. Ook het maken van de agenda's, flyers en posters of het schrijven van teksten voor ons magazine komen aan bod. Tegenwoordig is delegeren evenzeer een cruciaal aspect geworden.

Wat is het fijnste aspect van uw rol als vrijwilliger?

De enorm boeiende discussies en contacten die eruit voortkomen met gastsprekers, maar voornamelijk met medeleden. Dergelijke discussies lopen soms tot in de vroege uurtjes en gaan over de meest uiteenlopende thema's. Ik leer er minstens even veel als op de universiteitsbanken. Je zou ook kunnen stellen dat de fijnste aspecten aan de vrijwilligersrol de momenten zijn waarop je ziet dat alles op zijn pootjes terechtkomt. Telkens wanneer de

avond tot een goed einde is gebracht, is dat in zekere zin een overwinning.

En het minst leuke?

Soms kunnen logistieke zaken wel wat stress met zich meebrengen, zoals problemen in de communicatie tussen de verschillende leden. Een weinig hiërarchische en gedecentraliseerde vereniging kan zo iets weleens tot resultaat hebben natuurlijk. Wat ik echt niet aangenaam vind, zijn de financiële bekommelingen. Gelukkig zijn er daarvoor veel bekwaamere leden.

Wat is tot nu toe uw mooiste moment bij 't Zal?

Voornamelijk de discussies die achteraf plaatsvinden en de vriendschappen die zich hierdoor ontwikkelen, bouwen mee aan de herinnering die ik mijn hele leven aan deze vereniging zal koesteren – dus niet één moment.

Speelt het vrijzinnig humanisme een grote rol bij uw vrijwilligerswerk?

Niet echt. Ik stel voornamelijk vast dat vrijdenken een grote rol speelt. Vrijzinnig humanisme is een positie die dan kan ingenomen worden, maar we durven tegelijk ook een stuk verder gaan in onze kritiek erop dan bijvoorbeeld de georganiseerde vrijzinnigen doen. Indien het vrijzinnig humanisme – met de georganiseerde vrijzinnigheid als emanatie – zich te veel over 't Zal zou ontfermen, lijkt me dit voor een groot deel van de huidige leden, onder wie ikzelf, geen correcte weergave van de pluraliteit aan posities binnen 't Zal Wel Gaan.

Dat de publieke perceptie hier echter anders over oordeelt, merkten we al vrij snel bij bijvoorbeeld de ledenwerving. De georganiseerde vrijzinnigheid krijgt vaak, niet altijd ten onrechte, de stempel 'atheïsme' opge-

plakt. 't Zal Wel Gaan draagt hier de gevolgen van. We zullen dus zelden gelovigen over de vloer krijgen, wat onze interne discussie verarmt. Hierdoor is er de laatste jaren een dynamiek ontstaan die ons doet werken met concepten als 'spiritueel atheïsme' en 'vrijdenkerij' in plaats van respectievelijk 'atheïsme' en 'vrijzinnigheid'.

Heeft 't Zal nog vrijwilligers nodig?

Zeker. We hebben opvolging nodig om de vereniging in leven te houden. Deze groeit gestaag, maar we kunnen altijd meer hulp gebruiken.

't Zal maakte de afgelopen jaren een comeback. Waaraan is het nieuwe elan te wijten?

Aan het werken engagement van enkele leden die sinds 2004 de koppen bij elkaar staken om terug actief aan ledenwerving te doen. Deze bloei ontstond onder meer door Mieke de Regt, Anna de Bruyckere en Constantijn Vermaut.

Welke droom zou u nog graag verwezenlijken met 't Zal?

Om ons vanuit de vereniging terug op de kaart te zetten in het publieke debat. Laten zien dat generatie Y niet alleen maar bestaat uit millennialstudenten en jeugd zoals door Louis Tobback beschreven. We hebben dan niet meteen een politieke boodschap, we dragen er wel een levensbeschouwelijke uit. Het engagement mag, wat mij betreft, verder gaan dan onze aanwezigheid bij de studenten van het hoger onderwijs. #

Meer info?

tzalwelgaan@gmail.com
<http://student.ugent.be/tzal>

Kurt Beckers en Leentje Van Hoorde

Lezer, dit is uw rubriek. Forum is het discussieplatform van De Geus. De redactie behoudt zich het recht voor om uw bijdrage in te korten, echter zonder dat aan de essentie van uw boodschap wordt geraakt. Uitzonderlijk wordt een bijdrage niet gepubliceerd omwille van plaatsgebrek of omdat het behandelde thema al vaak aan bod is gekomen. Heel uitzonderlijk wordt een bijdrage niet gepubliceerd omdat de inhoud volkomen in strijd is met onze beginselen. Stuur uw reacties bij voorkeur via e-mail naar leentje@geuzenhuis.be of op ons adres Kantienberg 9 – 9000 Gent.

Onverdoofd slachten

Koosjer en halal: godsdienstvrijheid of dierenrechten?

In Nederland is een parlementaire meerderheid gevonden die het onverdoofd slachten wil verbieden. Groot protest vooral van joodse organisaties: joden willen koosjer vlees kunnen eten. En koosjer is in deze context identiek aan halal, wat onze media weleens vergeten. Immers, wanneer we beelden te zien krijgen van koeien die de keel wordt doorgesneden, dan zijn het moslims die dit doen; nooit zie je eens joodse slachters aan het werk.

De joodse organisaties dreigen ermee om met de aangekondigde wet (die voorlopig nog niet is goedgekeurd) naar het Europees Hof voor de Rechten van de Mens te trekken. Zij zijn van oordeel dat deze wet een aantasting is van de godsdienstvrijheid die nu eenmaal een grondwettelijk recht is.

Ten eerste vind ik het een goede zaak dat het in deze discussie joden zijn die het meeste

kabaal maken: dit bewijst dat het multiculturele probleem niet begonnen is met de komst van de moslims, het is hier altijd aanwezig geweest, alleen hebben we gedaan alsof het niet bestond.

Want wie aan de gebruiken van orthodoxe joden durft te raken, die krijgt gegarandeerd het verwijt naar zijn hoofd geslingerd dat hij een antisemiet en racist is.

Ten tweede wil ik over de kern van de zaak praten: de godsdienstvrijheid is inderdaad een grondwettelijk verankerd mensenrecht, maar dit principe is niet absoluut geldig. (Geen enkel principe trouwens: alle principes zijn relatief in de zin dat ze in relatie staan tot elkaar.)

Om een extreem en imaginair voorbeeld te geven: we aanvaarden geen mensenoffers. En minder imaginair: we aanvaarden evenmin de seksuele vermindering van meisjes.

Geen enkel grondwettelijk principe staat op

zichzelf, het moet altijd afgewogen worden tegen andere principes. Bij mijn weten is het vermijden van dierenleed nog in geen enkele grondwet ingeschreven, maar dat neemt niet weg dat een beschaafd mens wel beseft waaraan zich te houden. We aanvaarden het fokken en doden van dieren voor onze consumptie of kledij zonder daar een onbetwistbare rechtvaardiging voor te hebben (veel is immers gebaseerd op gewoonterecht), maar de tijd is voorbij dat we wreedheid jegens dieren aanvaardden.

Ongelovigen of andersgelovigen hebben daarom het recht om de godsdienstvrijheid in te dijken: rituelen die getuigen van een ondraaglijke wreedheid mogen verboden worden. Omdat zij onze menselijke waardigheid aantasten: wie vermijdbare wrede heden bedrijft degradeert zichzelf tot een monster, die maakt geen deel uit van de beschaafde samenleving.

Deze overwegingen gelden trouwens niet enkel voor de geopenbaarde godsdiensten, maar ook voor de meest succesrijke godsdienst van onze tijd: die van het consumentisme. En dan verwijs ik, bijvoorbeeld, naar het gedwongen voederen van ganzen om zo snel mogelijk hun lever te laten aanzwellen voor onze zo gegeerde *foie gras*.

Respect voor dieren die pijn kunnen ervaren, is een vorm van zelfrespect: je berokkent hen slechts pijn als je echt niet anders kunt. En in de mate van het mogelijke zal je hun pijn vermijden – dit lijkt me een wezenskenmerk van de moderne beschaving.

Kort en bondig gezegd: de godsdienstvrijheid is in geen geval een absoluut geldig principe.

Niet enkel in de relatie tot de buitenwereld moeten godsdiensten rekening houden met andere normen, maar ook intern: hun houding tegenover hun eigen gelovigen moet getuigen van respect voor de menselijke waardigheid. De boerka is daar volgens mij een voorbeeld van: dit is een zelfgedragen kooi. En om gelijkaardige redenen moeten we met misprijzen kijken naar boeteprocessies waarbij de boetelingen zichzelf geselen: deze flagellanten doen niemand kwaad, zal je zeggen, maar zelfvernederen en zelfbeschadiging is voor niemand 'zielsverheffend' – noch voor de boeteling, noch voor de toeschouwers.

De kernvraag is natuurlijk wanneer je moet verbieden of bestraffen. Wanneer *à la limite* de zelfdoding of een poging daartoe niet strafbaar is, dan kan je moeilijk alles wat minder ingrijpend is gaan bestraffen: een morele veroordeling houdt nog geen juridische veroordeling in. De beslissende criteria zijn de vrijwilligheid, de waardigheid en de vermijdbaarheid. Topsporters pijnigen zichzelf tot het uiterste maar ze doen dat vrijwillig en ze vinden deze pijn onvermijdbaar indien ze een bepaald doel wensen te bereiken. Maar mag een trainer een atleet kwellingen opleggen tegen de wil in van de atleet? Ik denk dan in het bijzonder aan de praktijken in communistische landen waar sporttrainingen soms neerkomen (neerkwamen) op kindermishandeling.

Het probleem van de godsdienstvrijheid is duidelijk geen alleenstaand geval: als we bepaalde godsdienstige praktijken wensen te verbieden dan moeten we ons steeds afvragen of we ook gelijkaardige praktijken zullen verbieden als die niets met traditionele godsdiensten te maken hebben.

Waardigheid is een ethische en zelfs poëtische categorie, maar welke inhoud je daaraan wenst te geven is niet altijd zo duidelijk – en nog minder duidelijk is de vertaling van waardigheid naar wetgeving. De beleving of het besef van principes kan verschillen van mens tot mens, wetten gelden voor iedereen tot ze worden bijgestuurd of afgeschaft.

We kunnen onze verontwaardiging uitspreken of uitschreeuwen maar in het afdwingen van wetten dienen we bescheiden te blijven.

Ik wens dat het onverdoofd kelen van dieren verboden wordt omdat ik geen enkele reden zie om dit achterlijke gebruik in stand te houden. Niemand wordt daar beter van.

Staf de Wilde

Rituele slachtingen

In haar opiniërende nieuwsflash Humanieuws van 5 juli 2011 (www.h-vu.be) trekt de Huma-

nistisch-Vrijzinnige Vereniging van leer tegen onverdoofd slachten. Farid Zahnoun en Peter Algoet van de HVV-Werkgroep Atheïsme stellen dat een rituele slachting zonder verdoving onaanvaardbaar is. Hieronder een reactie.

Laat ik u eerst maar overtuigen, ik ben een diervriendelijke mens. Ik hou van katten en honden, zelfs van spinnen en... ik eet nooit ganzenlever, heb natuurdonzen dekens afgeworpen. Ik koop geen pels, en vermits ik niet moet rondkomen van een schamele uitkering betaal ik graag dat ietsje meer voor een ei van een kip met vrije uitloop. Ik doe aan jacht noch visvangst, en als ik een vervelende vlieg doodklop (zonder verdoving) zorg ik voor de korte pijn. Kortom, het lijkt of ik mijn best doe om dieren geen leed te bezorgen.

Maar toch, ik word al een jaartje ouder, en heb al eens een pilletje nodig voor deze of gene kwaal, en dat neem ik dan ook zonder enige scrupule in. Van proefdieren heb ik wel al gehoord, maar ik stond voor hen nimmer op de barricades. Bij de verse kreeft laatst voor mijn verjaardag, heb ik duimen en vingers gelikt. Idem dito met die verse schapenbout, afkomstig van een arm schaap dat in een of ander verland gekweekt werd en dan via transporten in nazistijl vers op mijn bord terecht kwam. Op reis in moslimlanden geniet ik van de inheemse keuken, ook van halal vlees. Ondanks de gruwelbeelden van vissen die na de vangst tijden kronkelen smaakt die sardine, die forel en zelfs die paling die levend gestroopt werd.

Nu, aanleiding tot deze blik in 't eigen herte, is natuurlijk de nieuwsbrief van de Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging over het onverdoofd slachten door moslims. Ik ben het trouwens eens met de betrachting, het behoeft niet veel inlevingsvermogen om te beseffen dat een verdoofd dier minder pijn lijdt als het de keel overgesneden wordt. Toch heb ik enige opmerkingen bij deze opinie.

Alhoewel ik het heel terecht vind dat humanistisch vrijzinnigen zich bekommeren om dierenleed, valt het me toch weer eens te meer op dat net het leed dat uit godsdienstige hoek

komt onder de loep wordt genomen. Daarenboven denk ik oprecht (maar ik kan dat wetenschappelijk niet bewijzen) dat de pijn bij een onverdoofd maar vakkundig uitgevoerde slachting niet te vergelijken is met de pijn van ganzen die heel hun leven via een trechter voedsel door de strot geduwd wordt, niet te vergelijken is met de levenslange veroordeling van een kip tot de legbatterij, niet te vergelijken zelfs met de doodstrijd van vissen op het dek van een schip, niet te vergelijken met eenden die telkenmale weer het dons uit hun lichaam voelen rukken, niet te vergelijken met de pijn van ratten die hun hemel verdienen ten dienste van de wetenschap. Vooralsnog voel ik me nog steeds schuld bewuster als ik een vis eet en pillen slik dan halal geslacht schapenvlees.

Een tweede opmerking betreft de kentering in de mentaliteit in onze maatschappij. Daar waar het voor enkele jaren nog bon ton was om moslims met de fluwelen handschoenen aan te pakken, wordt het stilaan gangbaar om met de wetgevende zweep om te gaan. Als het onderzoek van Gaia enigszins representatief mocht wezen (een onderzoek bij 261 respondenten), dan zou slechts 36 procent tegen onverdoofd slachten zijn. Uitgaande van deze premisse denk ik dat het veel en veel beter zou zijn moslims en joden stilaan te overtuigen door sensibiliseringscampagnes dan hen nog maar een keertje tegen de godsdienstige borst te stuiten.

Ten laatste vraag ik me ook af wat wij van de atheïstische werkgroep binnen HVV eigenlijk mogen verwachten. In wat ik tot nu toe uit die hoek vernam, spelen godsdiensten de hoofdrol. Is atheïsme als filosofische overtuiging een leeg vat dat zijn bestaansredenen enkel en alleen kent in de strijd tegen godsdienstige instellingen en rituelen, of betekent de atheïstische levenshouding ook positieve invullingen, als daar zijn genieten van wat het leven, de natuur, de anderen het andere te bieden hebben, of de betrachting om telkenmale opnieuw onder te duiken in de boeiende wereld van het (soms al te enge eigen) brein en bredere horizons te verkennen door datzelfde brein bedachtzaam open te stellen? #

Ria Gheldof

Jacqueline Goossens

- Geboren in Knokke in 1953.
- Groeide op in Maldegem-Kleit.
- Studeerde orthopedagogie en was korte tijd actief in de welzijnssector.
- Woont sinds 1980 in New York.
Schrijft columns voor de Belgische pers, o.a. voor De Morgen.
- Schreef vier boeken over the Big Apple, waaronder Mijn New York (2001).

Interview met Jacqueline Goossens

New York, New York!

U kent haar als columniste van De Morgen Magazine. Elke zaterdag bezingt ze met veel mededogen voor de kleine man en met het wapen der statistiek in de aanslag haar liefde voor haar tweede thuis. In 1980 trok ze naar New York, samen met partner en collega Tom Ronse. Het plan was de verkiezingscampagne te verslaan en dan terug te komen. Het draaide anders uit: the Big Apple voelde als thuiskomen en dus bleven ze er – freelancegewijs – plakken.

De Geus trok begin mei richting Maldegem-Kleit, Goossens' geboortedorpen Belgische uitvalsbasis, voor een balans van dertig jaar Amerika. Osama bin Laden is net gedood. President Obama triomfeert maar zijn hervormingen liggen onder vuur. België heeft nog steeds geen regering.

Uncle Sam's slinger

Is New York erg veranderd in die dertig jaar?

Enorm. De stad was toen wij arriveerden veel chaotischer en vuiler, anarchistischer ook. Er was veel misdaad en minder toerisme. New York trok toen veel minder nieuwe inwoners aan. Door de grootschalige renovatie van de stad zijn er een miljoen mensen bijgekomen.

Uit opiniepeilingen van begin jaren tachtig blijkt dat 62 procent van de inwoners hoopte om binnen de twee jaar uit de stad weg te zijn. 62 procent! Dat is nu ondenkbaar. De mensen stromen toe, New York is zeer gegeerd. En dus zeer duur.

Ik geef een stad nooit op. Het tij kan snel keren.

De stadsvlucht van de jaren zeventig en tachtig is volledig voorbij, het pessimisme over New York is verdwenen. Daarom geef ik een stad nooit op: het tij kan vrij snel keren. Neem nu Brussel. Veel Vlamingen willen daar niet wonen, maar het is nu het moment om er een huis te kopen en het op te knappen. Zo help je niet alleen de stadsrenovatie vooruit, het is ook een goede investering. Eentje die over enkele decennia misschien onbetaalbaar zal zijn.

Uw liefde voor New York staat buiten kijf. Maar hoe staat u tegenover Amerika in zijn geheel?

Moeilijke vraag, het land is zo verscheiden. En altijd in beweging. De Westkust is veel progressiever dan het zuiden, maar ook dat mag je niet veralgemenen: steden als Houston, Atlanta en Georgia zuigen op dit moment jonge mensen aan en worden daardoor een pak progressiever. Die gigantische verschuivingen, aangedreven door de continue migratie en de grote sociale mobiliteit, maken de Verenigde Staten zo geweldig fascinerend.

Betekent dit dat Amerika iets minder rechts aan het worden is?

Ach, alles is er steeds in beweging. Op de hippiesfeer en de seksuele revolutie van de jaren zestig volgde een rechtse golf, mede veroorzaakt door de komst van aids. Seksclubs werden gesloten. De verrechtsing ging hand in hand met het groeiende religieus conservatisme. Nu keert met het aantreden van president Barack Obama de slinger terug, die onder George W. Bush helemaal naar rechts was doorgeslagen.

Het blijft moeilijk om Amerika uit te leggen, zeker aan wie kijkt door de gekleurde bril van de Europese media. Informatie is zo makkelijk te manipuleren. En ik kan het weten, want ik ben zelf journalist. Amerika is geen monoli-

thisch blok. Ook de rechtervleugel niet, die is heel verdeeld, bijvoorbeeld over immigratie.

Het beeld dat wij Europeanen van Amerika hebben strookt niet met de werkelijkheid?

Langs beide kanten van de grote plas heerst een veel te eng beeld. En dat heeft alles te maken met de tijdsdruk die de media in zijn greep houdt: artikels moeten kort zijn, interviews moeten steeds sneller verwerkt worden

In de VS is alles steeds in beweging.

en ook de kijk- en leescijfers moeten altijd maar omhoog. Er is geen tijd en ruimte meer voor nuance. Als je mij vraagt naar het profiel van de Amerikaan, dan kaats ik de bal terug: hoe ziet dé Belger uit?

Ground Zero Mosque

Waar was u toen de twee vliegtuigen zich in de Twin Towers boorden?

Ik was op weg naar de supermarkt toen ik een explosie hoorde en een enorme zwarte wolk zag opstijgen boven downtown Manhattan. Dat was het moment van de impact van het eerste vliegtuig. Die dag en de dagen daarop zijn journalistiek de drukste tot nu toe geweest voor Tom en mij. Internet en gsm-verkeer waren uitgevallen, alleen onze vaste lijn werkte.

Hoe hebt u 9/11 beleefd?

Die gebeurtenis is in essentie door elke New Yorker anders beleefd. Zo waren wij begin november van dat jaar heel erg toe aan een compleet andere omgeving. We zijn toen naar Thailand en Laos getrokken. We kozen bewust voor landen waar we geen snars van de taal en dus ook niets van de kranten en het nieuws op

radio of tv begrepen. Ik had ook weinig of geen behoefte om online te gaan. Normaal ben ik een nieuwsfreak, maar toen heb ik voor het eerst begrepen wat de vader van Tom me ooit zei: 'Je mist niets als je een tijd het nieuws niet volgt. Het komt toch altijd neer op conflicten, aanslagen, oorlogen en natuurrampen.' Bevrijdende woorden.

Sinds 9/11 zet ik nooit meereen fietshelm op. 9/11 heeft ook kleine bizarre effecten gehad op mij: zo heb ik vanaf die dag nooit nog een fietshelm opgezet. Sindsdien ben ik ook mijn principiële aversie tegenover pijnstillers en slaapmiddelen kwijt. Niet dat ik ineens verslaafd ben geworden, maar op zijn minst ben ik af van het idee dat je alles altijd en overal puur natuur moet houden.

Wordt de dood van bin Laden een keerpunt voor Obama, wiens populariteit tanend was?

Op korte termijn zeker en vast. Met de lange termijn weet je het nooit, er kan nog zo veel gebeuren tussen vandaag en november 2012. Zelf vind ik, als felle tegenstander van foltering en de doodstraf, deze actie helemaal niet veroorloofd. Zowel Saddam Hoessein als Osama bin Laden had men moeten oppakken en menselijk moeten behandelen. Omdat we dan de kans hadden informatie aan hen te ontfutselen. Omdat we dan misschien inzicht hadden kunnen verwerven in hun drijfveren. Waarom bestaat het Internationaal Gerechtshof in Den Haag eigenlijk als we er gewoon mensen uitpikken om te doden? Waarom die twee wel en al die andere dictators niet?

En ook hier ontbreekt de nuance in de media. Laatst gaf Het Nieuwsblad een overzicht van bin Ladens leven: de periode dat hij voor de CIA

werkte en wapens van Amerika kreeg, had men er gewoon uit geknipt.

Leeft die kritiek ook in de VS? In Europa krijgen we over het algemeen enkel het Amerikaanse patriottisme te zien.

Tja, het is natuurlijk erg gemakkelijk en dankbaar om de Amerikanen voor te stellen als een bende dikzakken die niets anders doen dan hamburgers eten, met de Amerikaanse vlag zwaaien en naar de kerk gaan. In mijn vriendenkring is niemand te vinden die zich zo gedraagt.

De Morgen besteedde onlangs aandacht aan het vertekende beeld dat veel media ophangen van het 'patriottische' Amerika. Het is bijvoorbeeld zeer makkelijk om beelden van een juichende menigte te maken. De beelden na de bekendmaking van bin Ladens dood werden zondagnacht gemaakt, toen een heleboel jonge mensen aan het uitgaan waren en dronken in de straten liepen. De 'massa' op Times Square bestond uit hoogstens tweehonderd mensen. Dit beeld komt niet overeen met de nuchterheid van de doorsnee New Yorker, een instelling die zich ook liet gelden na 9/11: in New York werden toen de minste incidenten tegen moslims geregistreerd.

De plannen voor een moskee op Ground Zero kregen heel wat tegenkanting. Wat is er uiteindelijk beslist?

Nog niets. Er is trouwens helemaal nooit sprake geweest van een *Ground Zero Mosque*, dat is weer zoiets dat uitvergroot is door de pers. Het ging om een leegstaande fabriek twee blokken verwijderd van Ground Zero die zou omgebouwd worden tot cultureel centrum met gebedsruimtes. Ik wil er trouwens even op wijzen dat er zestig moslims zijn omgekomen bij de aanslagen op de WTC-torens. En wist je

dat er ook in die torens zelf een gebedsruimte was voor moslims?

De laatste jaren geraakten de moskeeën in de buurt van Ground Zero overvol. Het idee van de imam om die fabriek aan te wenden als extra gebedsruimte was dus zo gek nog niet. Hij houdt zich nu wat op de achtergrond, maar de stad en de katholieke kerk steunen het plan.

Exotisch België

New York is een geslaagde smeltkroes, de befaamde *melting pot*?

Wel, ik woon er nu lang genoeg om te zien dat je de eerste generatie tijd moet geven. En dat was vroeger niet anders dan nu. Onlangs werd in Maldegem een kunstwerk ingehuldigd ter ere van de emigranten die vanuit deze streek naar Amerika zijn getrokken. In het bijhorende boekje wordt gewag gemaakt van de cultuurschok die velen van hen te verwerken kregen: werk vinden was hun prioriteit, maar eens dat gebeurd was, braker een moeilijke periode van aanpassing aan. Die Vlamingen waren vaak

*Heel veel
haat komt
voort uit een
gebrek aan
historisch
inzicht.*

niet verder geweest dan hun eigen dorp en belanden daar in een smeltkroes van nationaliteiten en godsdiensten. Ze spraken de taal aanvankelijk niet en waren dus aangewezen op landgenoten die al wat langer in Amerika verbleven. Verenigingen van Vlamingen floreerden. De Vlaamse migranten hielden ook vast aan de eetgewoontes en godsdienst van hun vaderland.

Het is nu dus niet anders dan vroeger. Heel veel haat komt voort uit een gebrek aan historisch

inzicht. Migranten maken nog steeds hetzelfde mee en ik vind wat meer begrip dus wel op zijn plaats.

In een interview met het magazine *Perspectief* in 2009 zei u: 'Wie zich de dag van vandaag bang in zijn eigen blanke wereld terugtrekt, zal op lange termijn de verliezer zijn.' Vlaanderen is goed op weg een grote verliezer te worden?

Om het multiculturalisme te laten slagen is tijd nodig.

België wordt steeds exotischer voor mij. In de pers hanteert men een woordgebruik dat in Amerika gelukkig allang niet meer door de beugel kan. Ik zie

hier dingen die me doen denken aan de jaren zeventig en tachtig in Amerika, toen er nog veel meer raciale spanningen waren en New Yorker nog veel slechter voor stond.

Duits Bondskanselier Merkel en Frans president Sarkozy verklaarden het multiculturalisme in Europa mislukt.

Maar ze hebben het geen kans gegeven! Om het te laten slagen is tijd nodig.

Gaan mensen van verschillende culturen in New York anders om met elkaar dan in Parijs, Londen of Brussel?

In New York wordt het debat over integratie eigenlijk niet gevoerd. Er komen elke dag nieuwe mensen bij. Amerika laat elk jaar een miljoen legale immigranten toe. Hoeveel illegalen er jaarlijks toestromen weet niemand. Het cijfer dat vaak gehanteerd wordt is om en bij de 13 miljoen.

Dat is de realiteit, én de drive waarop het land draait. Bijna elke Amerikaan heeft *immigrantenroots*. Dat is ook het zwakke punt van anti-migratiebewegingen: de leden ervan zijn zelf

nakomelingen van immigranten.

Veel Amerikanen beseffen dat bijna elk volk ter wereld heeft bijgedragen tot de opbouw van hun land. Immigratie bepaalt het gezicht van de VS, al eeuwenlang. Vergis je niet, ook Europa heeft veel migratie en zelfs ware volksverhuizingen gekend. Migratie is van alle tijden en wie denkt dit fenomeen te stoppen met een muur, denkt verkeerd.

Het valt op dat die immigranten zich zeer snel Amerikaan noemen.

Dat klopt, de gemiddelde immigrant doet er twee jaar over, hoor ik hiervoor.

Amerika lijkt voor velen ook het land van melk en honing, waar je het als nieuwkomer kan maken.

Het is een land van immigranten en wie aankomt weet dat het knokken zal worden. Het idee dat men het in Amerika ver kan schoppen blijft overeind, ook bedrijfsmensen zullen dit beamen. Er is veel meer vrijheid, maar ook minder bescherming van de werknemer. Mensen van over de hele wereld trekken naar daar, opgejaagd en op de vlucht voor repressie. Eenmaal in Amerika zijn ze opgelucht, ze zijn eindelijk vrij van repressie.

Ook hier maakt een slingerbeweging de dienst uit: hoe meer werk er voorhanden is, hoe makkelijker immigranten binnen geraken. Momenteel is dat wat moeilijker, omwille van 9/11 en de economische crisis.

Het land teert op migratie. Honderdduizenden illegale immigranten houden de landbouw overeind, met seizoenarbeid als belangrijke sector. Hetzelfde geldt voor veel slachthuizen en kippenkwekerijen. In een stad als New York komen migranten makkelijker aan de bak: de stad telt zo veel restaurants, hotels, aanne-

mersbedrijven enzovoort waar je aan de slag kunt. Er zijn over heel het land driemaal meer Chinese restaurants dan filialen van McDonald's en Burger King samen!

Illegale werkrachten zijn natuurlijk onbeschermd.

Inderdaad, maar ook daar vaart New York een eigen koers: de stad probeert ook illegale immigranten te beschermen. Er zijn heel wat immigranten omgekomen bij de aanslagen van 9/11 en de overheid heeft toen nabestaanden opgeroepen om niet bang te zijn en zich

Wie aankomt in Amerika weet dat het knokken zal worden.

bekend te maken: ook voor hen werd een vergoeding voorzien. Ook illegalen die het slachtoffer zijn van geweld of ziek zijn, worden gerust gelaten: zij kunnen naar een ziekenhuis zonder dat naar hun papieren wordt gevraagd.

Kinderen van illegalen kunnen in New York ook onderwijs krijgen. Vroeger kwam je in een klasterecht en moest je maar zien dat je de taal leerde en je plan trok. Nu kan je de eerste twee jaar in je eigen taal les krijgen.

Goodbye Darwin, hello Jesus?

Een ander stereotiep kenmerk van Amerika: het is een zeer religieus land.

Een opiniepeiling uit november 2010 toonde aan dat 15 procent van de Amerikanen niet religieus is en dat deze groep groeit. Bijzonder is ook dat Amerikanen gemakkelijk van godsdienst veranderen.

Jacqueline Goossens over het beeld van de VS in de Europese media: 'Het is natuurlijk erg gemakkelijk en dankbaar om de Amerikanen voor te stellen als een bende dikzakken die niets anders doen dan hamburgers eten, met de Amerikaanse vlag zwaaien en naar de kerk gaan.' © Gerbrich Reynaert

Intelligent design, 'Jesus camps' of religieuze pretparken, de verbanning van Darwin uit sommige schoolboeken... Dat net dit land met vrijheid zo hoog in het vaandel zo religieus is: eigenaardig, niet?

Eigenlijk is dat niet zo vreemd: het draait allemaal om vrijheid van gedachten, en daartoe behoort ook godsdienstvrijheid. Religieuze fanatici zien natuurlijk wel over het hoofd dat ook niet geloven een recht moet zijn.

Wat creationisme in het onderwijs betreft: in staatsscholen moet de evolutietheorie onderwezen worden. Maar wie doceert ze en hoe uitgebreid wordt ze aangeboden? Darwin wordt soms weggemoffeld, zeker weten. Bovendien zijn er ook privéscholen en krijgt een groeiende groep kinderen huisonderwijs, vaak door conservatieve ouders die vrezen dat hun kinderen

op school 'besmet' zouden worden met ketterse gedachten.

Geen detail: in New York is de katholieke kerk volop scholen aan het sluiten, tot twintig per jaar. Onderwijs wordt niet alleen duurder, de verbeterende stadsscholen vormen ook een steeds grotere concurrentie. Bovendien spelen de verschuivingen in de immigratie ook mee. En de kerk heeft honderden miljoenen dollars moeten spenderen aan de pedofilieschandalen, en de bui is nog niet over.

Is het niveau van het onderwijs in Amerika echt zo lamentabel als wij hier in Europa denken?

Het is zoals met gans het land: er is in het aanbod een grote variatie aan kwaliteit. Amerikaanse staatsscholen scoren gemiddeld

erg slecht op wetenschappen en wiskunde. Obama probeert betere leerkrachten aan te trekken. Want onderwijs is cruciaal voor een land. Amerika heeft natuurlijk topuniversiteiten. Maar het basisonderwijs is een probleem.

New York telt 8,3 miljoen inwoners en daarvan gaan 1,2 miljoen kinderen naar gratis stadsscholen. In die groep van zo'n duizend scholen heb je twaalf elitescholen, met een ingangsexamen. Ze bieden de mogelijkheid aan arme uitblinkers om een beurs te bemachtigen voor topuniversiteiten.

Maar je hebt ook stadsscholen die afgestudeerden de arbeidsmarkt op sturen zonder dat ze hun eigen diploma kunnen lezen. Burgemeester Bloomberg heeft ook hard in onderwijs geïnvesteerd, dus de situatie is wel aan het verbeteren.

Verder zijn er ook scholen die verbonden zijn aan kerken, moskeeën en synagogen. Godsdiensten betalen in de VS geen belastingen en krijgen ook geen subsidies, maar ze krijgen wel een vergoeding voor elke leerling die ze onderwijzen.

President Bush haalde de religieuze banden van het Witte Huis aan. Is de invloed van Obama op de scheiding van kerken staat al voelbaar?

Een moeilijke discussie. Hoe groot is die scheiding in België? In Amerika is het bijvoorbeeld ondenkbaar dat een priester betaald wordt door de staat.

Bush gaf na zijn aanstelling wel direct geld aan Bijbelverenigingen, schrapte de fondsen voor stamcelonderzoek en voerde een kruistocht tegen seksuele opvoeding en abortus.

Dat tij is onder Obama inderdaad gekeerd. Maar vergis je niet, hij is niet op alle vlakken een linkse president. Hij heeft het oorlogsbeleid van Bush verdergezet, de fameuze Patriot Act, ingevoerd na 9/11, blijft verder bestaan, Guantánamo is er nog steeds, Osama bin Laden is afgemaakt. Het was te voorspellen dat Obama niet al zijn beloftes ging kunnen waarmaken.

Gemengd maar ongelijk

Gaat Amerika ooit het trauma van de slavernij en de segregatie kunnen overwinnen?

13 procent van de Amerikaanse bevolking is zwart en een derde daarvan leeft onder de armoedegrens. De kinderen van deze groep belanden in scholen die ondermaats zijn. De

De negatieve focus op de zwarte bevolking heeft zich gedeeltelijk verplaatst naar de moslims.

Pas als de herinnering aan die vreselijke segregatie, aan de angst is uitgewist, kan de Amerikaanse maatschappij dat te boven komen.

Zoiets gaat niet van de ene dag op de andere, maar ik ben optimistisch: ondertussen is de Ku Klux Klan verboden en zijn veel van zijn bezittingen afgepakt, een op de zeven huwelijken is gemengd, terwijl dat enkele decennia geleden in bepaalde staten nog verboden was... Er zijn veel meer zwarte sterren dan dertig jaar geleden. Barack Obama is president geworden.

Na 9/11 zei een zwarte tegen me: gelukkig waren de daders moslims en geen zwarten, *we are getting a break*. De negatieve focus op de zwarte bevolking heeft zich gedeeltelijk verplaatst naar de moslims.

Maar dit neemt de structurele armoede die vooral zwarten treft nog niet weg.

Dat is waar. En de realiteit is keihard: de helft van de gevangenisbevolking bijvoorbeeld is zwart, wat natuurlijk rechtstreeks teruggaat op die achtergrond van eeuwenlange verdrukking.

Zo komen we bij een ander groot probleem in de VS én Europa: in onze gevangenissen zitten heel wat psychiatrische patiënten opgeslo-

ten. Het gaat om zorgbehoevende mensen die medisch niet worden opgevolgd.

ten. Het gaat om zorgbehoevende mensen die medisch niet worden opgevolgd.

Met de opkomst van de neuroleptica hebben de VS veel van hun grote psychiatrische staatsziekenhuizen gesloten. Heeft dit een grote invloed gehad op het statuut van psychiatrische patiënten?

Ja, het heeft geleid tot een toenemende ontwrichting van de psychiatrische zorg. Met de komst van de nieuwe geneesmiddelen ontstond het plan om psychische problemen steeds meer ambulant op te vangen. Maar helaas kwamen er niet voldoende dagverblijven. Veel mensen die in de psychiatrie thuis hoorden, zijn dakloos geworden omdat ze

We leven in een keiharde wereld. De groep fragiele mensen lijkt me groter te worden.

niet voor zichzelf konden zorgen.

We leven in een keiharde wereld. De groep mensen die fragiel zijn en het niet redden lijkt me groter te worden. Als ik hier's avonds door de dorpen fiets, zijn alle huizen potdicht, rolluiken naar beneden. Waar

zijn alle mensen? Wat doen hun kinderen? Ik idealiseer mijn kindertijd niet, maar op warme avonden zat iedereen buiten, alle kinderen speelden met elkaar.

U schrijft over uw moeder als psychiatrische patiënte. Heeft haar ziekte u beïnvloed, getekend?

Getekend is een geladen woord. Het lot van mijn moeder heeft me alleszins empathisch gemaakt voor de zwaksten. Ik kan heel triestig en naargelang de omstandigheden *bloedkoleirig* worden als mensen uit onwetendheid zich harteloos gedragen tegen de minst weerbaren onder ons.

De Amerikaanse droom

Geloof wie onderaan de sociale ladder bengelt echt in de Amerikaanse droom? Het is moeilijk aan te nemen dat die werkelijk wordt beleefd.

Veel mensen geloven erin, wat nog niet wil zeggen dat ze die Amerikaanse droom ook waarmaken. En anderen geven op. Er is een heel grote groep Amerikanen die van voedselbonnen leven.

Sommige Amerikanen beweren dat er in hun land geen klassen bestaan, maar niets is minder waar: er is een extreme kloof tussen arm en rijk. Wie rijk is kan zich terugtrekken in zijn burcht en zich het beste onderwijs, de beste rechtsbijstand en ziekteverzekering veroorloven. Anderen leven in doffe armoede.

De gaten in het sociale vangnet zijn er veel groter. Europeanen betalen relatief gezien veel meer belastingen, en verlangen daar ook meervan terug.

In *Mijn New York* beschrijft u hoe de Amerikaanse droom nauw samenhangt met zelfopoffering: immigranten die zich te pletter werken en vier jobs combineren, in de hoop hun kinderen een mooiere toekomst te kunnen bieden.

Niet alleen immigranten, ook heel wat Amerikanen zelf plooiën zich dubbel om hun kinderen naar de school van hun dromen te kunnen sturen. Die mensen sparen daarvoor zodra hun kind geboren is. De kinderen nemen vanaf hun zestiende een weekendjob. Allemaal voor dat *college money*.

Veel Amerikanen moeten dus vechten voor een comfortabel bestaan. En toch krijgen

de progressieve ideeën van Obama heel wat tegenkanting.

Amerika is eigenlijk in twee gedeeld en dat zie je heel goed bij elke presidentsverkiezing. Er zijn heel wat Amerikanen die pleiten voor de gulden middenweg en voor een socialere staat. Daar staan heel wat landgenoten tegenover die staatsinmenging beschouwen als een inbreuk op hun vrijheid.

Neem nu Obama's hervorming van de ziekteverzekering. Heel wat Amerikanen steunen zijn aanpak. Zij vinden het onbegrijpelijk dat een groep landgenoten het recht claimt voor elke Amerikaan om zich niet te verzekeren.

Geen ziekteverzekering nemen kan bezwaarlijk een vrije keuze genoemd worden, meestal geven financiële besognes de doorslag.

Precies. En zij die in dit geval de keuzevrijheid proberen af te dwingen, kunnen zich uiteraard een dure verzekering veroorloven. In de media klinkt hun stem disproportioneel hard: in werkelijkheid verdedigt zeker niet de helft van de

Sarah Palin?

Die maakt geen kans.

Al zei ik ooit hetzelfde over Bush.

Amerikanen dit standpunt, het is gewoon een groep die veel lawaai maakt. Sarah Palin van de Tea Party bijvoorbeeld, ik denk niet dat die veel kans zou maken als presidentskandidaat. (*glimlacht*) Nu ja, ik zei ooit hetzelfde over George W. Bush.

Laboratorium New York

Amerika's macht is tanend. Was Obama's *Yes we can!* een lege doos?

Neen, in het begin zeker niet: bij zijn aantreden

Het waste voorspellen dat de ontgoocheling over Obama groot zou zijn.

een roze bril, de ontgoocheling zal groot zijn. Ik heb mensen zien huilen van ellende toen hij besloot door te zetten in Afghanistan en nog meer troepen stuurde. Maar wat had je dan gedacht?

Als journalist probeer je onafhankelijk te blijven, vandaar dat ik vasthoud aan het statuut van buitenlands correspondent en geen Amerikaan word – Tom en ik verblijven in de VS met een persvisum, om de vijf jaar verlengbaar. Door tot op zekere hoogte een buitenstaander te blijven behoud je een kritische blik. Mijn emoties over de nieuwe president zijn dus nooit hoog opgelopen.

Toch lijkt u opvallend mild voor Amerika.

Het is waar dat ook ik door een gekleurde bril kijk. Ik woon immers in New York, en je weet wat ze zeggen: New York is Amerika niet. Mijn thuisstad is progressiever en toleranter dan een groot deel van Amerika.

U noemt New York een laboratorium. Ziet het er na uit dat de proef zal slagen?

Ik denk dat het werk in een goed laboratorium nooit af is. New York verandert voortdurend, met één constante: mensen van over heel de wereld blijven beduvels om hier te kunnen komen werken, studeren en wonen. Vele miljoenen anderen willen hier minstens een keertje, al is het maar een weekend, op bezoek komen.

Over haar moeder als psychiatrische patiënte: 'Het lot van mijn moeder heeft me empathisch gemaakt voor de zwaksten. Ik kan heel triestig en naargelang de omstandigheden bloedkoleurig worden als mensen uit onwetendheid zich harteloos gedragen tegen de minst weerbaren onder ons.' © Gerbrich Reynaert

Voelt u zich New Yorker?

Ja. Ik ben in de eerste plaats journaliste, en daarna New Yorker. Ach, bovenal voel ik me 'internationalist' – kosmopoliet klinkt me te chique. En dat sluit helemaal aan bij de New Yorkse mentaliteit, die ik zonder het te weten al moet hebben gehad voor ik er aanspoelde. Het speelt toch geen rol uit welk land je komt. Ik noem me dus zeker ook geen *Belgian-American*.

Nooit last gehad van racisme?

Jawel, wij hebben onze portie 'blankenhaat' gehad. Het is heel leerrijk om daarmee geconfronteerd te worden.

Zelf heb ik nooit klappen gekregen. Tom wel. Nu we ouder worden, lopen we minder risico. En de stad is ook veel veranderd: de misdaadcijfers zijn drastisch gedaald. Leg de cijfers maar naast elkaar: 1990 telde 26 miljoen toe-

risten en 2.265 moorden, 2010 48 miljoen toeristen en slechts 470 moorden! En dat met een bevolking die met een miljoen is gegroeid...

Immigranten kunnen de motor zijn van een samenleving. Kijk maar naar Amerika.

De recente geschiedenis van New York is echt een succesverhaal: de stad is veel leefbaarder geworden. Niet alleen is het er veiliger, er is enorm veel geld gepompt in renovatie. Vervallen gebouwen, oude parken, de verpieperde, zeer uitgestrekte oude havenwijk... het is fenomenaal hoeveel verkrotte plekken zijn omgetoverd tot mooie buurten. De keerzijde van de medaille is jammer genoeg dat New York steeds onbetaalbaarder wordt voor mensen met een bescheiden inkomen.

Welke lessen zijn hieruit te trekken voor het urbanisatiebeleid in de Belgische steden?

België is Amerika niet, maar er is heel veel mogelijk als de politici vooruit willen en de bevolking achter hen staat. En openheid is onontbeerlijk. Zolang er delen in de wereld zijn waar mensen in mensonterende omstandigheden leven, zullen er immigranten blijven toestromen in het Westen. Hen in een tolerante en positieve sfeer onthalen is belangrijk. Ze kunnen de motor zijn van een samenleving, kijk maar naar Amerika.

Volgt u de Vlaamse politiek? Die blinkt momenteel niet echt uit in openheid en multiculturalisme.

Tom sakkert soms op me: hoe het toch mogelijk is dat ik het Belgische nieuws zo weinig volg! Ik ben de draad een beetje kwijt, begrijp het

allemaal niet meer. Vroeger had Arm Vlaanderen Wallonië nodig. In mijn kinderjaren reed ik vaak mee met mijn vader, die trucker was. We werden altijd heel warm ontvangen in het zuiden van het land. Eerlijk gezegd, ik zie het probleem tussen de beide landsdelen niet. Ze sluiten zich voor elkaar af, terwijl een gezamenlijk verleden hen bindt. Hoeveel Vlamingen zijn niet uitgeweken naar Wallonië, op zoek naar werk. Hoeveel Walen dragen geen Vlaamse namen.

Iedereen is een beetje immigrant. Ach, ik krijg weleens te horen dat ik goedgelovig ben. Dat ik met mijn New Yorkse mentaliteit niet ver zou komen in Brussel, omdat ook niet elke immigrant of elke Belg die open attitude heeft. Laat mij door Molenbeek en Schaarbeek rijden en ik heradem. Ja, denk ik dan, hier zou ik wel kunnen wonen. Misschien is dat ook wel naïef.

The War on Christmas

Doet men in New York weleens lastig over uw atheïsme?

Als levensbeschouwing ter sprake komt, komen Tom en ik eerlijk voor ons atheïsme uit. Niet elke reactie is begripvol. Er is mij al verschillende keren op het hart gedrukt dat ik wel degelijk gelovig ben, maar het nog niet weet. Dat ik een weg aan het afleggen ben, op zoek naar God. Wie zich in de VS 'out' als ongelovige, weet dat de kans bestaat dat een aantal mensen in het gezelschap hem de rug toekeren. Ruimdenkende gelovigen zien er dan weer geen graten in.

Het is eigenlijk helemaal geen populair gespreksonderwerp in New York, net omdat er zo veel verschillende overtuigingen zijn en

er zo veel te beleven valt, zo veel mensen te ontmoeten zijn. 's Avonds heb ik weleens het gevoel dat ik de halve wereld gesproken heb! In kleinere plaatsen is levensbeschouwing meer een *hot topic*, omdat de kerkgemeenschappen er het sociale glijmiddel zijn, een manier om mensen te ontmoeten.

Je als atheïst vlot in Amerikaanse middens bewegen lijkt allesbehalve vanzelfsprekend.

In het begin waren we naïef, we hebben toen echt een snelcursus 'leven in de Amerikaanse samenleving' doorlopen. Tom en ik kwamen allebei uit het katholieke onderwijs, in een tijd waarin nonnen en paters zich excellent kweten van de taak atheïsten te creëren. Wij vonden het dus heel gewoon om tekeer te gaan tegen de paus en de kerk

en verkeerden in België in kringen van gelijkgestemden. Dat was even schrikken in de VS, waar je veel subtieler moet zijn. Denken dat iemand die dezelfde kledij draagt als jij en naar dezelfde muziek luistert ook hetzelfde denkt, ongelovig is en openstaat voor jouw levensbeschouwing, is daar een veelgemaakte fout door Europeanen.

Bestaat er een strijd bare atheïstische beweging in de VS?

Zeker. Al woedt er, net zoals in Europa, op dit moment een discussie over de te volgen koers. Stellen we ons begripvol en verzoenend of eerder radicaal op? Ergaan steeds meer stemmen op om te kiezen voor de laatste houding: als gelovigen extremistische uitspraken doen, moeten wij ook niet terugdeinzen om in straf-taal uit te komen voor onze overtuiging. Vandaar ook wat men in Amerika *The War on*

Christmas noemt, de affichecampagne in de kerstperiode met het opschrift 'You know it's a myth: this season, celebrate reason!'

Is uw atheïsme een bewuste keuze geweest of was het gezien de tijdsgeest een evidente stap?

In het eerste leerjaar liet ik mijn grootmoeder weten dat ik later – 'als ik groot was' – niet meer naar de kerk zou gaan, omdat God volgens mij uitgevonden was om de kindjes braaf te houden. Het arme mens wist niet waar ze het had! (*lacht*) De indoctrinatie ter voorbereiding van mijn eerste communie moet mij erg dwarsgezeten hebben...

Bedankt voor dit gesprek.

Philippe Juliam en Leentje Van Hoorde

De Spaanse tenor Plácido Domingo in *Othello* in de Weense opera.

Applaus!

Dat is de aard van het beestje, beste lezer. Een ovatie is het heerlijkste wat ons kan overkomen. Ik neem er al lang genoeg mee dat een applaus niet voor mij bestemd is, maar dat ik het mag delen. Opgaan in die intense collectieve gewaarwording; alle breinen gezamenlijk afgestemd op de geestdrift (let op die uitdrukking: geest drift!). Die beroezing van dat minuten durende ritmisch handgeklap, dat onbestemd gebrul dat uit even zovele kelen galmt, het dreunend gestamp met de voetjes.

Maar let op, een confrater-neuroloog heeft mij verzekerd dat een intens applaus van een kwartier reeds volstaat om blijvend verlamd te worden aan handen en armen.

Laatst overviel het mij nog in de Vooruit, bij het optreden van de Akram Khan Company op 7 juni. (Voor de leken: Akram Khan is een van de grootste namen uit de actuele internationale danswereld). Ik zat als vip op de allereerste rij, waar ik de eerste twintig minuten gewoon van mijn sokken werd geblazen door de door merg en been snijdende pulserende en rijkelijk van bassen doordrenkte soundtrack van Nitin Sawhney. Dit belette mij geenszins om als een – inmiddels tijdelijk stokdove – gek te genieten van de staande ovatie toen het doek (letterlijk) viel. En ik heb het niet eens over de exalterende applaustsunami's die telkens opsteken bij de proclamatie van de Koningin Elisabethwedstrijd.

Ik heb me laten wijsmaken dat de Romeinen het applaus hebben uitgevonden. In het theater mocht de hoofdacteur aan het eind van het stuk 'Valet e plaudite!' roepen, waarna het publiek het applaus inzette. Deze traditie wordt tot vandaag doorgetrokken bij zowel de openbare als de commerciële omroep waar de applausmeester het studiopubliek dwingt tot

buitenproportionele ovaties, lang nog voor het eigenlijke programma begonnen is.

Wist u dat die tegelijk schitterende en ergerlijke gewoonte om voor van alles en nog wat te applaudisseren vanaf de vierde eeuw zelfs tot de kerk doordrong? Populaire preken werden beloond met staande ovaties. Rome heeft dat zo'n tweehonderd jaar gedoogd, daarna moest het uiteindelijk maar eens muisstil worden. Progressieve bewegingen in de kerk, Opus Dei en de charismatische beweging voorop, stimuleren voortaan weer luid gejuich en handgeklap, vooral bij populaire begrafenissen.

Ik mocht het nog onlangs beleven bij het rooms-katholieke afscheid van een (inmiddels overleden) schoolmakker. Op het ogenblik dat de kist werd buiten gedragen, verzocht de ceremoniemeester het publiek om een daverend applaus. Er werd nadrukkelijk meegedeeld dat dit de ultieme wens was van de overledene. Ik kan daar in komen, maar geef me dan toch liever een staande ovatie bij leven en welzijn. Overigens breidt het fenomeen zich razendsnel uit. Vooral min of meer bekende Vlamingen koesteren de natte droom om tenminste bij hun begrafenis te kunnen rekenen op een gul applaus.

Tot besluit, leergierige lezer, ben ik op zoek gegaan naar het langste applaus ooit. In het *Guinness Book of Records* bleef ik op mijn honger. Maar het is algemeen bekend dat de eer aan de Spaanse tenor Plácido Domingo toekomt. Die mocht op 30 juli 1991 na zijn glansrol in *Othello* in de Weense opera een ovatie van 80 minuten in de wacht slepen. Dat verplichtte hem tot 101 keer 'opkomen'. Bij leven en welzijn. #

Willem de Zwijger

Trouwe lezer,

Waar was u op 21 juni 2011? Waar u ook was, als u niet op de uitreiking van de Prijs Vrijzinnig Humanisme zat, dan zat u hoe dan ook fout. Zelf was ik er gloeiend bij en heb intens genoten van het huldebetoon dat Etienne Vermeersch te beurt viel. Ik moet er echter onmiddellijk aan toevoegen dat ik wat teleurgesteld was over de opkomst. Een buitengewoon ranke en charmante hostess met rode schoentjes waakte erover dat iedereen een zitje kreeg – zo veel volk was er dan weer wel – maar ik had graag opstootjes gezien in de Voldersstraat, waar een worstelende menigte zich een toegang baande tot het heiligdom. Waar zaten al die andere vrijzinnigen, eigenzinnigen, humanisten, vrijdenkers, vrijmetse-laars, atheïsten, agnostici en dogmatici?

Hoe dan ook, het gaat mij om het indrukwekkende applaus, de minutenlange staande ovatie die de professor te beurt viel. Vermeersch stond er schijnbaar onbewogen bij, liet koelbloedig die stormachtige toejuiching als een niet meer te ontwijken plotse heftige regenbui over zich heen stromen. Stoïcijns, langzaam rondkijkend, monkelend, bijna Boeddha gelijk genoot de niettemin duidelijk geëmotioneerde en dankbare filosoof van dit onvergetelijke moment.

Hugo Deckers is algemeen secretaris ACOD Onderwijs.

Leerplicht versus

De Belgische leerplicht ligt geregeld onder vuur: er gaan stemmen op om schoolplicht de onderwijspraktijk in sommige religieuze scholen wakkeren het debat verder aan

Pro schoolplicht

Tijdens ons laatste statutair congres te Mechelen op 8 mei 2008 hebben we als ACOD Onderwijs een standpunt ingenomen inzake de schoolplicht.

We gingen uit van de vaststelling dat het verschaffen, het financieren en het reguleren van onderwijs tot de kerntaken van de overheid hoort. Onderwijs dient bovendien voor iedereen toegankelijk te zijn, ongeacht verschillen in cultuur, ras, geslacht of seksuele geaardheid. Scholen dienen in hun sociale samenstelling de maatschappij te weerspiegelen in al haar diversiteit en heterogeniteit.

Het recht op onderwijs overstijgt het louter individuele niveau.

De school heeft tot taak, naar beste vermogen, bij te dragen tot het wegwerken van initieel vastgelegde kansenongelijkheid tussen kinderen van verschillende sociale origine. Iedereen heeft dus het recht op gelijke kansen inzake vorming en persoonlijkheidsontwikkeling. Om dit te faciliteren dient de overheid krachtige onderzoeksprogramma's (OBPWO's) op te zetten. Opvoeding, onderwijs en cultuurbeleid moeten immers bijdragen tot de vorming van vrije mensen die hun verantwoordelijkheid durven opnemen, die doordrongen zijn van de sociale realiteit en actief deelnemen aan de omvorming van de maatschappij. Het streven naar een zo groot mogelijke maatschappelijke emancipatie vraagt om een onderwijsbeleid waarin gelijke uitkomsten centraal staan.

Om die redenen overstijgt het recht op onderwijs het louter individuele niveau. Het recht op onderwijs staat voor het recht op onderwijs als openbare dienstverlening. Het gaat in essentie over het gelijke recht op leren, op het verwerven van kennis en vaardigheden, op profijt van het onderwijs (Ides Nicaise, Jan Vranken e.a., *Armoede en sociale uitsluiting*, jaarboek 2001).

De maatschappij zal niet veranderen als de school hier niet tot bijdraagt.

Het impliceert de plicht van de overheid tot het verschaffen van onderwijs. Het is aan de overheid om iedereen het onderwijs te laten doorlopen, de leerplicht te bewaken

en iedereen hoger onderwijs aan te bieden om zijn mogelijkheden maximaal te ontplooien.

Daarenboven dient de overheid bij te dragen aan het socialisatieproces en gelijke onderwijskansen te scheppen voor iedereen.

Om die redenen is het volgens ons wenselijker te spreken van schoolplicht in plaats van leerplicht. Een openbaar onderwijs impliceert ook een beleid dat andere, niet-educatieve sectoren voor hun educatieve verantwoordelijkheid plaatst, op de eerste plaats de culturele, recreatieve en sportsectoren.

Tot slot zijn we er ons wel van bewust dat de school alleen de maatschappij niet kan veranderen, maar toch zal de maatschappij niet veranderen als de school hier niet tot bijdraagt. #

Hugo Deckers

schoolplicht

cht in te voeren. De alarmerende berichten over
. Hieronder belichten twee specialisten de zaak.

Pro leerplicht

De eerste leerplichtwet in ons land is deze van Pouillet, die in 1914 de leerplicht invoerde van zes tot veertien jaar. Onze leerplichtwet kwam relatief laat en de noodzaak tot het verlengen van de leerplicht was al voelbaar vanaf de jaren dertig van de vorige eeuw. Er werden verschillende voorstellen ingediend, die allen strandden op de meest diverse hinderpalen. Eerst waren er financiële problemen, dan de problematiek van de vierde graad van het lager onderwijs en uiteindelijk was er de kwestie van de middenstandsopleiding.

De tweede en vandaag vigerende leerplichtwet dateert van 29 juni 1983. Deze wet bepaalt dat er leerplicht is gedurende de periode van twaalf jaren die aanvangt met het schooljaar dat begint in het jaar waarin de leerling zes wordt. De leerplicht eindigt als de leerling meerderjarig wordt en is voltijds tot de leeftijd van vijftien of zestien jaar. Een leerling van vijftien die de eerste twee jaren van het voltijds secundair onderwijs volgde, voldoet aan de voltijdse leerplicht. De leerplicht geldt ook voor immigranten. Zij zijn leerplichtig vanaf de zestigste dag na de dag waarop ze zich inschreven in het bevolkingsregister van hun gemeente.

Er is een onderscheid tussen leerplicht en schoolplicht. We hebben leerplicht, geen schoolplicht. Men kan dus aan de leerplicht voldoen door huisonderwijs. Dat huisonderwijs moet gericht zijn op de ontplooiing van de volledige persoonlijkheid en de talenten van het kind. Het moet het kind ook voorbereiden op een actief leven als volwassene. Het huisonderwijs moet het respect voor de grondrechten

van de mens bevorderen en moet opvoeden tot een respectvolle houding ten aanzien van de culturele waarden van anderen. De onderwijsinspectie is bevoegd om na te gaan of de kinderen effectief huisonderwijs volgen en of dat huisonderwijs conform de bepalingen is (artikel 1, §6 van de wet van 1983). Uiteraard kunnen de kinderen die huisonderwijs krijgen slechts een getuigschrift of diploma bekomen na een examen, afgenomen door de examencommissie. De keuze voor huisonderwijs neemt toe. In het schooljaar 2009-2010 volgden 910 kinderen en jongeren huisonderwijs. Tien jaar geleden waren dat er nog maar 219. Een ruime verviervoudiging toch.

We willen het huisonderwijs in de toekomst strenger gaan regelen.

Er is een cruciaal verschil tussen een 'plicht' en een 'recht'. Vóór de leerplichtwet van Pouillet bestond er uiteraard een 'leerrecht'. De vrijheid van onderwijs werd ingesteld de dag na de onafhankelijkheidsverklaring. Kinderen mochten leren en naar school gaan. Maar de kinderen van de lagere bedienden en de grote groep arbeiderskinderen gingen natuurlijk niet naar school. Een absoluut recht op onderwijs kwam er maar door leren te verplichten en kinderarbeid te verbieden.

Men kan dus de bestaande stelsels ordenen naar de mate van verplichting: 'leerrecht', 'leerplicht' en 'schoolplicht'. Sommige auteurs pleiten voor een nog strenger regime dan 'schoolplicht' door te ijveren voor een 'kwalificatieplicht'. Dat betekent dat men de schoolbanken pas achter zich kan laten bij het bereiken van een bepaald onderwijsniveau. Zo zou men kunnen opleggen dat een jongere het diploma secundair onderwijs moet halen vooraleer hij of zij de school vaarwel mag zeggen.

Pascal Smet is Vlaams minister van Onderwijs.

Zoals hierboven uiteengezet, stelt de leerplichtwet van 1983 heel weinig eisen aan het huisonderwijs. De eisen die opgelegd worden zijn al bij al heel vage concepten als 'de volledige ontplooiing van de persoonlijkheid'. Ouders kunnen er heel makkelijk aan voldoen. Het zijn de kinderen die daar de dupe van zijn omdat ze ongekwalificeerd op de arbeidsmarkt komen. Dat is vandaag erger dan vroeger omdat een diploma vandaag belangrijker is dan vroeger voor het vinden van een goede job.

Het is niet eenvoudig om de bestaande leerplicht te vervangen door een schoolplicht. Het woord 'leerplicht' komt voor in twee grondwetsartikelen (24 en 127) en de leerplicht is doorheen alle staatsvormingen federale materie gebleven. Toch kunnen de gemeenschappen iets doen. De eisen waaraan het huisonderwijs moet voldoen, is gemeenschapsmaterie. Het Vlaams Parlement kan opleggen dat ouders die huisonderwijs willen geven, een reeks eindtermen moeten behalen met hun kinderen.

We willen het huisonderwijs in de toekomst dus strenger gaan regelen. Samen met het Vlaams Parlement zullen we kijken welke maatregelen we hier het best voor kunnen nemen. #

Pascal Smet

(Spelregels: de auteurs 'pro' en 'contra' nemen voorafgeen kennis van elkaars standpunt.)

De wrange vrolijkheid

in het werk van Nick Andrews

Op 21 juni 2011 ontving Etienne Vermeersch de Prijs Vrijzinnig Humanisme. Met de litho *The Philosopher* maakte Nick Andrews een eigenzinnig eerbetoon aan de laureaat. De Geus vroeg Willem Elias om tekst en uitleg bij de intrigerende beeldenwereld van deze kunstenaar.

De Zwarte Panter

Nick Andrews (Londen, 1972) studeerde van 1992 tot 1996 aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen. Fred Bervoets (1942) was er zijn invloedrijkste leermeester, waarmee ik niet bedoel dat Andrews 'Bervoetjes' maakt. Integendeel, ongemeen snel voor een jong artiest was een Andrews duidelijk een Andrews. Dit kwam reeds goed tot uiting in zijn eerste solotentoonstelling in Galerie De Zwarte Panter bij de toeverlaat van vele kunstenaars, Adriaan Raemdonck.

Deze ontving overigens dit jaar de Cultuurprijs van de provincie Antwerpen omdat hij tijdens gans zijn carrière niet enkel een verkoper van kunst was maar vooral ook een morele steunpilaar van maatschappelijk geëngageerde jonge kunstenaars. Het soort dat hun sociale betrokkenheid nooit verloochend heeft (Mai-eu, Bervoets, Vanriet, Van Breedam) of anderen die zelfs na hun dood via hun werk een humanistische boodschap levendig hielden. Jan Cox (1919–1980) is van dit laatste het beste voorbeeld. De goddeloze kapel waarin De Zwarte Panter huist, is daarenboven niet enkel een tentoonstellingszaal maar ook een levendig cultureel centrum waar debat en eerbetoon aan het vrije woord weligtieren.

Geen enkele kunstenaar begint uit het niets. Zijn talent en creativiteit ontwikkelt hij binnen een artistieke context. Elke aankomende kunstenaar is uiteraard in hoge mate verantwoordelijk voor zijn zoektocht naar zo'n artistieke

bakens. Goede kunstenaars kiezen hun meesters zelf en vluchten ook wanneer de invloed te sterk dreigt te worden. Zo zou Constantin Brancusi, nadat hij een maand in de leer was bij Rodin, het atelier verlaten hebben omdat 'niets groeit onder de schaduw van een grote boom'.

De titel van Nick Andrews' eerste tentoonstelling in De Zwarte Panter, *Let's get lost*, verwijst naar zijn reis doorheen Cuba en de creatieve ruimte die zo'n verblijfver van de kunstwereld opent. Cuba verleent de mogelijkheid om wat te verdwalen. Men zou het ook kunnen vertalen als 'laat ons de leermeesters verloren spelen'. Een mooie start om er als jonge kunstenaar in te vliegen. Dat Andrews datzelfde jaar, 1997, ook al deelnam aan de tentoonstelling *Ex-pressing* in de KK Gallery van de Vrije Universiteit Brussel, bevestigt zijn verlangen om 'uit de druk' te geraken.

Pretparkimago

Deze bevrijding, deze zoektocht naar zichzelf die elke kunstenaar moet doormaken, belet echter niet dat de trend gezet is. Van wie de Academie van Antwerpen, verbonden aan de naam van Bervoets, laat vallen en op zijn vijftienvintigste een solo in De Zwarte Panter krijgt, verwacht men geen geschilderde variaties op *Wit vierkant op wit doek* van Malevitsj. Wel figuren die verhalen uitbeelden in een fantastische wereld en vlot geschilderd zeer expressief overkomen in een bad vol bonte kleuren. En zo zien de schilderijen van Nick Andrews er ook uit.

Kunstenaar Nick Andrews aan het beeld van Soutine in Montparnasse, Parijs.

Hij verwerkte al verschillende reiservaringen in zijn kunst. Cuba heb ik al vermeld. Daar hangt de revolutie nog in de lucht, althans de clichés van dit soort heldhaftigheid. Ook van die triomfen kan de glorie vergaan. Zijn werk geïnspireerd op Coney Island is een ander voorbeeld.

Het pretparkimago van de westerse wereld is zowat zijn thema geworden. De sociologen van het feest hebben dit het 'panludieke' als het 'altijd-overal'-feest genoemd. Dit is het omgekeerde van het oude feest dat zich doorgaans 'soms-ergens' afspeelt. Deze sfeer is nodig om de consumptie te bevorderen. Alles is koopwaar en is verkoopbaar, niet op basis van de kwaliteit maar via de glitterende flikkering van neonlampen – zoals in de bordelen, maar dan met meer verschillende kleuren.

Reproductie in kleur van *The Philosopher*, de lithografie die Nick Andrews maakte ter gelegenheid van de Prijs Vrijzinnig Humanisme 2011.

Giftig coloriet

In het coloriet van de kunstenaar schuilt een onderhuidse kritiek op deze wereld van de exuberantie. De wereld van de kermis, de luxe die de bezoekers van vijfsterrenhotels in een onwezenlijke illusie hult, de casino's – kortom, de kapitalistische uitingen van extravagantie – hebben iets eenzaam, iets zieligs, iets mistroostigs. Nick Andrews verbeeldt geen puur plezier. Zijn kleuren zijn bijgevolg eerder giftig te noemen. Ze zijn pijnlijk mooi. Ze doen zeer aan de ogen. Ik noem deze kunst dan ook graag het werk van 'de schilders van de wrange vrolijkheid'.

Daarmee is ook gezegd dat Andrews niet alleen staat met zijn genre: hij is een belangrijke vertegenwoordiger van een kunst die terug wil vertellen, die de wereld wil belichten in al haar

aspecten. Het is de nieuwe schilderkunst van vandaag.

Die lijkt me zowel formeel als filosofisch een reactie op de vorige stroming, die ik 'neosymbolisme' heb genoemd, met Tuymans als internationaal bekend voorbeeld. Deze kunst toont de verborgen duisterheid van de mens en beklemtoont die door afwezigheid van uitgesproken kleuren. Ze worden vervangen door tinten: grisailles, beiges, veel bruin en zwart, gebroken witten. Na twintig jaar overheersing zijn velen deze vormgeving wat beugeworden. Men is wat uitgekeken op dat eindeloos oproepen van de nostalgische vormen van de jaren veertig en vijftig. Het is saai geworden. Het oog snakt naar verandering. Dat is nu eenmaal de immanente rechtvaardigheid van de zintuigen: te veel is te veel. De deur stond dus open voor een verfrissende kleurenrijkdom. #

Litho 'The Philosopher'

Filosoof, blij bij je boeken

De lithografie *The Philosopher* toont een ruime bibliotheek waarin een lange tafel staat met één boek op. In een troonzetel zit een man, die we op de rugzijde zien. Hij is getooid met een Vikingkroon. *Viking's Treasure* is een gokkastspel, maar dat is allicht te vergezocht in een verwoede poging om aan te sluiten bij Andrews' thematiek. Dat is ook niet echt nodig. Zelf zegt de kunstenaar hierover: 'De filosoof zit op zijn troon in zijn boekenkamer, zijn leefwereld, hij is bekroond, geen gelovige, koningsgezinde, maar heidens. De filosoof heeft een werelds karakter, hij heeft veel gereisd in zijn boeken, gedachten en meningen.'

Ik voeg er graag aan toe: filosoof, blijf bij je boeken, zoals een schoenmaker bij zijn leest. Je kennis is macht. Dat hoeft geen krans of kroon, wel een betoog. De kracht van een oude filosoof is dat de inhoud van die monumentale bibliotheek ook in zijn hoofd zit. Mogen daar wel lauwertekens van de politieke macht aan toegevoegd worden? Moet een filosoof de Prijs Vrijzinnig Humanisme niet weigeren? Tenminste, wanneer hij als filosoof zijn werk wil doen? Het goede voorbeeld van Sartre, die de Nobelprijs weigerde, indachtig? Dit zijn open vragen, die precies eigen zijn aan het filosoferen zelf en sinds de moderne kunst ook het werk zijn van de kunstenaars. Maar ook deze laatsten krijgen graag eens een prijs. Niets menselijks is ons vreemd.

Willem Elias

De litho The Philosopher kost €150. Interesse? Meer info en bestelling: Mabel Coenen – mabel.coenen@h-vu.be – 03 233 70 32. Er zijn 111 genummerde verkoopexemplaren, naast de exemplaren die werden gegeven aan de laureaat en de leden van de jury.

‘Struggle for Pleasure’ klinkt wan

Wim Mertens op het Festival van Vlaanderen 2011

Wim Mertens © Syntorama.com

Gent zet zich wat muziek betreft op de internationale kaart. Dat is een vaststelling waar men niet omheen kan. Op 5 en 6 juli speelde Prince op het Sint-Pietersplein. Ook Gent Jazz editie 2011 pakte uit met een aantal tot de verbeelding sprekende namen, zoals Sonny Rollins en B. B. King. En de Arteveldestad behoort ondertussen ook tot het ‘Unesco Creative City of Music’ circuit.

In september grijpt in Gent traditioneel het Festival Van Vlaanderen plaats, met de ondertussen bekende opener OdeGand op 17 september. Het Festival loopt dit jaar tot 9 oktober en het programma is al beschikbaar. In deze editie is Wim Mertens een van de bijzondere gasten. Hij voert tweemaal A Starry Wisdom uit, in opdracht van het Festival gecomponeerd.

Het is over die Wim Mertens dat ik het wil hebben. Ik heb de man diverse malen ontmoet en leerde hem kennen tijdens het Filmfestival Gent, waar hij de muziek van Peter Greenaway's film *The Belly of an Architect* uitvoerde met groot orkest. Ik zag hem in de voorbije jaren diverse keren aan het werk. Dat hij voor Greenaway de *film score* schreef, heeft veel te maken met de breuk tussen deze regisseur en Michael Nyman (London, 1944), die andere *minimal music* beoefenaar.

Mertens is een muzikant pur sang die met een niet-aflatende *sérieux* zijn vak uitoefent. Hij werd door Maarten Beirens in *De Standaard* ooit omschreven als ‘een *cas unique*, een overlevende van een uitstervend ras in de muziekwereld’. Weinig muzikanten zijn zo veel te horen als hij. Het grote publiek kent ongetwijfeld zijn *Struggle for Pleasure*, de *Proximus tune* die tot het collectieve geheugen is gaan behoren. Hij schreef dit nummer

neer u Proximus belt

al in 1983 voor het fantastische gelijknamige album. Daarop is ook zijn andere klassieker *Close Cover* te horen, gebruikt als herkentune voor de nachtradio.

Gainsbourg op orgel

Wim Mertens werd geboren in Neerpelt in 1953 en studeerde musicologie in Gent, muziektheorie en piano aan de conservatoria van Brussel en Gent en politieke en sociale wetenschappen in Leuven – hij is, ondanks zijn vele

buitenlandse tournees, verbazend goed op de hoogte van het Belgische politieke bestel.

Hij was als kind al een begenadigd pianist en gitarist. Alstienier was hij orgelist in de kerk, tot hij na een weddenschap *Je t'aime moi non plus* tijdens een offerande speelde. En aan de deur werd gezet.

Na zijn studies startte hij in 1978 zijn carrière bij de BRT, als producent bij Radio 2. Hij produceert concerten van de *minimal music* componisten Steve Reich en Philip Glass. Hij noemt die steenvast ook als zijn inspirators, naast Terry Riley.

Wim Mertens is op zijn zachtst uitgedrukt een zeer veelzijdige muzikant: hij is pianist, gitarist en contratenor. Zijn zang is zeer boeiend en binnen zijn composities heeft hij een eigen taal, wat als bevreemdend kan overkomen. Soms vergelijk ik de stem van de veel jongere androgyne Anthony van Anthony and the Johnsons met die van Wim Mertens. Op het eerste gezicht misschien vergezocht maar bij nadere beschouwing toch niet, want Mertens vertelde mij zelf dat zijn geluidsman ook Anthony's optredens in Europa verzorgt. Anthony maakt een ander soort muziek, maar het timbre van zijn stem doet soms aan Mertens' composities denken.

In de voetsporen van Eric Satie

'Minimal music'

Minimal music, soms ook wel *repetitive music* genoemd, streeft ernaar een compositie met zo weinig mogelijk middelen en met het goede muziekinstrument te realiseren. De wortels gaan terug tot Schönberg, Webern, Stockhausen en Cage.

Over die *minimal music* schreef Mertens het boek *De Amerikaanse repetitieve muziek*, in 1983 verschenen bij Usura onder de titel *American Minimal Music*. Deze muziek is zo klein mogelijk, dat wil zeggen niet begeleitend of functioneel maar wel cyclisch. Een repetitieve compositie kent geen echt einde. Deze muziek werd door de newagebeweging gerecupereerd en wordt ook weleens 'kosmische muziek' genoemd. Mertens is in die etherische elementen niet geïnteresseerd en is zeker geen newage-aanhanger.

Je speelt enkele noten van voor naar achter en omgekeerd, je verandert het ritme en de *minimal music* wordt langzaam geboren. Het lijkt

simpel maar is dat natuurlijk niet. Componisten als Eric Satie kunnen gerust als voorlopers beschouwd worden.

Die muziek is bij het grote publiek zeker ook bekend dankzij diegenen die er grote wereldhits mee schreven. Iemand als Mike Oldfield zorgde met *Tubular Bells* voor het eerste grote succes van Virgin Records. De Duitse groepen Kraftwerk en Tangerine Dream zijn al evenzeer makers van wereldhits met die repetitieve muziek.

Op de openbare radio liep trouwens lang het programma *Muziek uit de Kosmos*, waarin figuren als Terry Riley, Steve Reich en Philip Glass aan bod kwamen. Terry Riley begon zijn muzikale loopbaan bij La Monte Young's Theatre of Eternal Music, waar hij in de plaats kwam van John Cale, die toen samen met Lou Reed The Velvet Underground oprichtte. Figuren als Fred Brouwers en Jos van Immerseel zijn grote tegenstanders van deze *minimal music*, maar *de gustibus et coloribus...*

De muziek van Wim Mertens heeft een sterk melodisch fundament en is uiteraard minimalistisch van aard. Wie zijn bewondering voor Mertens niet onder stoelen of banken steekt, is Jan Swerts. Deze jongere Limburgse pianist, die vorig jaar de cd *Weg* uitbracht, is een grote fan van Mertens en het moet gezegd: zijn in eigen beheer uitgegeven cd klinkt fantastisch. Die is niet in de handel verkrijgbaar, alleen via Swerts' site. Een echte aanrader voor wie van dit soort muziek houdt, hoewel de stem van Swerts anders is dan die van Mertens.

What you see is what you hear

Sinds 1980 componeert Mertens muziekstukken in diverse formaten. Van korte en simpele liederen tot lange en complexe stukken. Hij voerde die solo uit op piano of met (grote) ensembles. Hij is duidelijk een vertegenwoordiger van de *minimal music* – zijn muziek wordt ook wel aangeduid als *ambient* of experimen-

tele muziek. De vele optredens die ik van hem zag, waren allemaal boeiend tot verrassend. De man gaat volledig op in zijn concert.

Zijn muziek is vele malen gebruikt voor documentaires en films. Zoals gezegd componeerde hij de muziek voor Greenaway's *The Belly of an Architect*. Maar ook de muziek voor *De macht van de theaterlijke dwaasheden* van Jan Fabre nam hij, met *Maximizing the Audience* (1984), voor zijn rekening. Het was in het gelijknamige album dat hij het gebruik van zijn stem introduceerde.

Ook voor *Je pense à vous* van het succesvolle regisseursduo Dardenne en voor een van de films van Marion Hänsel componeerde hij de muziek.

Sinds 1980 maakte hij meer dan vijftig albums, die wereldwijd worden gedistribueerd. In 1980 verscheen zijn eerste plaat, *Only for Amusement*, een elektronische compositie voor flipperkasten. Zijn album *Struggle for Pleasure* uit 1982 betekende zijn definitieve doorbraak.

Vanaf 1985 begon hij, zoals ik al eerder vermeldde, zijn stemgeluid en de daarvoor speciaal ontwikkelde taal in zijn werke te introduceren. Op dat vlak is *Maximizing the Audience* een sleutelopname in zijn muzikale evolutie. Een zevental albums met dat stemgeluid werden in de jaren die volgden uitgebracht, waarvan *Un Respiro* (2005) voorlopig de laatste was in de reeks.

Hij maakte ook opnames met ensembles, onder meer *Partes extra partes* met het Brussels Philharmonic in 2005 – een absolute aanrader. Heel bijzonder is de reeks *Qua*, in een mooie cd-box van 37 cd's (2009). Vanaf 2002 verschenen een reeks van live opnames, ondertussen uitgegroeid tot een zevental cd's.

OdeGand 2011 © Olivier Deschrijver

Voor een goed beeld van zijn carrière moet u beslist *What You See Is What You Hear* (2006) bekijken: deze dvd geeft u een overzicht van 16 composities uit 25 jaar van Mertens' passie voor muziek. En in 2007 tekende hij een contract voor zijn hele catalogus bij EMI Classics. Dit jaar bracht Mertens een nieuw dubbel album uit: *Series of Ands – Immediate Givens*, een productie met meer dan dertig musici.

Hij was zelfs ooit in de running voor *De Grootste Belg* en was in de jaren negentig cultureel ambassadeur van Vlaanderen.

Festival van Vlaanderen

Wie nog nooit een live concert van Wim Mertens meemaakte, krijgt dus binnenkort de kans hem in Gent aan het werk te zien. Hoewel voor velen misschien bevreemdend, is en blijft een dergelijk concert genieten van de virtuositeit van zijn pianospel en van zijn bizarre stemgeluid.

Wie de muzikscene een beetje volgt en openstaat voor vele genres weet dat Mertens veel meer in het buitenland concerteert dan hier in onze contreien. Hij zakt af en toe weleens af naar Gent en in september 2011 doet hij dat

dus tweemaal in het kader van het Festival van Vlaanderen. In opdracht van het Festival schreef hij een nieuwe compositie die hij de naam *A Starry Wisdom* gaf. Deze creatie brengt hij tijdens het Festival in twee verschillende versies. Op 23 september treedt hij solo op in de Sint-Baafskathedraal, waar zijn pianospel en zang sowieso al heerlijk zullen klinken. Hij zal ook – 25 jaar na de creatie – zijn eerste solo-opname uitvoeren, *A Man of no Fortune, and With a Name to Come*.

Op 28 september is hij terug, met zijn strijkwintet in de Capitole, waar hij ook ander recent werk zal uitvoeren.

In deze editie van het Festival staat ook muziek van Brian Eno op het programma (vrijdag 30 september in de Vooruit). Eno startte zijn loopbaan bij Roxy Music en creëerde later muziek voor Pavarotti, David Bowie, U2, Coldplay, Genesis en Paul Simon. Terwijl je toch al bezig bent kan je er gerust Icebreaker en B.J. Cole, die *Apollo* van Brian Eno zullen uitvoeren, bijnemen.

Geniet ervan! #

Dany Vandenbossche

Voor info & tickets voor al die concerten: zie www.gentfestival.be, Uitbureau of Fnac.

Ingetoomde taal

Maris Bayar verzamelt schoonheid om te leven

Het omvangrijke oeuvre van Maris Bayar bestaat vrijwel uitsluitend uit poëzie en die is sterk autobiografisch. Dat noteerde Henri-Floris Jespers, die Bayar en haar oeuvre zeer goed kent, al bij het verschijnen van de bundel *De innerlijke Belediging* (1978).

Bayar is een anekdotische dichteres, schrijft Jespers in een essay opgenomen in zijn bundel *De boog van Ulysses* (1983); Bayars 'verzen vormen een soort verhuld dagboek en verwijzen haast zonder uitzondering naar concrete, reële situaties'. Haar bundel *Fleur de Flandre* (1998) is ondertiteld *memoires in dichtmaat*. Dat klopt wat de inhoud, niet wat de vorm betreft: metrisch zijn deze verzen niet.

Maar Bayar vertelt geen anekdoten in parlendo, registreert geen feiten in neorealistische stijl. Een 'innerlijke belediging' is geen anekdote en de gelijknamige bundel is geen anekdotiek, het is eerder een (aan)klacht of een belijdenis – en dus autobiografie. Realisme – maar niet zo realistisch dat er niets aan de verbeelding wordt overgelaten. Over haar werk hangt een geheel eigen, moeilijk te definiëren *Stimmung* die blijft intrigeren en er de charme van uitmaakt. De cycli laten zich lezen als sequenties uit een nouvelle-vaguefilm.

Blosse Dichtung is haar poëzie nooit. Overigens is *Wahrheit* geen esthetische categorie. Of ervaringen beleefd zijn of gedroomd – ook dromen is een vorm van ervaren – doet er niet toe. Als er maar wordt *verdicht*. En dat doet Bayar op geheel eigen wijze. Door *taal in te tomen*, door de syntaxis naar haar eigen frêle handen te zetten. In een elliptische staccatostijl, gekenmerkt door het zuinige gebruik van 'als'-metaforen. Vrije verzen met weinig ornamen-

ten maar gelardeerd met mooie autonome beelden: 'heimwee-, / dat zijn dorre bladeren'; 'Daar spraken eilanden elkander aan'; 'Al het geschrevene wordt opgebaard / Om te sterven in enkelvoud'.

In de lijvige verzamelbundel *Opgerichte Poëzie 1975-1988* (2011) bracht Bayar bij elkaar wat zij in die periode publiceerde, negen bundels waaronder de gedreven *Verzamelwoede* (1984).

Maris Bayar – een fraai figuur die je zó ziet floreren in de belle époque – heeft een voorliefde voor Jugendstil, 'de stijl waarvan men / ziek wordt van liefde'. Beroepshalve verzamelt en verhandelt de dichteres brocante en antiek. Van het bijna nomadische leven op de markten en van de verzamelwoede zelf wordt geen rooskleurig beeld opgehangen: 'We hebben niemand meer lief / hebben alleen / dát lief – wat wij nog niet / op de kop / hebben kunnen tikken – // het regent, wat regent het / verdriet'; 'Het borstbeeld van Caesar / zag met afkeer neer / op dit drukke gedoe / op stof en minderwaardigheid'.

Bayar is geen (neo)romantische dichteres. Nuchter registreert zij de psychologie van de collectioneur: 'En overal, overal / hebben wij gezien / dat zelfs lood, zink, nikkel en zamac / fraai gesmolten tot een geheel // iemand tot overmoed / kan brengen'.

Maar Bayar verhandelt niet alleen voorwerpen met een verleden en artefacten van verval. Ze zoekt en verzamelt ook woorden. *Verzamelwoede* kan ook op een ander niveau gelezen worden: als een ars poetica. Het naamloze gedicht dat wij hier uitlichten, beschrijft puur en precies haar poëtische praktijk. #

Renaat Ramon

Maris Bayar © Lieve Terrie

*Het hoognodige zeggen, het nodige weglaten
het onnodige doorkrabben, het nodige dat nodig is
gebruiken*

*het hoognodige nodig weglaten
het weglaten
bij het hoognodige leggen
en het nodige gebruiken*

taal intomen

*het stomme veranderen in het onnodige
en het hoognodige
verleggen naar het stomme
het niet praten
het hoognodige verzwijgen*

en een bod doen

Beeld(ig)

In de filmrubriek van dit nummer wil ik graag aandacht besteden aan The Tree of Life en Norwegian Wood. In beide films is het visuele – de manier waarop alles in beeld gebracht wordt – minstens zo belangrijk als het inhoudelijke.

The Tree of Life

De langverwachte film *The Tree of Life* van Terrence Malick won de Gouden Palm 2011 op het Filmfestival van Cannes, maar werd door zowel pers als publiek met gemengde gevoelens onthaald. De een vindt het een meesterwerk, de ander over het paard getilde new wave... Ik heb oor voor de argumenten voor en tegen. Eigenlijk had deze film beter gepast in de flowerpowerperiode dan in deze samenleving vol elektronische communicatie. Het is inderdaad een heel zweverige meditatie over leven en dood, de weg van de natuur en de weg van de verlossing. De wierook en de hasj ontbraken nog.

Malick toonde zich al in vorig werk – *Badlands*, *Days of Heaven*, *The Thin Red Line* en *The New World* – als een extremistische estheet en deze film is hier de bombastische explosie van. Deze regisseur wordt een verlegen mysticus genoemd, maar is niet te beroerd om zijn film te laten produceren door Brad Pitt en hem ook nog een te casten voor een van de hoofdrollen.

Voor zover *The Tree of Life* een plot heeft, speelt die zich af in buitenstedelijk Amerika tijdens de jaren vijftig van de vorige eeuw. Brad Pitt is een keiharde vader die van zijn kinderen eist dat ze hem mijnheer noemen. Hij wil van zijn zonen echte mannen maken en hij vindt zelfs dat zijn zachteardige vrouw zijn vaderlijk

© Cinebel.be

gezag ondermijnt. Te midden van de strijd tussen goed en kwaad zoekt de jonge Jack (Hunter McCracken) naar zijn plaats in het leven. De oudere Jack neemt al even mijmerend de fakkel over in de gedaante van Sean Penn.

De levensvragen stomen je oren nog uit wanneer Malick je ook nog eens confronteert met het ontstaan van de wereld. In vogelvlucht krijg je oertijden – dinosauriërs inbegrepen – geserveerd. Digitale dino's in een poëtische verpakking!

Terrence Malick is voor mij persoonlijk over de hele lijn té. Te zweverig, te bombastisch... Mooie beelden overgedoseerd, klassieke muziek in instrument en hoge vrouwenstemmen opgedrongen tot je er een delirium van krijgt. En de fluisterende voice-over bezorgde mij nachtmerries.

Voor mij mag een mooie film gerust flink wat soberder zijn.

Voor wie zich echter wil vol schransen met zweperige spiritualiteit, verering voor alles

wat primitief en puur is, meanderende vaagheid – misschien krijg je er in sommige bioscopen ook nog een gratis gezinsbijbel bij –, is deze ambitieuze *The Tree of Life* dé ideale smulpertij.

The Tree of Life koppelt het vraagstuk uit het Bijbelboek Job aan een beknopte geschiedenis van het heelal en de gloedvol verbeelde jeugderinneringen van een hedendaagse man, die met zijn opvoeding en het geloof worstelt. Deze film is dan ook een uitgesponnen filosofisch traktaat, een emotioneel gedreven bezinning over de plaats van de mens in de schepping en de rol van een opperwezen, met zijn zalvende en vernietigende kracht. Met andere woorden: een grabbelton voor alle mogelijke overtuigingen waarin het gebed toch heiligmakend en troostend is. Een schrale troost wat mij betrof.

The Tree of Life, regie: Terrence Malick, met: Brad Pitt, Sean Penn, Jessica Chastain e.a., Verenigde Staten, 2011, 138 min.

© Cinebel.be

Norwegian Wood

In 1987 bracht Haruki Murakami – toen nog een cultschrijver – *Norwegian Wood* uit. Deze roman, die door miljoenen Japanse jongeren gelezen werd, betekende voor de auteur een internationale doorbraak. Het is een zachttaardig (en noodlottig) liefdesverhaal met subtiel uitgesponnen emoties, ellenlange brieven en monologen, maar het vormt wel een mooi harmonieus geheel.

Norwegian Wood is ook de titel van een Beatlessong en dat is geen toeval, want het verhaal van de jonge student Toru Watanabe speelt zich af aan de universiteit van Tokio, eind jaren zestig. Tegen de achtergrond van het studentenprotest bewandelt Watanabe zijn eigen weg, die hem langs tragische liefdes naar de volwassenheid leidt.

De verteller van boek en film is de volwassen Watanabe die terugkijkt op zijn jonge jaren, gemarkeerd door de onverwachte zelfmoord van zijn jeugdvriend Kizuki.

In Tokio ontmoet hij Naoko, de vriendin van Kizuki, die maar moeilijk kan leven met de nagedachtenis aan haar vriend en langzaam in een diepe depressie wegzakt. Haar tegenpool is de levendige en avontuurlijke Midori, die weer op een andere manier de jongeman benevelt. Naoko wordt in een sanatorium annex psychiatrische inrichting in de bergen opgenomen.

De scènes waarin Watanabe haar opzoekt in de verschillende seizoenen, behoren tot de mooiste van de film, waarbij Tran Anh Hung er ook het best in is geslaagd om het proza van Murakami te evenaren. De schoonheid van Tran Anh Hungs beelden doet zijn personages stralen en laat hen deel uitmaken van de natuurpracht.

Regisseur Tran Anh Hung, vooral bekend van zijn Vietnamese trilogie, waarvan *Cyclo* (1995) het meesterwerk was, heeft de woordenvloed van de personages in de roman vervangen door schitterende beelden, die vooral de contrasten tussen de stad en de natuur benadrukken. *Norwegian Wood* is voor de film liefhebber een

streling voor het oog. Er zitten werkelijk schitterende scènes in deze film, zoals een minuten durend gesprek tussen Naoko en Watanabe dat in één lange take is opgenomen in de wijde Japanse natuur. Maar ook een zeldzaam fraai gefilmde seksscène maakt veel indruk.

Het valt overigens op dat in de film – net als in het boek trouwens – door vrouwen veel en heel open over seks en aanverwante zaken wordt gepraat. Dit is vreemd voor Japan. Afen toe waan je je zelfs in het rijk van Kristien Hemmerechts of Lydia Rood. Murakami baseerde het verhaal van Watanabe gedeeltelijk op zijn eigen herinneringen aan zijn studietijd en *Norwegian Wood* is dan ook een roman over een schrijver die zijn stem en zijn thema vindt. De roman geniet een cultstatus onder de grote schare fans, wat onvermijdelijk het gevaar met zich meebracht dat de regisseur van de verfilming zich te gediensig van het boek opstelde, maar dat heeft me echt niet gestoord.

Ik vond het een schitterende film met indrukwekkende acteerprestaties van Kenichi Matsuyama (Watanabe) en Rinko Kikuchi (Naoko), die we al kenden als het dove meisje uit *Babel* van Alejandro González Iñárritu. Ook de fenomenale fotografie, typerend voor de Aziatische film, heeft me bekoord.

Norwegian Wood, regie: Tran Anh Hung, met: Kenichi Matsuyama (Toru Watanabe), Rinko Kikuchi (Naoko), Kiko Mizuhara (Midori) e.a., Japan, 2010, 133 min. #

André Oyen

Marc Van den Bossche & Robrecht Vandemeulebroecke (red.)

Humanismen

Filosofische beschouwingen over diversiteit en pluraliteit

In dit boek hebben 26 auteurs op een beknopte manier proberen weer te geven wat het begrip humanisme in een hedendaagse context van toenemende culturele en religieuze diversiteit nog betekent. We leven immers in een snel veranderende globaliserende wereld waarin zeer uiteenlopende mensbeelden elkaar niet alleen ontmoeten maar ook met elkaar in confrontatie gaan. De essays worden allen gedragen vanuit de overtuiging dat het klassieke begrip 'humanisme' aan een actualisering toe is.

Wat opvalt is dat er een uiterst breed spectrum aan onderwerpen wordt aangesneden: pluraliteit, diversiteit, alteriteit, intersubjectiviteit, onderwijs, enzovoort. Onderwerpen die voortdurend worden geanalyseerd vanuit de gedeelde noodzaak om te komen tot een meer-voudige invulling van het begrip 'humanisme'.

Het wegvallen van de oriënterende kracht van de grote verhalen heeft immers ook het grote verhaal van het humanisme in vraag gesteld. De auteurs brengen dan ook de kleine verhalen op de voorgrond en proberen het humanisme als dominant exclusief westers begrip een meer kosmopolitisch karakter te geven.

Zo vinden we in dit werk een frisse analyse van het bekende tekstfragment van Friedrich Nietzsche over 'de dulle mens': met het wegvallen van God als metafysisch fundament werd ook de periode van het wegvallen van het humanisme als dergelijk fundament ingeluid. Er zijn veel mensbeelden denkbaar en ook in de cultureel diverse wereld aanwezig. Een auteur merkt dan ook op dat we op zoek moeten gaan naar een politiek kader waarin al die mensbeelden met elkaar geconfronteerd worden en geeft op die manier kritiek op de depolitisering van het mensbeeld.

Om de val van het 'funderingsdenken' te ontwijken, worden er nochtans weinig betekenissen gegeven. Vaak zijn het moeilijke metafilosofische analyses die zich richten tot een publiek dat reeds heel wat van het denkwerk van onder anderen Nietzsche, Heidegger, Sartre, Foucault, Rawls en Rorty achter de kiezen heeft.

De essays zijn dan ook geen afgesloten gehele, het zijn excursies en oefeningen in een veranderende semantiek, zeg maar een soort hermeneutisch denklaboratorium.

Uiteraard zijn er naast de academische analyses ook teksten te vinden die meer aandacht besteden aan praktijkgerichte verhalen door bijvoorbeeld de nieuwe semantiek van het humanisme in het onderwijs te onderzoeken of zich toe te spitsen op een humaan en ethisch verantwoord zorgtraject.

Dit deel van *Humanismen* nodigt de lezer uit om mee te denken. Ik persoonlijk had nogal vaak de neiging om tegen te denken, omdat ik het westerse waardesysteem zoals dat is gerijpt in de renaissance en de Verlichting en dat omschreven kan worden als het klassieke humanisme, nog actueel en bruikbaar vind.

Niettemin is dit een degelijk werk voor al wie wil meedenken aan de actualisering van het humanisme of de controversiële transitie naar 'humanismen' mee wil doorvoeren. #

Kurt Beckers

Marc Van den Bossche en Robrecht Vandemeulebroecke (red.), *Humanismen. Filosofische beschouwingen over diversiteit en pluraliteit*, VUBPRESS, 2009, 288 pagina's, ISBN: 978 90 5487 566 6.

'Humanismen': de reeks

Lezersactie

De reeks *Humanismen* wil het denken over de hedendaagse *condition humaine* op een prikkelende en eigenzinnige manier stimuleren. Het begrip humanisme krijgt hier een zeer ruime omschrijving: respect voor de mens. In een hedendaagse context betekent dat respect en aandacht voor de mens in haar of zijn diversiteit en pluraliteit en voor de manier waarop individuen naar identiteit, zin- en betekenisgeving zoeken. Zowel theoretische beschouwingen als praktijkgeoriënteerde verhalen vinden hier hun plek.

De reeks *Humanismen* kwam tot stand onder begeleiding van professor Marc Van den Bossche van de vakgroep Wijsbegeerte en Moraalwetenschappen van de Vrije Universiteit Brussel.

Filosofische beschouwingen over diversiteit en pluraliteit is het eerste boek in de reeks. In 2009 verschenen ook *Dood van een therapeut. Non-dualiteit binnen de hulpverlening* van Luc Teuwen en *Hamlet en entropie. De twee culturen een halve eeuw later. Een pamflettair essay* van Jean Paul Van Bendegem.

Speciale aanbieding voor lezers van De Geus!

U kan de drie boeken uit de reeks *Humanismen* met een korting van 25 procent via de website van de uitgeverij bestellen:

- *Filosofische beschouwingen over diversiteit en pluraliteit* (€16,50 i.p.v. €21,95)
- *Dood van een therapeut* (€13,50 i.p.v. €17,95)
- *Hamlet en entropie* (€11,50 i.p.v. €15)

Opgelet: deze prijzen zijn exclusief verzendingskosten.

Interesse? Ga naar www.aspeditions.be en geef kortingscode HUM25 in.

Johan Braeckman

Kritisch denken

Cd-box

Op één punt voel ik me verplicht een kritische kanttekening te maken. Het betreft Sigmund Freud. Braeckman schrijft hem en de psychotherapie af. Ik reageer en doe dat uitvoerig, omdat Freud dingen beweerd heeft die later bevestigd werden, en omdat duizenden mensen daadwerkelijk geholpen werden en worden door psychoanalyse en haar afgeleiden (zie eindnota). Men mag dit niemand op grond van particuliere, foute praktijken ontraden.

Maar eerst dit: de verontwaardiging van Braeckman over bepaalde feiten is volkomen terecht – en wordt door velen gedeeld. Uit een studie uitgevoerd in de Verenigde Staten en Canada is namelijk gebleken dat een groot aantal patiënten door hun therapeut ten onrechte tot de overtuiging zijn gebracht dat zij als kind seksueel misbruikt werden – meestal dochters door hun vaders. De gevol-

gen waren uiteraard vreselijk, er belandden zelfs onschuldige mensen in de gevangenis.

Ik moet er ten eerste op wijzen dat Freud zelf heel expliciet op gewezen heeft dat een doorgedreven, eenzijdige interpretatie van zijn ontdekkingen over het belang van seksualiteit en van de verhoudingen met de ouders, leidt tot absurditeiten (zoals aangetoond in de vermelde studie). Ten tweede moet ik vermelden dat 'vrije associatie' geen vorm van beïnvloeden is.

Verder verwierp ook Freud de hypnose als therapeutisch hulpmiddel. Hypnose behoort dus niet tot de Freudiaanse traditie.

Op grond van klinische ervaringen heeft Freud overigens zelf meer dan eens zijn werkwijze en theoretische modellen bijgesteld. Uit de Ame-

Als iemand is die in onze wetenschappelijke tijd nog zin geeft aan het vak filosofie, dan is het wel professor Johan Braeckman van de Universiteit Gent. Met zijn lessenreeks over kritisch denken slaagde hij erin een knappe synthese te brengen over het gegeven en meteen een stuk consistente, degelijk gefundeerde wereldbeschouwing aan te reiken. Hij doet dit op een heldere, levendige en soms zelfs bewogen manier. Wat mij daarbij wel het meest treft is zijn enorme belesenheid. Het applaus dat hij na elke les/voordracht kreeg, was verdiend.

De cd-box heeft als volledige titel *Kritisch denken. Hoorcollege over het ontwikkelen van heldere ideeën en argumenten* – 'college' zeggen de Nederlanders voor 'cursus'. Als kern nam Braeckman een uitspraak van Bertrand Russell uit 1928: 'Het is onwenselijk om te geloven in een bewering, wanneer er geen enkele reden is om aan te nemen dat deze waar is.' De volledige reeks bestaat uit achttien hoofdstukken verdeeld over zes cd's (zie kaderstuk).

Een ruim gamma dus! Persoonlijk heb ik hoofdstuk 15 (cd5) het sterkst gewaardeerd. Braeckman brengt er in enkele minuten tijd en helder de opvatting naar voor van Robert Trivers over het evolutionair voordeel van zelfbedrog.

Inhoud cd-box

Cd 1: 'De ondraaglijke lichtgelovigheid van de mens': Het kritisch denken ontwikkelt zich niet spontaan. Zijn slimme mensen extra kwetsbaar? Valkuilen van het denken I.

Cd 2: 'Hoe werkt kritisch denken en hoe werkt het niet': De valkuilen van het denken II. Wat is kritisch denken zeker niet? De kritische denker onderzoekt I.

Cd 3: 'Het brein schept orde en patronen soms ook illusoir': Over pareidolia. Over de selectiviteit van waarnemingen en de constructie van samenzweringstheorieën. De aanslagen van 9/11.

Cd 4: 'De wonderlijke werking van het menselijke brein': Het geheugen is geen harde schijf: verdronken en gecreëerde herinneringen. We zijn ons brein: bijna-dood- en out-of-bodyervaringen I & II.

Cd 5: 'Het vermogen tot bedrog en zelfbedrog': De kritische denker onderzoekt II. Hoaxes, spoken en zelfbedrog: Han van Meegeren. Zelfbedrog en alternatieve geneeskunde.

Cd 6: 'Religieuze beweringen en vuistregels voor het kritisch denken': De kritische denker onderzoekt III: bidden. Vuistregels voor het kritisch denken. Slotbedenkingen en een uitspraak van Spinoza.

rikaans-Canadese studie kan mijns inziens slechts één conclusie getrokken: dat iemand zich slechts 'psychotherapeut' zou mogen noemen, indien hij/zij daartoe én een opleiding heeft gekregen op het gepaste niveau, zoals alle andere titelvoerende therapeuten, én geregeld bijgeschoold wordt, zoals andere vaklieden, inclusief artsen.

Freud was de uitvinder van de 'praxis van het woord'. Sinds zijn dood in 1939 is de psychologie, inclusief de psychoanalyse, er fel op vooruitgegaan. Qua therapie ontstond een hele waaier van technieken, gaande van het 'empathische gesprek', via diverse vormen van 'counseling' en individuele begeleiding, over zelfhulpgroepen en andere, tot de hedendaagse psychoanalytische kuur. 'Spreken helpt' is in onze cultuur doorgedrongen en de theorievorming gaat ondertussen nog steeds verder.

Buiten het woord doet de psychiater beroep op medicijnen en heelkundige ingrepen – bijvoorbeeld voor het verwijderen van een tumor. Psychiater Hubert Van Hoorde betoogt dan ook onverbloemd dat zowel 'de kliniek van de blik' (de biologische benadering) als 'de kliniek van het woord' (de psychologische benadering) zin hebben en elkaar aanvullen (*Psychiatrie & Psychoanalyse – Een volgehouden dialoog*, 2010, Vakgroep Psychoanalyse en Raadplegingspsychologie, Universiteit Gent & Academia Press).

Het is een feit dat de psychoanalyse haar waarde alleen kan bewijzen via gevalstudies, de bevindingen van de neuropsychologie en van de sociale psychologie – en dus niet via gerandomiseerde, placebogecontroleerde dubbelblindstudies.

Dat is echter geen reden om ze te verwerpen, maar vanzelfsprekend evenmin om ze onzorg-

Johan Braeckman © An-Sophie Fontaine

vuldigen en onkritisch te bestuderen.

Freud, een telg van de radicale Verlichting, kan beschouwd worden als een van de pioniers van het non-dualisme of monisme. Dat is het inzicht dat lichaam en geest één zijn en dat onze gedachten en gevoelens emanaties zijn van onze hersenen. Zeker, de consequenties van dit inzicht zijn krenkend voor wie zich de heervan de schepping waant, naar God evenbeeld geschapen, begiftigd met een vrije wil en een onsterfelijke ziel. Maar als men bedenkt welken zee aan mogelijkheden het monisme schiep voor de pedagogie, de kunst, wetenschap, filosofie, geneeskunde, dan mag die school wis en zeker een *fröhliche Wissenschaft* genoemd worden.

Johan Braeckman verdedigt met verve het monisme. Alleen al daarom is zijn werk prijzenswaard. Maar, zoals gezegd, daar komt nog bovenop dat hij een flink pak actuele, relevante wetenschappelijke informatie ver-

strekt. Zijn hoorcollege beluisteren is een ware verrijking! #

Albert Comhaire

Johan Braeckman, Kritisch denken. Hoorcollege over het ontwikkelen van heldere ideeën en argumenten, NRC Academie i.s.m. Home Academy Publishers, 2011, 9789085300731, adviesprijs: € 42,50. Te verkrijgen in de betere boekhandel.

Eindnota

Ik hoorde emeritus professor Van Hoorde spreken over de doeltreffendheid van de psychoanalyse. Naar aanleiding van bovenstaande recensie vroeg ik hem om referenties. Hij stuurde mij een artikel van zijn hand en verwees naar het boek van professor Paul Verhaeghe (Universiteit Gent):

- *Outcome studies*, zoals het rapport van de Belgische Hoge Gezondheidsraad over effectiviteit van psychotherapieën.
- Anthony Roth en Peter Fonagy, *What Works for Whom? Second Edition: A Critical Review of Psychotherapy Research*, The Guilford Press, 2005.
- Manfred E. Beutel en Marcus Rasting, 'Assessing the impact of psychoanalyses and long-term psychoanalytic therapies on health care utilization and costs', in: *Psychotherapy Research*, jg. 14 (2004), nr. 2, pp. 146-160.
- Paul Verhaeghe, *Het einde van de psychotherapie*, De Bezige Bij, 2009, 253 p.

Over straalstromen en ratingbureaus

De wat oudere lezer weet waarover ik het heb als ik het magische woord 'straalstroom' uitspreek. We keren terug in de tijd, naar de beginjaren van de Belgische Radio en Televisie (BRT), meer bepaald naar de weerberichten van Armand Pien. De man van de lippenstift, zo werd hij ook omschreven, want daarmee werden rechtstreeks op de kaarten de hoge- en de lagedrukgebieden uitgetekend. Dat alles met een stevig Gents accent met de zo kenmerkende 'platter' en het uitspreken van de letter 'g' in de uitgang 'ing', zoals in 'bewolking' of 'koning'. Kijk maar op YouTube, waar een paar van zijn memorabele weerberichten te bekijken zijn.

Maar genoeg nostalgie! Waar het mij om te doen is, is dat op een bepaald ogenblik het concept 'straalstroom' – een uitdaging voor elke Gentenaar om dit uit te spreken – opdook in het weerbericht. Blijkbaar waren dat luchtstromen op grote hoogte die een bijna determinerende invloed hadden op het dagelijkse weer. Als je wist hoe de straalstroom liep, dan lag het weer voor de komende dag – zoniet dagen – al meteen vast. Vanaf dat ogenblik ging er geen weerbericht voorbij of de straalstroom was van de partij. Wat mij daar zo sterk aan verbaasde en wat ik eigenlijk niet begreep, was hoe weervoorspellingen mogelijk waren in de periode ervoor. Van twee zaken één: ofwel heeft het concept geen enkel belang en dan kan je het evengoed weglaten, ofwel heeft het concept wel degelijk een impact maar dan moeten voorspellingen zonder minder betrouwbaar zijn geweest. Ondertussen is, merkwaardig genoeg, de straalstroom alweer verdwenen. Noch Frank, noch Sabine voelen blijkbaar de diepe nood om op deze wijze het weerbericht een diepere (of in dit geval een hogere) duiding te geven. Exit straalstroom. Jammer.

© Mnm.be

Ik schrijf dit alles neer, nogmaals niet uit nostalgie, maar omdat ik vandaag een vreselijke déjà vu meemaak. Als halve Hollander, zoals men zegt, lees ik (of op zijn minst bekijk ik) mijn krant, De Morgen, elke dag – zo goedkoop is een abonnement nu ook weer niet. Dus ook het financiële katern. Diagonaal een stukje lezen over beleggen, beursnoteringen, aandelen en andere overbodige economische producten. Eigenlijk interesseert het mij geen barst maar ik besef ook wel hoe ons dagelijks leven door het economische gebeuren wordt bepaald, dus kan je maar beter een idee hebben. Alles ging goed en wel en, zie, al op een keer dook er een geheel nieuw concept op in de columns (ongeveer gelijktijdig met alle andere media): de ratingbureaus. Daar had ik nog nooit van gehoord en, toen de namen vielen van het belangrijkste trio, dacht ik zelfs eerst dat het om een grap ging: Moody's (ik begreep wisselvallig), Standard & Poor's (voor mij: gemiddeld en arm) en Fitch (juist één letter verschil met fetch, wat je naar een Engelstalige hond roept als die een stok moet terugbrengen die je om geen enkele reden hebt weggegooid). Maar het bleek gruwelijke ernst. In vergelijking met deze drie schikgodinnen van het economische leven, haalt het orakel van Delphi het niveau van Joepie of Flair: leuk om te lezen maar je gelooft er best niets van. Net zoals bij de straal-

stroom vraag je je af hoe het economische leven mogelijk was, laat staan begrijpbaar, in de periode ervoor zonder de inbreng van deze wonderbaarlijke organisaties. Want wonderbaarlijk zijn ze. Als je weet wat zij van plan zijn te doen, dan – net zoals voor de straalstroom – ligt het economische spel voor het grootste gedeelte vast. Wat verbazingwekkend mag genoemd worden, want alle drie zijn van Amerikaanse oorsprong, alle drie zijn privébedrijven en moeten dus zelf economisch competitief wezen en, cynisme, alle drie laten zich betalen door diegenen waarover ze een kwaliteitsuitspraak moeten doen. Akkoord, hieruit volgt niet noodzakelijk dat ze niet objectief zijn, maar mag ik wantrouwig zijn?

In tegenstelling tot de vrij onschuldige straalstroom, zou ik vanuit dat gezond wantrouwen de ratingbureaus graag zien verdwijnen. Maar dat is natuurlijk vlugger gezegd dan gedaan. Tot ik een idee kreeg, niet toevallig geïnspireerd door de speltheorie, een van de economische denkvelden bij uitstek. Het is voldoende om de top drie te vragen elkaar te beoordelen of te 'raten'! Want wat zal er gebeuren? Willen ze overleven, dan weten ze alle drie dat ze elkaar de topscore moeten geven. Maar aanzien ze dat alle drie effectief weten, kan er altijd één vals spelen en de andere twee lager quoteren. Dus moeten ze wel alle drie vals spelen maar dan geven ze elkaar eenzelfde negatieve waardering. Als je dat wilt vermijden, moet iedervan de drie de twee andere een zeer lage score geven zodat de ene eruit komt als de minst slechte. Maar dat weten ze ook allemaal, dus krijgen we een neerwaartse spiraal die alleen maar kan eindigen met het zichzelf uit de markt prijzen van Goofy's, No-standard & Rich's en Bitch. Exit ratingbureaus. Mooi! #

Jean Paul Van Bendegem

Agenda Vrijzinnig Oost-Vlaanderen - september 2011

Datum	uur	activiteit	organisatie
Denderleeuw			
Do 29-09	14:00	Voordracht 'Economic Outlook'	HVV
Gent			
Vr 09-09	20:00	Heropening Lakenmetershuis en proclamatie stripverhalen	WF
Wo 14-09	15:00	Zot van lezen!: leesgroep 2	KIG
Do 15-09	19:30	Zot van lezen!: leesgroep 1	KIG
Za 17-09	13:30	Cultuurmarkt	VC e.a.
Di 20-09	14:00	'Vondelingen en het vondelingenarchief van het OCMW Gent'	GGG
Di 20-09	19:30	Zahir Gent – De kracht van een gesprek	HVV
Do 22-09	14:00	Filmvertoning 'La tête en friche'	huisvandeMens, GGG
Vr 23-09	20:00	Jaarlijkse fototentoonstelling: opening	WF
Di 27-09	20:00	'Feminisme en hoofddoeken', een Iranese aan het woord	HVV Vrouwen
Oudenaarde			
Zo 04-09	10:30	Vrijzinnige toogbabbel	VC e.a.
Do 08-09	19:30	'Rouwverwerking bij doodgeboorte en zwangerschapsafbreking'	SMB, VC
Zo 18-09	10:30	Vrijzinnige toogbabbel	VC e.a.
Ma 19-09	20:00	Wijndegustatie	VC e.a.
Zottegem			
Di 20-09	19:30	Toogbabbel	GG
Di 27-09	11:30	Grijze Geuzen Platform	GG
Noteer alvast:			
Gent			
Za 01-10	19:00	Geus deluxe	VCG, KIG, GvG
Wo 05-10	20:00	Transgender: een getuigenis	HV
Do 06-10	19:30	Lezing 'Onthaasting'	VCG, huisvandeMens
Do 12-10	14:00	Filosofische babbel 'Atheïsme - gelukkig zonder god'	GGG
Do 20-10	12:45	Belgisch Museum van de Vrijmetselarij	GGG
Za 22-10	09:30	Poëtisch ontbijt	KIG
Zo 23-10	11:00	Literair aperitief	VCG, HVV

De volgende nieuwsbrief verschijnt op 1 oktober 2011.

Bijdragen hiertoe worden ten laatste op 5 september verwacht op onze redactie.

Alle activiteiten voorzien van dit huisje gaan door in het VC Geuzenhuis - Kantienberg 9, 9000 Gent - 09 220 80 20 - www.geuzenhuis.be.

VC Liedts, OGG, Liedtskring

Zondag 4 en 18 september 2011, 10:30 - 13:00

Vrijzinnige toogbabbel: kermisaperitief

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde - 055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

VC Liedts i.s.m. Stuurgroep Morele Bijstand regio Oudenaarde - Ronse

Donderdag 8 september 2011, 19:30

Voordracht 'Stille baby's. Rouwverwerking bij doodgeboorte en zwangerschapsafbreking'

Christine Vercammen

Het verlies van een kind, ook wanneer het overlijdt vóór of tijdens de geboorte tekent het leven van ouders voorgoed. Vroeger werd het verlies van een kind rond de geboorte niet als een echt verlies beschouwd. Men was er van overtuigd dat er nog geen band bestond tussen ouders en kind, zolang het nog niet geboren was, en dus was er ook niemand om over te rouwen...

Gelukkig is de aandacht voor perinatale rouw in de afgelopen kwart eeuw enorm toegenomen. Aandacht, steun en zorg, van professionele hulpverleners maar ook vanuit de eigen omgeving, zijn van belang om ouders deze dramatische situatie te helpen 'overleven'.

Christine Geerinck-Vercammen werkte als maatschappelijk assistente ruim 25 jaar in het Leids Universitair Medisch Centrum (Nederland), doctoreerde er op het onderwerp perinatale sterfte en schreef het boek *Stille baby's. Rouwverwerking bij doodgeboorte en zwangerschapsafbreking over*.

Gratis toegang.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde - 055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

Willemsfonds Gent en O-VL

Vrijdag 9 september 2011, 20:00

Proclamatie stripverhalenwedstrijd 2011

Feestelijke heropening Lakenmetershuis

Het provinciaal verbond Oost-Vlaanderen organiseerde voor de tweede keer een stripverhalenwedstrijd, dit keer met als thema: 'reizen'. De prijsuitreiking gaat samen met de feestelijke heropening van het Lakenmetershuis. De werken ter bevordering van de brandveiligheid zijn eindelijk voorbij. WF Gent wil dit uiteraard vieren. Benieuwd om te zien hoe het Lakenmetershuis gewijzigd is of gewoon zin in een spetterende inauguratie? Kom zeker af, we verwachten je.

Gratis toegang.

Info proclamatie: pu.oostvlaanderen@willemsfonds.be - 09 267 39 64.

Info opening: chantal.couck@skynet.be - 09 230 20 04.

Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent.

Kunst in het Geuzenhuis

Woensdag 14 september 2011, 15:00

Zot van lezen!: leesgroep 2 – bespreking 'Extreem luid & ongelooflijk dichtbij'

De leden van leesgroep 2 van leesclub Zot van lezen! bespreken die middag Jonathan Safran

Foers bestseller *Extreem luid & ongelooflijk dichtbij*.

Info: leentje@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: Geuzenhuis (Cocon A, tweede verdieping).

Kunst in het Geuzenhuis

Donderdag 15 september 2011, 19:30

Zot van lezen!: leesgroep 1 – bespreking 'Extreem luid & ongelooflijk dichtbij'

De leden van leesgroep 1 van leesclub Zot van lezen! bespreken die avond Jonathan Safran Foers bestseller *Extreem luid & ongelooflijk dichtbij*.

Info: leentje@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: Geuzenhuis (Cocon A, tweede verdieping).

VC Geuzenhuis, VF, WF, Hujo, HVVO-VL, huisvandeMens, DMM

Zaterdag 17 september 2011, 13:30 – 18:30

Cultuurmarkt: 'De socio-culturele vereniging en de vrijwilliger in de kijker'

Net zoals vorig jaar vormen de Oost-Vlaamse vrijzinnige organisaties Willemsfonds, Vermeulenfonds, Humanistische Jongeren, de Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging Oost-Vlaanderen, huisvandeMens Gent en het Geu-

zenhuis (met zijn lidorganisaties) een vrijzinnige straat op de Gentse Cultuurmarkt.

Samen stellen wij ons najaarprogramma voor. Het publiek maakt kennis met onze werking en ons gedachtegoed. Kom ons zeker bezoeken aan onze stand!

Gratis toegang.

Info: martine@geuzenhuis.be - 09 220 80 20 - www.geuzenhuis.be.

Locatie: Kouter te Gent.

Oudenaardse Grijze Geuzen, Liedtskring en De Wijnrank

Maandag 19 september 2011, 20:00
Wijndegustatie

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde - 055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

Gentse Grijze Geuzen

Dinsdag 20 september 2011, 14:00

Voordracht 'Vondelingen en het vondelingenarchief van het OCMW Gent'

Rita Passemiers, ombudsvrouw van de stad Gent

Mie Katoen komt morgennoen...

Wie kent dit kinderliedje niet?

Ooit er bij stilgestaan dat Mie Katoen een vondeling kon geweest zijn?

Of misschien bent u wel een afstammeling van een vondeling?

Waarom, hoor ik u denken...

U krijgt het antwoord tijdens de voordracht van ombudsvrouw Rita Passemiers die met-

een ook de link zal leggen tussen het aantal vondelingen in Gent en de economische omstandigheden gedurende de 19de eeuw en het begin van de twintigste eeuw. Dat is de tijd van onze grootouders en overgrootouders hier in Gent.

Zij brengt u het menselijke verhaal van de vele ten vondeling gelegde kinderen, de wanhooft van moeders en vaders die hun kinderen meestal onder druk van omstandigheden achterlieten, in de hoop dat ze zouden gevonden worden door een goede pleegfamilie of om ooit later teruggehaald te worden.

U kan meteen ook kennis maken met het zeer interessante vondelingenarchief van het OCMW en de rol van de voorloper van het Gentse OCMW in dit hele verhaal. Mevrouw Passemiers is immers ook ombudsvrouw van het OCMW en historica.

Gratis toegang.

Info: Anita Wynsberghe - secretaris GGG - anita.wynsberghe@gmail.com.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging

Dinsdag 20 september 2011, 19:30

Zahir Gent – De kracht van een gesprek

De kracht van een gesprek zit in het luisteren naar de ander. Bij de Zahir-gespreksgroepen komen mensen samen om te praten over existentiële thema's zoals vriendschap, loyaal zijn, leren uit fouten, kantelmomenten in het leven, geluk, de zin van alles... Zo trachten we niet zozeer de waarheid te achterhalen maar eerder te leren van de inzichten en de ervaringen van anderen. Want vaak is dit de beste manier om te ontdekken hoe je er eigenlijk zelf over denkt, waar je zelfstaat.

Op verhaal komen, mensen leren kennen, dichter bij jezelf komen, leren luisteren, nieu-

we visies horen, leren omgaan met andere meningen, je gedachten en gevoelens leren formuleren, het onderscheid maken tussen dialoog en discussie, stilstaan bij ervaringen... Bij Zahir maak je dit allemaal mee, zij het op een relaxte manier.

We nodigen jou uit om in een gezellige en kleine groep je meningen, inzichten, visies, bekommernissen en ervaringen met ons te delen. De data van de volgende bijeenkomsten zijn 20 september, 18 oktober, 15 november en 20 december, telkens om 19:30. Het thema van 20 september is 'plezier beleven'.

Gratis toegang.

Info Zahir Gent: Gustaaf De Meersman - video-kontakt.gdm@telenet.be.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent (verzamelen in het café).

Grijze Geuzen Zottegem

Dinsdag 20 september 2011, 19:30

Toogbabbel

Nabeschouwing uitreiking 'Geuzenpenning' dd. 17 juni en fotoreportage.

Info: GG Zottegem - Marleen Van Den Brulle - marleen.vandenbrulle@skynet.be.

Locatie: ontmoetingscentrum Godveerdegem.

huisvandeMens Gent

& Gentse Grijze Geuzen

Donderdag 22 september 2011, 14:00

Filmvertoning 'La tête en friche'

La tête en friche behandelt thema's als medemenselijkheid, schoonheid, tederheid, aanvaarding, verdraagzaamheid, bestaansrecht, geluk...

Deze film kadert in de filmcyclus *Over zingeving en de kunst van het Goede Leven* (zie kaderstuk pg 50).

Gratis toegang.

Info en inschrijving (verplicht): 09 233 52 26

(tegen uiterlijk 13 september 2011).

Locatie: huisvandeMens (vroeger Provinciaal Centrum Morele Dienstverlening), Sint-Antoni-uskaai 2, 9000 Gent.

Onder auspiciën van UVV i.s.m. de Instelling Morele Dienstverlening Oost-Vlaanderen.

Willemsfonds Gent i.s.m.

Kon. Fotokring Lux Nova

Vrijdag 23 september 2011, 20:00

Jaarlijkse fototentoonstelling: opening

De tentoonstelling loopt tot 2 oktober en is op zaterdag en zondag steeds te bezoeken van 10:00 tot 18:00.

Gratis toegang.

Info: vanderstraeten.fr@telenet.be.

Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent.

Vrijzinnige Vrouwen Oost-Vlaanderen

Dinsdag 27 september 2011, 20:00

Lezing 'Feminisme en hoofddoeken', een Iranese aan het woord

Soudeh Rad, 27 jaar, heeft o.a. in Teheran gestudeerd en werkt nu aan haar doctoraal-schrift in de politieke wetenschappen in Parijs. Ze komt vertellen wat het betekent om als vrouw in Iran te leven. Trots zijn op je vrouwelijkheid is er niet bij. De hoofddoek geeft aan vrouwen de boodschap 'verberg je' en aan mannen 'jullie kunnen zich niet beheersen'.

Soudeh is daarom een vurig voorstander van *laïcité*. Er is in Iran gelukkig heel wat aan het bewegen – zeker vanuit vrouwelijke hoek – ook daarover komt ze getuigen.

Soudeh Rad spreekt heel begrijpelijk Frans en is een boeiend verteller. Voor wie vragen willen stellen, is (zo nodig) een tolk voorzien.
Gratis toegang.

Info: katrienvanhecke@telenet.be.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

Grijze Geuzen Zottegem

Dinsdag 27 september 2011, 11:30

Grijze Geuzen Platform

Tweemaandelijks vergadering van de verschillende afdelingen Grijze Geuzen.
Lunch om 11:30, vergadering om 14:00.

Info: philippe.ulaeyen@h-uv.be.

Locatie: HuisvandeMens, Kastanjelaan 73, Zottegem.

HVV Denderleeuw i.s.m. UPV

Donderdag 29 september 2011, 14:00

Voordracht 'Economic Outlook'

Freddy Van den Spiegel, Economic

Advisor BNP Paribas Fortis

De crisis raakt maar niet ten einde. Wat in 2007 startte als een relatief beperkt probleem in de markt van rommelhypotheken, had tegen eind 2008 het gehele bancaire systeem ontredderd. In 2009 leidde dit tot een wereldwijde recessie, en eind 2010 bleek dat ontwikkelde landen zelf op de rand van het faillissement balanceren. In 2011 zien wij in toenemende mate nationalistische en protectionistische reflexen.

De wereld is dus in een transformatie verwickeld en zal er na deze crisis totaal anders uitzien. Het banksysteem krijgt een nieuw design, de nieuwe opkomende economieën verhogen hun inspraak in de wereldpolitiek, en wereldwijde onhoudbare onevenwichten moeten kordaat aangepakt worden. Maar de transitie zal lang duren en zal niet steeds gemakkelijk zijn.

Tijdens die transitie zullen veel existentiële vragen gesteld worden die amper 4 jaar geleden als totaal irrelevant beschouwd werden. Denk maar aan de vraag of en hoe de euro deze crisis zal overleven.

Deelname: € 3 ter plaatse te betalen, koffie inbegrepen.

Info en inschrijving: marietherese.deschrijver24@scarlet.be - 053 66 99 66.

Locatie: 't Kasteeltje, Stationsstraat 7, 9470 Denderleeuw.

VC Geuzenhuis, KIG en Geus van Gent

Zaterdag 1 oktober 2011, 19:00
geus deluxe

19:00 Vernissage Kunst in het Geuzenhuis
Tinka Pittoors
Sofie Muller
Nadia Naveau

20:30 Optreden groot podium
Scrappy Tapes
Bear Run
Sarah Ferri

Tijdens de vernissage wordt de nieuwe huisstijl van het Geuzenhuis officieel voorgesteld en staan we stil bij 10 jaar café De Geus van Gent. Meer info in de volgende Geus!

Gratis toegang.

Info: admin@geuzenhuis.be - 09 220 80 20 - www.geuzenhuis.be.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

HV Gent

Woensdag 5 oktober 2011, 20:00
Transgender: een getuigenis

'Ik denk dat ik zo'n 13 à 14 jaar oud was toen ik ging beseffen dat er iets met me was. Ik wilde eerst niet aanvaarden dat ik als meisje geboren was in het lichaam van een jongen. Ik probeerde echt jongen te zijn. Maar het lukte niet. Ik kleepte me dan voor de eerste keer als meisje. En dat voelde goed.'

HV Gent nodigt moeder Patrice en dochter

Soffie (voorheen zoon Steve) uit voor een persoonlijke getuigenis over *transgender*, de koepelterm voor travestie, transgenderisme, transseksualiteit, en andere vormen van gendervariantie. Jacinta De Roeck, directeur HVV, stelt vragen en modereert het gesprek met het publiek. Allen van harte welkom!

Gratis toegang.

Info: Ria.Gheldof-092208020-huv.gent@geuzenhuis.be.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

VC Geuzenhuis & huisvandeMens Gent

Donderdag 6 oktober 2011, 19:30

Lezing 'Onthaasting. Anders denken over tijd en tijdsdruk'

Prof. dr. Dirk Geldof, socioloog en publicist

Druk, druk, druk... In onze versnellende maatschappij voelen steeds meer mensen tijdsdruk. De vraag naar flexibiliteit op de werkvloer groeit en zet de combinatie arbeid/gezin onder druk.

Maar ook in onze vrije tijd willen we nog zoveel doen en consumeren. Hoe kunnen we de groeiende tijdsdruk begrijpen? Vanuit een sociologisch kader zoeken we oorzaken, bekijken we gevolgen en zoeken we naar een duurzaam tijdsbeleid.

Deelname: € 7 ter plaatse te betalen, incl. toegang en drankje (geen reservaties).

Info: griet@geuzenhuis.be - 09 220 80 20 - www.geuzenhuis.be.

Locatie: Geuzenhuis (zuilenzaal), Kantienberg 9, 9000 Gent.

Gentse Grijze Geuzen

Donderdag 20 oktober 2011, 12:45

Belgisch Museum van de Vrijmetselarij

Reeds volzet!

Kunst in het Geuzenhuis

Zaterdag 22 oktober 2011, 9:30

Zot van poëzie! – Poëtisch ontbijt: vergankelijkheid

Kunst in het Geuzenhuis vergast u op zijn tweede poëtisch ontbijt. Dichters van dienst

zijn Yerna Van den Driessche en Bart Stouten. Zij brengen de ontbijters poëzie rond vergankelijkheid. Het ensemble Ghentsome, met Steven Delaere aan de piano en Aäron Blomme op viool, zorgt voor muzikale intermezzo's.

Het einde van het poëtisch ontbijt is voorzien rond 11:00. Aansluitend vindt de vernissage plaats van de fototentoonstelling van Annemie De Vos.

Deelname: €8. Betaling via overschrijving op KIG-rekening 001-3067912-72, met vermelding van 'poëtisch ontbijt'.

Info & inschrijving: de plaatsen zijn beperkt, inschrijven is noodzakelijk (uóór 14 oktober) - leentje@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

Vaste activiteiten VC Liedts

- Elke maandag om 20.00:
workshop hatha yoga
ingericht door het Willemsfonds.
- Elke dinsdag om 20.00:
bijeenkomst SOS Nuchterheid.
- Elke woensdag van 14.00 tot 16.00:
Vrijzinnig humanistische bibliotheek,
(en ook op afspraak).
- Elke maandag om 14.00
en elke woensdag om 19.30: bridge-
wedstrijd. Organisatie: Liedts Bridge
Club, Oudenaardse Grijsze Geuzen en
Liedtskring.

VC Liedts, Parkstraat 4,
9700 Oudenaarde
Info: www.vcliedts.be,
info@vcliedts.be,
055 30 10 30

Vaste activiteit VC De Branderij

Bijeenkomst SOS Nuchterheid:
zelfzorg bij verslaving
Elke donderdag om 19.30
SOS Nuchterheid is een vrijzinnig en
humanistisch zelfzorg initiatief en is
een lidvereniging van de Mens.nu (UVV).

VC De Branderij, Zuidstraat 13,
9600 Ronse
Info: www.branterij.be,
de.branterij@skynet.be,
055 20 93 20

huisvandeMens Gent & Gentse Grijsze Geuzen

Filmcyclus 'Over zingeving en de kunst van het Goede Leven'

Leven... En genieten van wat goéd is in dit
Leven. Stilstaan bij wat er deugd doet in het
hier-en-nu. Vanuit het scherpe bewustzijn dat
ons leven eindig is. Het mag gerust een Kunst
genoemd worden.

Wat is het meest typerende voor levenskun-
stenaars: hun joi-de-vivre? Hun veerkracht?
Hun relativiseringsvermogen? Hun capaciteit
om steeds opnieuw te vertrouwen en lief te
hebben? ... Of is het een cocktail van al deze
aspecten, in de precies juiste verhouding? Of
is er toch een geheim ingrediënt? Hoe dan ook
slagen ze erin om de werkelijkheid op zo'n
manier te bekijken (en daardoor te beleven)
dat het Leven – ondanks alle Verschrikkingen
– toch ook mooi blijft...

Om op een gezellige manier stil te staan bij
deze – en andere – vragen, nodigen we u van
harte uit op onze filmnamiddagen in ons voor
de gelegenheid tot filmzaal omgetoverde
huisvandeMens. Elke film zal worden ingeleid
door één van de vrijzinnig-humanistische
moreel consultants. Raoul Van Mol, voorzitter
van de Gentse Grijsze Geuzen, leidt steeds een
korte nabespreking in goede banen. Dit alles
bij een geurig kopje koffie of thee, mét koekje.

Data en films:

22 september 2011, 14:00

La tête en friche

13 oktober 2011, 14:00

Mrs. Caldicots' Cabbage War

15 december 2011, 14:00

Another Year

Gratis toegang.

*Het aantal inschrijvingen is beperkt, dus tele-
fonisch reserveren is noodzakelijk: 09 233 52 26
(tegen uiterlijk 13 september 2011 – inschrijven
voor één of meerdere films).*

*Locatie: huisvandeMens (vroeger Provinciaal
Centrum Morele Dienstverlening), Sint-Antoni-
uskaai 2, 9000 Gent.*

*Onder auspiciën van UVV i.s.m. de Instelling
Morele Dienstverlening-Oost-Vlaanderen.*

Nog geen plannen voor de herfstvakantie?

Hujo weet raad!

Ben je tussen 6-15 jaar? Ga mee op poolexpeditie

De Zuidpool is de meest mysterieuze plek op
aarde. Ga mee met Hujo op ontdekkingsreis!
6-9 jaar: De pinguïn race rond de Zuidpool
10-12 jaar: Het mysterie van het Poollicht
13-15 jaar: Expeditie 3.0.: Cruise Antarctica

PS: Ben je ouder dan 15, maar wil je nog steeds
mee op vakantie? Dat is ook mogelijk: Hujo
kan steeds gemotiveerde koks en animatoren
gebruiken.

Praktisch:

Deze vakantie gaat door van 30 oktober tot 3
november in Hofter Loo in Pepingen.
Deelnameprijs is 125 euro (5 euro korting voor
Hujo-leden). Ook HVV-leden en Feestelingen
hebben recht op extra kortingen.

*Meer info: www.hujo.be/vakantie - vakan-
tie@hujo.be - 02 521 79 20 (vraag naar Karen).*

Ben je 16 of ouder? Dan is onze animatorenvorming misschien iets voor jou

Elk jaar organiseert Hujo een animatorenvor-
ming in de herfstvakantie. Een hele week lang
kunnen jongeren op een actieve en speelse
manier hun leiderscapaciteiten ontdekken.
Na een stage van 60 uur (die op een Hujo-
vakantie, bij je lokale Hujo-afdeling, bij een
andere jeugdvereniging of speelplein kan
worden gedaan) krijg je officieel het attest
van Animator in het Jeugdwerk van de Vlaams
Gemeenschap.

Praktisch:

De animatorenvorming gaat door van 29 okto-
ber tot 4 november in de Fiertel in Ronse.
Deelnameprijs is 140 euro (5 euro korting voor
Hujo-leden). De meeste gemeenten betalen het
inschrijvingsgeld volledig of gedeeltelijk terug.

*Meer info: www.hujo.be/animatorenvorming
- vorming@hujo.be - 02 521 79 20 (vraag naar
Derkje).*

Colofon

Hoofredactie: Fred Braeckman
Eindredactie: Leentje Van Hoorde (De Geus),
Griet Engelrelst (nieuwsbrief)
Redactie: Kurt Beckers, Albert Comhaire,
Annette De Vos, Frederik Dezutter,
Philippe Juliam
Vormgeving: Gerbrich Reynaert
Druk: New Goff

Verantwoordelijke uitgever: Sven Jacobs
p/a Kantienberg 9, 9000 Gent

Werkten aan dit nummer mee:
Lucas Catherine, Hugo Deckers,
Staf de Wilde, Willem Elias, Ria Gheldof,
Pierre Martin Neirinckx,
André Oyen, Renaat Ramon,
Pascal Smet, Jean Paul Van Bendegem,
Dany Vandenbossche,
Griet Vandermassen,
Norbert Van Yperzele.

Coverfoto: ©Gerbrich Reynaert

De Geus is het tijdschrift van het Vrijzinnig Centrum-Geuzenhuis vzw en de lidverenigingen en wordt met de steun van de PIMD verspreid over Oost-Vlaanderen. Het VC-Geuzenhuis coördineert, ondersteunt, bundelt de Gentse vrijzinnigen in het Geuzenhuis – Kantienberg 9, 9000 Gent 09 220 80 20 – 09 222 70 73
admin@geuzenhuis.be - www.geuzenhuis.be
U kan de redactie bereiken via Leentje Van Hoorde (leentje@geuzenhuis.be of 09 220 80 20)

De verantwoordelijkheid voor de gepubliceerde artikels berust uitsluitend bij de auteurs. De redactie behoudt zich het recht artikels in te korten. Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag gereproduceerd of overgenomen worden zonder de schriftelijke toestemming van de redactie. Bij toestemming is bronvermelding – De Geus, jaargang, nummer en maand – steeds noodzakelijk.

Het magazine van De Geus verschijnt tweemaandelijks (5 nummers). De nieuwsbrief van De Geus verschijnt maandelijks (10 nummers).

Fred Braeckman Leentje Van Hoorde Griet Engelrelst

Gerbrich Reynaert Annette De Vos Philippe Juliam

Frederik Dezutter Albert Comhaire Kurt Beckers

Lidmaatschappen

- **Kunst in het Geuzenhuis:** € 12 op rekening IBAN BE38 0013 0679 1272 van Kunst in het Geuzenhuis vzw met vermelding 'lid KIG'.
- **Grijze Geuzen:** € 10 op rekening IBAN BE72 0011 7775 6216 van HVV Ledenrekening, Lange Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met vermelding 'lid GG + naam afdeling (bv. lid Gentse Grijze Geuzen)'.
- **Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging:** € 10 op rekening IBAN BE72 0011 7775 6216 van HVV Ledenrekening, Lange Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met vermelding 'lid HVV + naam afdeling (bv. lid HV Gent)'.
- **Vermeylenfonds:** € 10 op rekening IBAN BE50 0011 2745 2218 van VF Ledenrekening, Tolhuislaan 88, 9000 Gent met vermelding 'lid VF'.
- **Willemsfonds:** € 15 op rekening IBAN BE39 0010 2817 2819 van WF Ledenrekening, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent met vermelding 'lid WF'.

Abonnementen

- **De Geus** zonder lidmaatschap: € 13 op rekening IBAN BE54 0011 1893 3897 van het VC-Geuzenhuis met vermelding 'abonnement Geus'. Prijs per los nummer: € 2.
 - **Het Vrije Woord:** gratis bij lidmaatschap HVV en GGG.
- Combinaties van lidmaatschappen met of zonder abonnementen zijn mogelijk.

Lidverenigingen VC-G

De Cocon, dienst voor Gezinsbegeleiding en begeleid zelfstandig wonen vzw
info: 09 222 30 73 of 09 237 07 22
info@decocon.be - www.decocon.be

De Geus van Gent vzw
open van ma t.e.m. vr vanaf 16:00
za vanaf 19:00
info: www.geuzenhuis.be
09 220 78 25 - geusvangent@telenet.be
Feest Vrijzinnige Jeugd vzw
info: 09 220 80 20 - griet@geuzenhuis.be
Feniks vzw

Verzorgt waardige, humanistisch geïnspireerde plechtigheden bij belangrijke levensmomenten.
info: huisvandeMens - 09 233 52 26
gent@deMens.nu

Fonds Lucien De Coninck vzw
info: www.fondsluciendeconinck.be
secretariaatFLDC@telenet.be
Humanistisch Verbond Gent
info: R. Gheldof - 09 220 80 20
hvv.gent@geuzenhuis.be

Gentse Grijze Geuzen
info: R. Van Mol - 0479 54 22 54
ruanmol@hotmail.com

Kunst in het Geuzenhuis vzw
info: Leentje Van Hoorde - 09 220 80 20
leentje@geuzenhuis.be

Opvang – Oost-Vlaanderen vzw
Dienst voor pleegzorg
info: A. Roelands - 09 222 67 62
gent@opvang.be

SOS Nuchterheid vzw
In Gent, woensdagen vrijdag
(alcohol en andere verslavingen).
info: 09 330 35 25 (24u op 24u)
info@sosnuchterheid.org
www.sosnuchterheid.org

Vermeylenfonds Oost-Vlaanderen
info: 09 223 02 88
info@vermeylenfonds.be
www.vermeylenfonds.be
Willemsfonds Oost-Vlaanderen
info: 09 224 10 75
info@willemsfonds.be
www.willemsfonds.be

Werkgemeenschap Leraren Ethiek vzw
info: Mario Boulez - 0473 86 09 75
mario.boulez@nczeddenleer.org
www.nczeddenleer.org

Partners

Humanistisch - Vrijzinnige Vereniging Oost-Vlaanderen
info: T. Dekempe - 09 222 29 48
hvv.ovl@geuzenhuis.be
huisvandeMens Gent

Het centrum biedt hulp aan mensen met morele problemen.
U kan er terecht van ma t.e.m. vr van 9:00 tot 16:30
De hulpverlening is gratis!
info: Sint-Antoniuskaai 2, 9000 Gent
09 233 52 26 - 09 233 74 65
gent@deMens.nu

geus *deluxe*

Zaterdag 1 oktober 2011, 19:00

EXPO *Tinka Pittoors, Sofie Muller, Nadia Naveau*

PODIUM *Scrappy Tapes, Bear Run, Sarah Ferri*

Gratis toegang

Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent

admin@geuzenhuis.be - 09 220 80 20 - www.geuzenhuis.be

